

İkinci Yüzyıla Çağrı

3 ARALIK 2022 CUMARTESİ

İSTANBUL LÜTFİ KIRDAR
ULUSLARARASI KONGRE VE SERGİ SARAYI

SAAT 14:00

CHP GENEL BAŐKANANI KEMAL KILIÇDAROĞLU'NUN "İKİNCİ YÜZYILA ÇAĞRI BULUŞMASI" NIN AÇILIŐINDA YAPTIĞI KONUŞMA

Teşekkür ederim. O da olacak, o da olacak arkadaşlar, o da olacak. Sabırla olacak, her Şey bu ÷lkede çok ama çok güzel olacak. Bundan emin olmanızı isterim.

Önce herkese merhaba! Heyecanlı mısınız? Sizin kadar en az ben de heyecanlıyım ve dolayısıyla heyecanla cümlelerime başlıyorum.

Size bugün bir çerçeve çizmek istiyorum. Asıl konuşmamı kapanıŐta yapacağım, bu giriş konuşması.

Sayın genel başkanlarım, değerli yol arkadaşlarım ve sevgili dostlarım; bugün sizleri Türkiye için uyanmanın ve ayağa kalkmanın ve büyümenin vizyonunu ortaya koymak için davet ettik.

Değerli yol arkadaşlarım, bugün burada, halkımızdan ne için oy isteyeceğimizi öğreneceksiniz. Bir kere Şunu net olarak ifade edeyim: Sadece bir adaya, başka bir 'Tek Adam'a, bir zümrenin çıkarına asla oy istemeyeceksiniz. Artık oyu halkımızdan; herkes için daha iyi bir yaşama, yeni bir düzene, yeni bir Türkiye hayaline, yeni bir siyaset kültürüne ve yeni bir siyaset üstü anlayışa oy isteyeceksiniz.

İŞte bu yeni sistemi bugün açıklıyorum. Onun için, bugün dinleyeceğiniz sadece bir krizden çıkma programı olmayacak. Evelallah orası nispeten çok daha kolay olacak. Krizden alınımızın akıyla ve hep birlikte çıkacağız. Asıl zor olan, ÷lkenin yeniden yapısal bir krize girmesini kalıcı olarak engellemek. Çünkü bu ÷lke durmaksızın krizlere girdi, krizlerden çıktı, krizlere girdi, yine krizlerden çıktı. Şimdi de derin bir krizin içerisindeyiz. Sürekli aynı girdaba düşen halkımız, ekonomik ve sosyal olarak dayanılmaz acılar çekti.

Bugün ÷lkenin kaderini değiştirme günüdür! Bunun için yönetim anlayıŐımızı, yaklaŐımımızı kökten deĐiŐtirmeliyiz. Ancak bunun çaresi, "Mevcut tek adam gitsin, başka bir tek adam gelsin" değildir. Tek adam gitsin mi, evet gitsin... Tek adam rejimi bitsin mi? Evet bitsin... Ancak yerine yeni bir sistem, çalışan yeni bir sistem gelsin. Yeni bir 'Tek Adam' aramıyoruz.

Bugün bizden, bambaşka bir sistemin altyapısını dinleyeceksiniz. Türkiye, Cumhuriyetin ikinci yüzyılında, bir daha artık böyle acımasız, adaletsiz ve kutuplaŐmış dönemler yaşamayacak. Partimizin 'ikinci yüzyıla çağrı beyannamesinde' ilan ettiğimiz gibi, ÷lkemizin üzerine çöken kara bulutları dağıtıp, Türkiye'yi çağdaŐ uygarlığa ulaŐtırma ve onu aşma kararlılığını bugün bir adım daha ileriye taşıyoruz. Türkiye'yi kurumları yeniden inşa edilmiş, sistemi yasal çerçeveye oturtulmuş, toplumsal güven ve huzurun hâkim olduğu, bölgesinde barıŐın ve refahın merkezi haline getireceğiz.

Dolayısıyla meselemiz sadece, hükümeti devralmak değildir. Mesele, Mustafa Kemal Atatürk'ün o büyük hayaline sahip çıkmaktır. Ve onun vizyonunu tam anlamıyla hayata geçirmek... İnŐallah, bu bize nasip olacak.

Bugün yepyeni bir güç birliği ile tanışacaksınız. Bir siyaset üstü birlik. Oluşturduğumuz bu yeni siyaset üstü beyin takımından bazı isimleri burada göreceksiniz. Dünyadan ve Türkiye’den, konusunda uzman ve itibarlı 70 kişiden oluşan büyük bir güç birliğinden bahsediyorum.

Biliyorsunuz hem ülkemizi karış karış gezdim, hem de dünyanın önemli ülkelerine gittim. Bilim, teknoloji ve yatırımın iki büyük merkezi olan,

Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere’ye gittim ve ziyaretlerde bulundum.

Ne derlerse desinler, inandığım vizyon yolculuğundan asla bir geri adım atmayacağım ve vaz geçmeyeceğim. Çünkü ne istediğimi ve bu yolun nereye varacağını daha başlarken biliyordum. Hepiniz şuna inanın. Bay Kemal çıktığı yoldan asla geri adım atmaz!

Kısa bir süre sonra da Almanya’ya gideceğim. Orayı da yakından takip etmenizi diliyorum ve rica ediyorum.

Seyahatlerimde ve sonrasında, bahsettiğim bu 70 değerli isimle tek tek görüştüm. Onları siyaset üstü bu güç birliğine katılmaları için davet ettim.

Dolayısıyla, elimizde üç büyük güç var. Birincisi, bize inanan halkımız.

İkincisi sizler yani siyasi gücümüz. Üçüncüsü ise dostlarımızla kurduğumuz siyaset üstü güç birliğimiz...

Unutmayın değerli arkadaşlar, bizler; siyasi ve siyaset üstü, rozetli ve rozetsiz hepimiz ülke için, vatan için birlikteyiz! Bir daha ifade edeyim; unutmayın değerli arkadaşlarım, değerli yol kardeşlerim, değerli vatandaşlarım, değerli dostlarım, bizler; siyasi ve siyaset üstü, rozetli ve rozetsiz hepimiz ülke için, vatan için birlikteyiz.

Bahsettiğim bu sistemi hangi mantıkla oluşturdum?

Bu değerli 70 kişi, Türkiye için 24 saat çalışan bir güç birliği olacak.

Bir kısmı günü bitirip uyumaya hazırlanırken, dünyanın diğer tarafındaki vatanseverlerimiz ve dostlarımız güne “merhaba” diyecekler. Devlet, 7 gün 24 saat çalışacak. Zamanın, mekânın, enlemlerin ve boylamların ötesinde, kesintisiz üreten bir Türkiye’yi, şimdiden inşa etmeye başlıyorum.

Bakınız, bu 70 değerli isim, ne bir kişi için, ne bir parti için, ne de iktidar için çalışacaklar. Onlar vatanları için çalışacaklar, vatanları!

Çünkü Bay Kemal olmak böyle bir şeydir. Çünkü benim işim birleştirmektir.

Benim işim sistem kurmaktır. Benim işim sistemi çalıştırmaktır. Benim işim o sistemi ayrıca kalıcı kılmaktır.

Bugün, bizimle birlikte ülkeyi dönüştürmeye cesaret edenlerin bazılarını huzurlarınıza çağıracağım. Önce onlar anlatsınlar, sonra ben çıkıp, adım adım yapacaklarımızı özetleyeceğim.

Birazdan dinleyeceğiniz değerli konuşmacılar, tüm karanlığa rağmen ışığa çok yakın olduğumuzu size anlatacaklar.

Sn. Jeremy Rifkin ile tanışacaksınız. Kendisi Almanya’da Merkel’in endüstri ve sanayi teknolojileri danışmanıydı. Çin devlet başkanının da danışmanlığını yaptı. Benim de yeni “Endüstriyel Dönüşüm Başdanışmanım.”

Dünyanın ilk 10 ekonomisti arasında gösterilen Sn. Daron Acemoğlu bizimle birlikte olacak. Ben Sayın Acemoğlu’nun gelecek yıllarda Nobel Ödülü alacağından da yüzde yüz eminim.

Sayın Öztrak, ülkeye nefes aldırarak makroekonomik çözümleri;

Sayın Böke, dijital kalkınma ve yeşil dönüşümü;

Sayın Hakan Kara ve Sn. Refet Gürkaynak para politikalarını;

Sayın Ufuk Akçığıt istihdam politikalarını;

Sayın Hacer Foggo ise, sosyal politikalarımızı anlatacak.

Bu değerli isimlerle kurduğum sistem, Türkiye’yi hızlıca karanlıktan çekip aydınlığa çıkaracak. Cumhuriyet, kendi özünden güç alarak yeniden şahlanacak.

Haydi başlayalım...

JEREMY RIFKIN'İN "İKİNCİ YÜZYILA ÇAĞRI BULUŞMASI" NDA YAPTIĞI KONUŞMA

Teşekkür ederim. Türkiye'deki değerli dostlarım merhaba. Sayın Kemal Kılıçdaroğlu ve ekibiyle çalışıyor olmak benim için çok heyecan verici olacak. Bunu heyecan ile bekliyorum. Bilimsel, teknik ve ekonomik girdi sağlayacağımdan ve Türkiye'nin kapsamlı bir yol haritası oluşturmasına yardımcı olacağım ve Sayın Kılıçdaroğlu ülkesini dönüşümden geçirecek. Bu, bir sanayi dönüşümü ve sıfır karbon emisyonu içeriyor. Benim ekibim, Avrupa Birliği'nde temel mimari görevlerde yol aldı, aynı şekilde Çin'de iklim değişikliği gibi konularda da görev aldık ve Birleşik Devletler'de de benzer roller üstlendik. Evet, size katılmak çok güzel. Chicago Üniversitesi'nden ve MIT'den, değerli ekonomist Sayın Acemoğlu ile birlikte çalışıyor olmak mutluluk verecek bana.

Şimdi, ciddi bir sorunumuz var. Evet son dönemdeki bu çalışmalarım bize şunu gösteriyor: Akdeniz'in 22 ülkesi, yani 480 milyon kişi; dünyanın geri kalanından yüzde 20 daha hızlı ısınıyor. İklim değişikliği işte bu bölge için bu anlama geliyor. Bu da bütün dünya genelinde en hızlı yağmur azalımı da bu bölgede görülüyor. Türkiye de bu bölgenin bir üyesi ve epeyce önemli bir kısmı yerleşilemez hâle gelecek; eğer bu, bu şekilde devam ederse. Oysa, burada dramatik bir değişimle karşı karşıyayız ve her Akdeniz ülkesi ve bu ülkeyi yönetenlerin bu konuyu ele almaları gerekiyor.

Evet, şimdi birlikte çalışırsak, daha geniş bir ölçekte çalışırsak ancak başarılı olabiliriz. Bu dayanıklılık çağı diyebileceğim bir çağ ve bütün Türk halkının dayanışma içinde olması gerekiyor bu yolculukta. Bu, çevreyle alakalı bir şey ama sadece bununla alakalı değil, bunu akılda tutarak bir düşüncemi paylaşmak istiyorum. Evet iklim değişiyor, böyle bir dönemde yaşıyoruz. Artık bu bir teori de değil, artık bilimsel bir gerçek. Türkiye'de ve Akdeniz havzasında yaşayan insanlara olan biteni anlatmak zorunda bile değiliz hatta, çünkü herkes bunun farkında.

Dolayısıyla, çok ciddi soğuk karlar alıyoruz gezegenimizin birçok yerinde. Aynı zamanda, çok ciddi seller de yaşanıyor. Yaz aylarına geldiğimizde ise susuzluk, sıcaklık, ısı dalgaları ve kıtlıklar yaşanıyor. Sonbaharda ise fırtınalar ve tayfunlar bizi vuruyor. Evet bunların hepsi bir araya gelerek ekosistemimizi alt üst ediyor. Bu ciddi bir sorun bizim için. Bu yalnızca insan hayatını değil, gezegendeki diğer hayatları da tehdit eden bir gerçek.

Ben burada özellikle Z kuşağı olmak üzere başta, şunu söylemek istiyorum: Biz altıncı dönemin başındayız aslında ve insanlık için çok önemli bir zaman diliminden geçiyoruz. Daha evvel beş defa; benzer yok oluşlar yaşadık aslında, şimdi altıncısının başındayız; bilim insanları bunu bu şekilde söylüyor. Evet, bu bugünün devletlerini de ilgilendiren bir sorun.

Evet, şimdi karşımızdaki gerçeği olduğu gibi görmemiz ve bir anlamda uyanmamız gerekiyor. Evet, bu neden oluyor bu? Aslında çok basit bir sebebi var. İklim değişiyor. Çünkü, küresel ısınmaya yol açan gazlar salınıyor ve bu gazlar güneşten gelen ışının dünyadan yansımaları engelliyor. Evet, her bir derecelik artış için atmosfer yüzde 7 daha fazla ısı emiyor. Dolayısıyla, daha konsantre bir yağıştan bahsediyoruz.

Evet, ekosistemimiz aslında, gerçek zamanlı olarak çöküyor. Peki, buradan nereye gideceğiz?

Sizinle bir hikâye paylaşayım müsaadenizle... Avrupa Birliğinin liderliğinde yeniden çalışmaya başladığımda, şöyle geri yaslandık ve şu soruyu sorduk: Bu, tarihteki büyük ekonomik değişiklikler nasıl gerçekleşti? Bunu baz alarak, işte iklim değişikliğine yanıtlar verebilecektik çünkü. Şimdi tarihte geriye gittiğimizde, 7-8 majör paradigma değişimi yaşanmış ekonomi tarihinde ve hepsinin ortak bir paydası var. Her birinde önündeki süreci yeniden tanımlayan teknolojiler ortaya çıkmış ve toplumun iletişim tarzında güç ilişkilerini yeniden tanımlamış; ekonomik hayatı, sosyal hayatı ve hükümet ilişkilerini değiştirmiş.

Bunlar hangi teknolojiler? Birincisi iletişim devrimi, ikincisi yeni enerji rejimleri, üçüncüsü yeni mobilite ve lojistik. İşte bu üçü yan yana geldiğinde, çok sayıda insanın bir araya gelmesine, iletişim sağlamasına ve güç birliği yapmasına olanak sağlıyor; ekonomide, toplumda ve devlet yaşamında. Evet, bu devrimler bizim yaşam tarzımızı değiştiriyor, oryantasyonumuzu değiştiriyor, hükümetlerimizi değiştiriyor, ekonomimizi nasıl organize ettiğimizi değiştiriyor, doğa ile ilişkilerimizi değiştiriyor.

Şimdi iki küçük örnek vereyim. 19'uncu yüzyılda gelen ilk sanayi devrimi, sonrasında biliyorsunuz buhar motoru geldi, sonra iletişim devrimi geldi, yeni enerji rejimi ortaya çıktı, kömür, yeni bir enerji kaynağı olarak karşımıza çıktı. Kömür ile birlikte evet buhar motorlarını görmeye başladık... İkinci sanayi devrimi, Birleşik Devletler'de ortaya çıktı. 20'nci yüzyılın başlarında ise kitle devrimi aslında ortaya çıktı, telefonu gördük. Enerji devrimi ise ulaşım devrimi tarafından takip edildi, tabii burada içten yanmalı motorla karşımıza çıktı. Evet, yeni fosil yakıtlı motorlardan bahsediyorum. Bu küreselleşme tarafından takip edildi; Dünya Bankası ve IMF ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası yönetim kurumları karşımıza çıktı. Evet, burada, Brent petrolün 147 dolar olduğu dönemleri de gördük ama bu da bize fosil yakıtları tarafından sürdürülecek denilen devrimin sona erdiğini aslında gösteriyor. Evet her şey şu anda fosil yakıtlara bağlı. Kozmetikten gıdaya, oradan inşaat malzemelerine, oradan ısınma ve aydınlanmaya kadar her şey bir şekilde fosil yakıtlarla sağlanıyor. Tam da böyle bir durumda, Rusya Ukrayna'yı işgal etti biliyorsunuz. Bu aslında enflasyonu da yükseltti, aynı şekilde fosil yakıtlarla ilgili de sorun yaşamaya başladık.

Peki buradan nereye gideceğiz?

Şimdi bir hikâye paylaşayım sizinle, müsaadenizle: Angela Merkel, Şansölye olduğunda 'İlk birkaç hafta zarfında Alman ekonomisini nasıl büyütürüz?' babında benden yardım istedi. Ben de Berlin'e gittiğimde Şansölyeye şunu sordum: 'İşletmeleriniz, ikinci sanayi devrimine bağımlı yaşarken nasıl yapacaksınız bunu?' diye sordum. 10 yıl öncesinden bahsediyorum aslında. Burada işgücü devrimi, finans devrimi, piyasa devrimi gibi şeyler karşımıza çıkıyor. Tüm bunlar olurken Almanya'nın sahip olduğu altyapı, eski bir altyapıydı. Evet, daha sonra Şansölye ile yaptığımız konuşmalarda Avrupa Birliği ve Çin'de yükselen yeni bir sanayi devriminden bahsettik. Evet, burada iletişim devrimi ve internet de karşımıza çıktı biliyorsunuz. 4.5 milyar insan ceplerindeki akıllı telefonlarla iletişime geçiyorlardı ve bu telefonların bilgisayar kapasitesi, aya gönderdiğimiz astronot için kullandığımız bilgisayardan daha fazla. Evet, burada işletmeler, topluluklar artık kendi kaynaklarını üretiyor.

Önümüzdeki 20 yılda güneş ve rüzgâr enerjisini, aynı şekilde okyanusları kullanmaya başlayacağız, küresel enerji üretiminde. Dolayısıyla, milyonlarca insan kendi enerjisini zaten

halihazırda üretiyor ve ürettikleri fazlayı da şebekelere satıyorlar. Evet, dünyanın başka bir yerinde geceyken mesela oraya elektrik satıyorlar. Evet, bu da aslında daha demokratik ve güvenli bir dünyada yaşamak anlamına geliyor. Bu büyük bir adım, ileri bir yöntem olarak. Burada iletişim ve internet ve enerji değişimi eş zamanda yaşanıyor. Bunun üzerine mobilite devrimi de yaşanıyor. Burada enerji hücresinden kaynaklanan bir değişim de var. Evet, aynı büyük veriyi, analitik veriyi ve algoritmaları kullanıyoruz; hem iletişimde, hem enerjide, hem de sürücüsüz ulaşımda. Evet, tarihin önemli bir dönemindeyiz. Bu, işimizi yapış şeklimiz anlamında büyük değişiklikler getiriyor. Farklı bir dünyada artık yaşıyor olacağız.

Şimdi şunu sizle paylaşmak isterim bu noktada: Son 2 yılda olan biten, dünyanın her tarafında herkesi korkuttu biliyorsunuz. Yani ölümden korktuk aslında ama kimse bundan bahsetmiyor. Çünkü, şunu görmeye başladık: Yani iklim değişikliği bir gerçek ve eski günlere dönme şansımız yok. Evet, insanlar ne yapacağımız konusunda, bu süreci nasıl yöneteceğimiz konusunda endişelere sahip, korkuya sahip.

Evet, biz şimdi bu gezegenin aslında zannettiğimizden çok daha güçlü olduğunu görmeye başladık. Aynı şekilde, insan türü olarak aslında çok daha küçüğüz ve çok daha az anlamlıyız. Evet, uzun zamandır doğayı kendimize adapte etmeye çalıştık ve bu bizi aslında yıkıma götürdü. Şimdi, şunu öğrenmenin zamanı: Biz kendi türümüzü doğaya adapte etmek ve yeni yollar bulmak durumundayız. Evet, genç kuşaklar, Z kuşağı ve genç milanyenler; onlar şimdi okullardan çıkıyorlar, mezun oluyorlar ve barışçıl protestolar gerçekleştiriyorlar. Altı yedi defa cuma günü okullarından çıkan milyonlarca genç kuşak üyesi protestolarda bulundu. Evet, bir acil durum döneminden geçiyoruz. Hayatımızı organize etme biçimimizin değişmesi gerekiyor. Ve bu protestolar, tarihteki diğer protestolara hiç benzemiyor bu arada, farklı bunlar. Çünkü ilk defa, bütün bir kuşak, sokağa çıkıp protesto ediyor. Evet kendilerini bir tür olarak yani tehdit altında yaşayan bir tür olarak görüyorlar ve protestonun zemininde de bu var. Evet tüm bunlar; yani ideolojik farklılıklarımız, dini farklılıklarımız, ekonomimizi yönetme biçimimiz; bu farklılıklar şöyle bir kenarda duruyor, bunlar ortadan kalkmış değil ama işte bu gençler, bunları göz ardı ederek tür protestosu yapıyorlar, biyolojik bir tür olarak, insan olarak protesto yapıyorlar.

Şimdi son birkaç dakikam kaldı, bu birkaç dakikada Türkiye’de ve Akdeniz havzasında yapabileceklerimizle alakalı olumlu şeyler paylaşmak istiyorum. Evet burada genç kuşak var. Burada, büyümeden çoğalmaya geçiyorlar, burada finans kapitalden ekolojik kapitale geçişten aslında bahsediyorum. Bir çeşit fotosentez gibi, yani birincil üretimden bahsediyorum. Evet burada gayri safi milli hasıla esenliğe harcanıyor ve artık yaşam kalitesi bir gösterge olarak ele alınıyor. Evet, hiper tüketimden çevre dostu bir yaşam kalitesine geçiş söz konusu... Evet, dikeyde entegre olmuş bir ekonomiden daha dağıtık bir ekonomik organizasyona geçişten bahsediyorlar. Evet yüksek teknoloji içeren KOBİ’ler var artık ve bu KOBİ’ler kullanıcı ağlarını paylaşıyor ve dünyanın her tarafındaki ekonomik sistemleri kendilerine dahil ediyorlar. Bir çeşit Q Yerelleşme denilen şeyden bahsediyoruz, globalizasyon denilen bir süreçten bahsediyoruz. Sıfır toplamlı oyundan, ağ etkisi denen şeyden bahsediyoruz yani ağda ne kadar kişi varsa o kadar fayda var demektir değil mi? Ve nihayet fosil yakıtların jeopolitiğinden biyosfer politikasına bir geçişten bahsediyoruz burada artık güneş ve rüzgar enerjisinin paylaşımı öne çıkacak.

Evet, son birkaç dakikada bazı haberler de paylaşmak istiyorum. Ben şu an kendi ofisimde oturuyorum, şu anda Ulusal Sağlık Kurumunun da birkaç dakika uzağındayım. Bu kurum, insan beyni adında bir proje geliştiriyor. Evet bu artık insanları bir metafor değil bir ekosistem olarak gören bir anlayış. Burada şaşılacak bir şey de yok aslında çünkü burada vücudumuz hidrosferden suyu alıyor mesela ve onu başka bir yere aktarıyor. Hidrosferden elementleri alıyor, vücudumuza giriyor bu elementler ve daha sonra başka bir yere gidiyor. Atmosferden oksijeni alıyoruz, oksijen vücudumuza giriyor, daha sonra başka bir yere gidiyor. Dolayısıyla biz aslında bir ekosistemiz ve bütün büyük resmin bir parçasıyız. Evet, biz her zaman değişiyoruz. Mesela iskelet, ya da insan karaciğeri, karaciğer her 365 günde bir yenileniyor mesela. Şimdi bilim insanlarımız 'vücudumuzda artık, yalnız değiliz' gibi şeyler söylüyorlar... Vücudumuzdaki hücrelerin yarısı bize ait değil ve aslında başka bir şeye ait; bakteriler, virüsler, mantarlar ve benzeri şeyler. Evet, vücudumuzda 20 bin gen var, milyonlarca başka gen var, başka organizmalara ait gen. Evet, biz bir ekosistemiz aslında, bu gezegeni kendi vücudumuzla birleştiriyoruz. Evet, bu genç kuşaklar için aslında son derece rahatlatıcı bir şey. Yalnız olmadıklarını görüyorlar. Doğadan ayrı, ayrılmış bir varlık değiliz ve doğa bizim düşmanımız değil. Biz bu ekosistemin, bu gezegenin bir parçasıyız. Ve gezegeni kendi ihtiyaçlarımıza uydurmaya çalışmak yerine kendi türümüzü gezegene uydurmaya başlamanın da zamanı.

Son olarak, en çok, sanırım en çok rahatlatıcı olan da bu; birçok kişi yani beni dinleyen birçok kişi şu anda 'Bu söylediklerini başarabilir miyiz, sağ kalabilmemiz mümkün mü, yani bir tür olarak sağ kalmayı becerebilecek miyiz?' gibi sorular soruyorlar, bundan eminim. Şimdi, çok kurum var Amerika'da ve onlar da tüm bu binlerce yıllık zaman zarfında insanlık nasıl sağ kaldı, nasıl hayatta kaldı diye soruyorlar. Yani kürkümüz yok, çok da güçlü değiliz, iki ayaklı canlılarız, okyanusları aşarak nasıl ayakta kaldık? Evet hikaye şu: Yıllar evvel, 200 bin yıl evvel homo sapiensler olarak bizim türümüz yaklaşık 800 bin yıl evvel ortaya çıktı biliyorsunuz ve 250 bin yılı aşan bir gelişme sürecimiz oldu. Afrika'dan geldik, savanalardan geçtik ve son buz çağı ortadan kalktı hava güzelleşti, tarım yapmaya başladık, pastörizasyonu başardık, hidrolik medeniyetler ortaya çıktı, sanayi devrimi ve ilerleme çağı ortaya çıktı. Smith Sorian adındaki kuruluş jeolojik olarak şöyle şu bulguyla gelmiş: Bu 800 bin yıl boyunca aslında iklimde yaşanabilecek en radikal değişiklikleri deneyimledik biz. Bu dönemde gezegenimiz ilginç bir şekilde dönüyordu ve sonra 100 bin yıllık bir buzul çağı yaşandı, sonra 10 bin yıllık ısınma. Sonra tekrar 100 bin yıllık buz çağı ve sonra tekrar 10 bin yıllık bir ısınma dönemi... Bir döngüden bahsediyorum aslında, uç sıcaklıkların yaşandığı ve yüz binlerce yıl süren bir döngüden bahsediyorum. İşte bunları aşarak nasıl sağ kaldık, değil mi? Soru bu: Biz gezegende en kolay adapte olan canlılarız, bakteriler ve virüsler hariç tutulursa. Büyük bir beynimiz var, bilgi paylaşabiliyoruz, gelecek kuşaklarla paylaşabiliyoruz, nöral ağlarla empati yapabiliyoruz ve gezegeni çok daha bilinçsel bir şekilde deneyimleyebiliyoruz. Evet, en iyi adapte olan tür insanlar.

Türkiye'deki genç dostlarımızın anlaması gereken şu: Tarih boyunca aslında doğaya adapte olduk biz ve diğer türler gibi sağ kaldık, çoğaldık. Son birkaç yüz yıldır ise doğayı kendimize adapte etmeye çalışıyoruz ve işte gezegene verdiğimiz zarar ortada. Evet, şimdi eskiye dönme, eski anlayışa dönme zamanı ama bunu sofistike, derinlikli bir şekilde yapmamız gerekiyor.

Türkiye’de genç bir kuşak var ve bu büyük dönüşümü, üçüncü sanayi devrimine dönüşümü başlayıp gerçekleştirebilirler. Evet burada aslında Akdeniz ekosisteminden bahsediyoruz. Türkiye, diğer 22 ülkeyle, Akdeniz havzasındaki diğer 22 ülkeyle bir araya gelip, ortak bir yönetim kurmak durumunda. Çünkü burada olan her şey herkesi etkiliyor. Akdeniz’de olan her şey buradaki her toplumu etkiliyor. Bu da Akdeniz havzasında iş birliği yapacak yeni kuşaklar gerektiriyor.

Türkiye biliyorsunuz, Asya ve Avrupa arasında bir köprü. Türkiye, üç kıtanın ortasında bir merkez. Türkiye aslında lider, bir harekete geçirici; Akdeniz havzasındaki diğer ülkeleri harekete geçirebilir. İklim değişikliğini ele alarak bunu yapabilir ancak Türkiye, şu an Türkiye, dünyada en çok risk altında olan topraklardan birine sahip. Evet, Türkiye bu konuda liderlik edebilir. Türkiye bir G20 ülkesi ve üniversitelerinizde müthiş yetenekler var, iş dünyanız da aynı şekilde. Dolayısıyla, Türkiye’yi örnek hâle getirecek yeteneğe, beceriye sahipsiniz. Bunu yaparken Akdeniz havzasındaki diğer ülkelere de ulaşabilirsiniz.

Ve bu, şöyle bir mesaj da olacak: Bakın, biz hepimiz insanlarız ve Akdeniz havzasında birlikte yaşıyoruz. Türkiye bu liderliği yaparsa bir pivot rolü oynayabilir ve hem üçüncü sanayi devrimine geçer hem AB’ye yakınlaşır. Türkiye’yi işte bu pivot, bu merkez ülke hâline getirmemiz gerekiyor. Avrupa ve Asya’yı birleştiren ve tek kıta hâline getiren bir ülkeden bahsediyoruz. Evet bu yeni çağ için işe başlamanın zamanı. Bunu diğer canlılarla uyum içinde yapacağız ve doğayla olan ilişkimizi takdir ederek, minnettarlık duyarak yapacağız. Bu, sadece büyüme değil, esenlik de getirecek bize. Ve bu şekilde yaşam kalitesini arttıracacağız. Evet büyük misyon bu ve bunun için ikinci bir şansımız olmayacak. Bu şimdi yapılmak durumunda. Zamanımız azalıyor ve bu şu anda mümkün. Türkiye’de birlikte yaşayarak bizden öğrenerek bunları başarıyor olacağız. Bunu yaparsak Akdeniz’in geri kalanı için de örnek oluruz ve evet aktör olacağız ve bu yaşam denilen güzel deneyimin bir parçası olduğumuzu göstereceğiz.

Teşekkür ederim, söyleyeceklerim bu kadar.

CHP PARTİ SÖZCÜSÜ FAİK ÖZTRAK'IN "İKİNCİ YÜZYILA ÇAĞRI BULUŞMASI" NDA YAPTIĞI KONUŞMA

Sayın Genel Başkanım, değerli yol arkadaşlarımız, saygıdeğer basın mensupları, kıymetli konuklar;

Ünlü düşünür Gramsci'nin deyişiyle; 'Eskinin öldüğü, ama yeninin henüz doğmadığı', bu arada çok farklı hastalık belirtilerinin ortaya çıktığı bir ara dönemdeyiz. 2008'de Küresel Finans Krizi; dünyaya hâkim olan ekonomik modeli temellerinden sarstı. 2020'de Küresel Covid salgını küresel arz zincirlerinin dağılmasına yol açtı. 2022'de Rusya'nın Ukrayna'yı işgali, uluslararası güç ve güvenlik dengelerini çatırdattı. Küresel sistem, yön bulmak için kendine yeni kerterizler arıyor. Uluslararası ticaret ve tedarik zincirlerinin rotası, ilkeler ve değerler temelinde, 'dostluk' ve 'müttefiklik' ekseninde yeniden çiziliyor. Dünya yeni bir sanayi devrimini yaşıyor. Yaşadığımız Dördüncü Endüstri Devrimi'nin yakıtı 'işlenmiş veri', iletişim teknolojisi ise sanal ve gerçek dünyanın bütünleşmesi. Otonom robotlar ve karanlık fabrikalar, nesnelerin interneti ve bulut teknolojileri, üç boyutlu yazıcılar ve artırılmış gerçeklik; tüm iş yapış biçimlerini değiştiriyor. Yaşamın her alanını dönüştürüyor.

Bu yeni dönemi iyi okuyan devletler, iyi hazırlık yapan milletler, bu yeni dönemin kazananları olacak. Hızla zenginleşecek. Cumhuriyet Halk Partisi olarak, Cumhuriyetimizin İkinci Yüzylında ülkemizi Dördüncü Endüstri Devrimi'nin takipçisi ve tüketicisi değil, geliştiricisi ve üreticisi yapmaya kararlıyız. Temiz enerjile, temiz üretimle, temiz fonlarla, temiz toplumla, tertemiz bir gelecek inşa edeceğiz...

Zenginleşeceğiz. Milletimizi, orta gelir tuzağından kurtaracağız. Kimseyi geride bırakmayacağız. Bu büyük hamleyi Türkiye'deki ve dünyadaki tüm bilim insanlarımızla kuracağımız, büyük iş birliğiyle gerçekleştireceğiz. Biz; sahip olduğumuz üstünlükleri ve ülkemizin potansiyelini gayet iyi biliyoruz. İnsanımıza güveniyoruz. 4,5 saatlik uçuş mesafesinde; 58 ülkeye, 1,5 milyarlık nüfusa, 22 trilyon dolarlık bir pazara erişim imkânımız var. Çalışabilir aktif nüfusumuz, çocuk ve yaş almış bağımlı nüfusumuzdan hala daha hızlı artıyor.

Ama bu fırsat penceresinin kapanmakta olduğunun da farkındayız. Gençlerimiz ülkemizin en büyük servetidir. Gençlerimizin işsizliği ise en büyük israftır. Biz; genç ve dinamik iş gücümüzü, en etkin şekilde kullanacağız.

Girişimci, rekabetçi, dünyayı iyi tanıyan iş insanlarımız var. Genç ve dinamik iş gücümüzle, bilim insanlarımızla, küresel arenada rekabet eden iş insanlarımızla, eşsiz coğrafi konumumuzla, küresel tedarik zincirlerinin yeniden dizildiği şu günlerde Afro-Avrasya'nın en önemli arz ve tedarik merkezi olmaya kararlıyız. Ülkemizi hak ettiği zenginliğe kavuşturacağız.

Ekonomi Masamızla 44 ilimizi gezdik; 40 bin kilometreden fazla yol yaptık. İş ve meslek örgütleriyle konuştuk. Sorunlarını dinledik, fikirlerini aldık. Yeni Nesil Kalkınma Stratejimizi hazırladık. Aynı zamanda ekonomideki büyük yangını da gördük. Ülkemizi acilen önce feraha, ardından da refaha kavuşturacak bir programın ne kadar önemli olduğunu bir kere daha tespit ettik.

Kısa sürede ferahlamak için yanlış ekonomi politikalarının neden olduğu belirsizlik çarkını kırmamız; ülkemizin olağanüstü yüksek risk primini hızla aşağıya çekmemiz gerekiyor. Bunu gerçekleştirmek için; önce Merkez Bankası'nın başına tüm dünyanın saygı duyduğu bir ismi atayacağız. Merkez Bankası'nın hedefi 'Enflasyonu kalıcı olarak düşük, tek haneye indirmek' olacak. Merkez Bankası'nın araç bağımsızlığını güvence altına alacak yasal düzenlemeleri hemen yapacağız. Makroihtiyati politikaları asli işlevine döndüreceğiz.

Ekonomik öncelik ve ihtiyaçları gözeterek, 2023 Bütçesini yeniden yapacağız. Şatafata ve israfa son vereceğiz.

Cumhurbaşkanlığı makamını ait olduğu yere, Çankaya Köşküne taşıyacağız. Sağlanacak tasarruflarla krizin ezdiği kırılğan kesimleri destekleyeceğiz. 'Mali kural' uygulamasını başlatacağız. Türkiye Varlık Fonu'nu tasfiye ederek, bütçe birliğini sağlayacağız. Kamu Özel İşbirliği Projeleri başta olmak üzere, devletin sırtındaki tüm koşullu yükümlülükleri, Durum ve Hasar Tespit Komitesi eliyle ortaya çıkaracağız. Hızla atacağımız bu adımlarla, kısa sürede ekonomide öngörülebilirliği artıracak, risk primimizi düşürecek, makroekonomik istikrarı sağlayacağız.

Feraha kavuşmak için, iki önemli çapamız var. Güçlü Türkiye, güçlü Avrupa'dır. Türkiye'nin geleceği demokratik, kurallı dünyadadır. Avrupa Birliği üyelik müzakerelerini canlandıracağız. Bu çerçevede özellikle; 23. Yargı ve Temel Haklar Faslı'nın gereklerini hızla tamamlayacağız. Bu fasıldaki siyasi blokajın kaldırılmasını da AB'den isteyeceğiz.

İkinci çapamız ise; hızla hayata geçireceğimiz 'Yeni Nesil Kalkınma Stratejimiz' olacak. Bu; hem ülkemizi ferahlatacak, hem de kalıcı refaha ulaşmamızın önünü açacak.

2030 gündemi, sürdürülebilir kalkınma amaçları ve Paris İklim Anlaşması, aslında stratejimizin en önemli küresel referanslarıdır. Biz stratejimizi dört sütun üzerine inşa ettik: Demokrasisi, kurumları ve kuralları güçlü Türkiye; üretmek zenginleşen, rekabetçi Türkiye, zenginliği adil paylaşan Türkiye, temiz ve yeşil Türkiye.

Neden kurumları ve kuralları güçlü Türkiye? Güçlü bir demokrasi, kurum ve kurallar; toplumda can ve mal güvenliğini, istikrar ve huzuru sağlar. Yatırımı, istihdamı, aşı, işi artırır. Zenginliğin önünü açar.

Bugün fert başına gelirimiz Üyesi olduğumuz Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı'nın (OECD) ancak dörtte biriyle, bunun en önemli nedenlerinden biri kurumlarımızın kalitesinin OECD'nin ancak yarısı kadar olmasıdır. Bu da daha önceki rakamlarla. Herhalde bugün bunu yapsak, yarısı bile değiliz.

Biz bu nedenle 'Bize kral değil, kural gerek' diyoruz. Kurumları ve kuralları güçlü Türkiye'de; 'Güçlendirilmiş Demokratik Parlamenter Sistem' olacak.

Cumhurbaşkanı tarafsız olacak. 85 milyonu kucaklayacak. Yargı bağımsız ve tarafsız olacak. Üstünlerin hukuku değil, hukukun üstünlüğü olacak. Merkez Bankası başta olmak üzere düzenleyici ve denetleyici kurumların araç bağımsızlıkları yasal güvence altında olacak. Kamu İhale Kanunu'nu uluslararası normlara uygun şekilde yenileyeceğiz. İhalelerde şeffaflık ve

rekabeti sağlayacağız. Atamaları sadakate göre değil, liyakate göre yapacağız. Kayırmacılığa son vereceğiz. Siyasi ahlak yasasını çıkaracağız, siyasetin itibarını koruyacağız.

Kara paraya sıfır tolerans göstereceğiz. Türkiye'yi, Mali Eylem Görev Gücü'nün gri listesinden çıkaracağız. Kurumları ve kuralları güçlü Türkiye'de, OECD ülkeleriyle bu konuda aramızdaki makası, 2030'a kadar hızla kapatacağız.

Stratejimizin ikinci sütununda; zenginleşen, rekabetçi Türkiye var. İlk iş; küresel, bölgesel ve yerel kalkınma dinamiklerini takip eden, özel kesim ile yeni iş birliği modellerine öncülük eden, ekonomideki oyunculara ufuk veren Strateji ve Planlama Teşkilatı'nı kuracağız. Zenginleşen, rekabetçi Türkiye'de; sanayimizin, Endüstri 4.0 dinamikleri ile Dijital Dönüşüm ve Yeşil Dönüşüm ışığında yüksek teknolojili, katma değerli bir yapıya dönüşmesini destekleyeceğiz. Bu çerçevede üniversite-sanayi-sivil toplum-kamu iş birliği modellerini etkin şekilde kullanacağız. Evlatlarımızı ekonominin ve çağın gerektirdiği yeteneklerle donatacak bir milli eğitim politikasını uygulayacağız. Eğitimde niceliğe değil, kaliteye odaklanacağız. Üniversitelerimizde bilimsel özgürlüğü ve özerkliği sağlayacağız. İnternete erişimi özgürleştireceğiz. Şehirlerimizin veri iletim alt yapısını güçlendireceğiz.

Ar-Ge faaliyetlerini destekleyen kurumsal yapıyı güçlendireceğiz. Yaratıcı endüstrilerin özelliklerini dikkate alarak, bu endüstriye teşvik ve destekleri daha da güçlendireceğiz. Girişimi destekleyen finansal araçları çeşitlendireceğiz.

Yeşil yatırımların, sürdürülebilirlik projelerinin ve sosyal yatırımların finansmana ulaşımını kolaylaştıracacağız. Fin-Tekleri ve dijital ödeme sistemlerini yaygınlaştıracacağız. Zenginleşen, rekabetçi Türkiye'de; bu konuda OECD ülkeleri ile aramızdaki makası 2030'a kadar hızla kapatacağız.

Gelelim stratejimizin üçüncü sütununa: Zenginliği adil paylaşan Türkiye'de ülkemizde hiçbir çocuk yatağa aç girmeyecek. Aile Destekleri Sigortasıyla her aileye asgari bir gelir sağlayacağız. Kayıt dışılığı azaltarak vergi tabanını genişleteceğiz. Vergi yükünü adil dağıtacağız. Dolaysız vergileri esas alan, dolaylı vergilerin ağırlığını azaltan vergi yapısını tesis edeceğiz. Sendikalaşmanın, örgütlü toplumun önünü açacağız. Eğitimde fırsat eşitliğini sağlayacağız. Cinsiyet eşitsizlikleriyle etkin şekilde mücadele edeceğiz. Kadınların iş yaşamına katılımı önündeki engelleri kaldıracacağız. Kadınların toplumsal hayattaki konumunu güçlendireceğiz. Kadına yönelik şiddete sıfır tolerans göstereceğiz. İstanbul Sözleşmesini yeniden yürürlüğe sokacağız.

Sınırlı kamu kaynaklarını, Kanal İstanbul gibi rant projeleri için kullanmayacağız. Kaynaklarımızı GAP, DAP, KOP ve DOKAP başta olmak üzere bölgesel ekonomik gelişmişlik farklarını azaltacak yatırımlarda kullanacağız.

Zenginliği Adil Paylaşan Türkiye'de; bu konuda OECD ülkeleri ile aramızdaki büyük bir makas var, bu makası 2030'a kadar kapatmanın mücadelesini vereceğiz.

Ve stratejimizin son sütunu; Temiz, yeşil Türkiye... Dünya ekolojik limitlerine yaklaşıyor, özellikle de bölgemiz.

Türkiye'nin Paris İklim Anlaşmasını onaylamasını, 2053 için net sıfır emisyon hedefi vermesini önemsiyoruz. Bu konudaki stratejilerimizi, Sayın BÖke sizlere anlatacak. Ama ben kısaca birkaç başlığa değineyim. Karbonsuzlaşma Stratejisini ve Yeşil Mutabakatı, ekolojik krizin tüm muhatapları ile beraber, toplumsal uzlaşa yoluyla oluşturacağız.

Döngüsel ekonominin imkânlarından sonuna kadar yararlanacağız. Çevreci ürünler ve sürdürülebilir üretime yönelik özel finansman yöntemleri geliştireceğiz. Temiz, Yeşil Türkiye'de; bu konuda OECD ile aramızdaki makası kapatacağız.

Yeni nesil kalkınma stratejimizle Türkiye'nin geleceğine, potansiyeline güvenen ucuz ve tertemiz fonlar ülkemize akacak. Kalkınmanın finansmanı ucuzlayıp, rahatlayacak. Türkiye hızla büyüyen yeşil fonlardan, sürdürülebilirlik fonlarından hak ettiği payı alacak.

2030'a geldiğimizde; demokrasisi, kurumları ve kuralları güçlü bir Türkiye'de, üreterek zenginleşen, rekabetçi bir Türkiye'de, zenginliği adil paylaşan bir Türkiye'de, temiz ve yeşil bir Türkiye'de: Fert başına gelirimizi 20 bin doların üstüne çıkaracağız. Milli gelirimizi 2 trilyon doların üzerine taşıyacağız. İhracatımız 600 milyar doları aşacak. 7 yılda 8,5 milyon yurttaşımıza yeni iş yaratacağız. İşsizliği ve enflasyonu düşük tek haneli rakamlara indireceğiz. Ülkemizi ve insanımızı hak ettiği refaha kavuşturacağız.

Nereye gideceğini bilmeyen kaptana hiçbir rüzgâr yardım edemez. Biz ülkemizi nereye götüreceğimizi, insanlarımıza nasıl bir gelecek sunacağımızı çok iyi biliyoruz. Temiz enerjiyle, temiz üretimle, temiz fonlarla, temiz toplumla, tertemiz bir gelecek inşa edeceğiz... Bu iddialı hedefleri yakalamaya milletimizi önce feraha, sonra refaha kavuşturmaya hazırız. Biz hazırız. Milletimiz hazır.”

CHP YOKSULLUK VE DAYANIŞMA OFİSİ KOORDİNATÖRÜ HACER FOGGO’NUN “İKİNCİ YÜZYILA ÇAĞRI BULUŞMASI”NDA YAPTIĞI KONUŞMA

Sayın Genel Başkanım, sevgili konuklar; hepinize merhaba.

Türkiye, tarihinin en zor dönemlerinden birini yaşıyor. Cumhuriyet tarihimiz boyunca zor zamanlar gördük. Ancak yokluğu da varlığı da birlikte yaşadık, birlikte atlattık. Son 20 yıldır Türkiye’de gittikçe derinleşen yoksulluk, adaletsizliğe yol açıyor. Zengin daha zengin, yoksulun ise daha yoksul olduğu ve bunun doğal karşılandığı bir zamanın içindeyiz. Bu memlekette eşitsizlik bu kadar derin ve yakıcı olmamıştı. Çünkü bu memleket bu kadar umursamaz ve bu kadar kötü bir yönetim anlayışı ile karşılaşmadı. Türkiye’yi her geçen gün daha yoksullaştıran bu adaletsiz sisteme karşı, CHP iktidarının ilk hedefi yoksulluğu kökten bitirmek olacak.

Ülkemiz büyük bir ekonomik ve sosyal krizin içinde ancak ülkemiz bu krizi aşacak. Bugün, burada, Sayın Genel Başkanımız Kemal Kılıçdaroğlu’nun liderliğinde, birbirinden değerli isimlerle bu ekonomik krizden nasıl çıkacağımızı konuşuyoruz. Yatırımın, büyümenin, teknoloji ve yeni nesil iş modellerinin yakın geleceğimizde nasıl kritik bir rol oynayacağını alanında öncü isimlerden dinliyoruz.

Evlerin içindeki hikayeleri çok yakından bilen, bu alanda uzun yıllar çalışan biri olarak söylüyorum; ben burada bu konuşmayı yaparken Aysel Hanım, pazartesi günü 9 yaşındaki kızına nasıl okul beslenmesi koyacağını düşünüyor. Ben burada bu konuşmayı yaparken fabrika işçisi Ahmet, akşam ev sahibine görünmeden eve girmenin yollarını arıyor. Ben burada bu konuşmayı yaparken Diş Hekimliği Fakültesi’nde okuyan, babası çiftçi olan Süleyman, okulda kullanacağı tıbbi malzemeleri nasıl alacağını düşünüyor. Sayın Genel Başkanımız Kemal Kılıçdaroğlu’nun söylediği gibi ‘CHP iktidarında hiçbir çocuk yatağa aç girmeyecek’. Ben bu sözün büyüsü ve gerçekliği ile hiçbir çocuğu geride bırakmayan bir sistemi inşa ederken bir taş, bir çakıl koymak için buradayım.

Şunu çok açık bir şekilde söyleyebilirim ki; bugün burada ilan edilen vizyon, güçlü sosyal devlet ile fırsat eşitliği dönemi başlıyor. Bu kalkınma vizyonunun en önemli boyutlarından biri sosyal devlettir. Çünkü sosyal devlet, her bir bireyin refaha, adil bir biçimde erişmesini sağlar. Çünkü sosyal devlet, ifade özgürlüğü ile okullarda ücretsiz beslenme hakkını birbirinden ayrı düşünmez. Çünkü sosyal devlet; bir çocuğun beslenme hakkı ile eğitime erişme hakkı arasında bir fark görmez. Ve bunların hepsinin en iyisini çocuğa sunmayı hedefler.

Her eve huzur, bereket, barış sağlamanın yolu herkese ve her aileye ekonomik güvence sağlamaktır. Peki nasıl? En başta Aile Destekleri Sigortası ile. Aile Destekleri Sigortası, Türkiye Cumhuriyeti kimliği taşıyan tüm vatandaşlarımızı ömrü boyunca devlet güvencesi altına alan bir modeldir. Şunu çok iyi biliyoruz; var olan sosyal yardımlar yetersiz, insanlarımızın çok önemli bir kısmı güvencesiz. Giderek daha da yoksullaşan bir toplumla karşı karşıyayız. İşte böyle bir düzende, tüm bunlar yetmiyormuş gibi sosyal yardım almak için insanlar kurumlar arasında mekik dokuyor, o kapıdan bu kapıya sürükleniyorlar.

İşte bu nedenle CHP iktidarının ilk 6 ayında Aile Destekleri Sigortası Kurumu kurulacak. Tüm sosyal yardımlar tek bir çatı altında toplanacak. Hiç kimse, sosyal yardım almak için kapı kapı

dolaşmak zorunda kalmayacak. Devlet zorda olanın ayağına gidecek. Bu büyük bir bakış açısı, çalışma biçimi ve anlayış değişimi demek ve hak temelli çalışmak demek.

Mevcut sistemde sosyal yardım veren kurumların her birinin farklı yoksulluk tanımları var. Yoksul aileleri tanımlamak için ortaya konulan gelir düzeyleri maalesef gerçekçi değil. Alım gücümüz çok düşük. Sosyal yardım diye verilen tutarlar yoksul ailelerin onurunu zedeliyor. Mevcut sistemde hangi kurumun kime yardım verdiği çok belirsiz. İşte bu güçlü sistem sayesinde, sosyal yardımlar her seçim döneminde öne sürülen bir siyasi malzeme olmaktan da çıkacak.

Bakın, bu ülkede farklı özelliklere sahip milyonlarca aile var. Mevcut iktidar tüm aileleri tek tip sanıyor. Ama biz biliyoruz ki; evinde hastası olan yoksul ailenin ihtiyacı farklı, evinde engellisi olan yoksul ailenin ihtiyacı bambaşka. İşte biz tüm bu farklılıkları gören, yoksulluğa çok boyutlu bakan bir sistem kuruyoruz. Kimin ne kadar desteğe ihtiyacı varsa, Aile Destekleri Sigortası bu ihtiyacın karşılanmasını garanti altına alacak.

Ekonomik yoksulluk işin en net görünen kısmı. Ama bir de görünmeyen yoksulluklar var, yoksunluklar var. Ekonomik yoksulluk, başka sorunları da tetikliyor. Evladı engelli olan ve ona baktığı için çalışmayan anneler türlü zorluklarla karşılaşılıyor. Biliyoruz ki; ekonomik zorluklarla karşı karşıya olan ailelerde çocukların eğitimden uzak kalma riski çok daha yüksek. Hanelerde yoksulluk derinleştikçe şiddet eğilimi de artıyor. Aile Destekleri Sigortası Kurumu hanelerimizi ekonomik açıdan güçlendirmenin yanı sıra onları sosyal açıdan da güçlendirecek bir sistem kuracak. Aile içi şiddeti henüz yaşamadan engelleyen, kadınların, çocukların güvenli ve huzurlu bir hayata sahip olmasına olanak sağlayan, çocukların eğitim hakkını garanti altına alan, engellilerin haklarını gözetken; hiçbir vatandaşın geride kalmadığı güçlü bir sistem bu.

Aileleri her açıdan güvence altına almak için sosyal hizmet uzmanlarıyla birlikte çalışmamız gerekiyor. Aile Destekleri Sigortası Kurumu kurulduğunda her aileye; aile hekiminin yanı sıra sosyal hizmet uzmanı da atanacak. Bu kapsamda çok güzel bir haberi de sizlerle paylaşmak istiyorum. Tam 25 bin genç sosyal hizmet uzmanı istihdam edilecek. Bu kurumda devletin temsilcisi olarak, aileler ile sürekli temas, sürekli takip halinde olacak. Böylece hem gençlere istihdam sağlanacak, hem de devletin temsilcisi olacak gençler ile aileler her yönden güvence altına alınacak.

Yoksulluğu kalıcı olarak bitireceğimiz, dayanışmayı, kucaklaşmayı yeniden yaşayacağımız, aydınlık bir Türkiye'yi halkımızla hep birlikte inşa edeceğimiz yepyeni bir dönem başlıyor. Bugün hepimiz için tarihi bir gün. Bugün adil bir Türkiye için yönetim iradesinin konulduğu gün. O yoksul hanelerle yepyeni Türkiye'ye birlikte yürüdüğümüz için bu önemli hareketin bir parçası olmaktan gurur duyuyorum.

Önce kadınlar... Bakın, 'devlet ana' diyoruz. Kadınlar bu devletin teminatıdır, kadınlar bu ülkenin harcıdır, birleştiricisidir. Biz bu ülkeyi kadınların sevgisi, yoksulluğa ve yoksunluğa isyanı ile yöneteceğiz. Bu ülkedeki tüm kadınlar, sosyal devletin güvencesi altında olacak. Tüm kadınların güvenliği, huzuru devlet teminatında olacak. Aile Destekleri Sigortası kapsamında, sosyal yardımlar kadınların hesabına yatırılacak.

Bilhassa ev kadını olan arkadaşlarıma, kız kardeşlerime seslenmek istiyorum; bize güvenin, bu harekete güvenin. Bu sistemde devletin tüm kaynakları, önce sizlerin hüznünü huzura, kederini berekete dönüştürmek için harcanacak. Ev kadınlarının üzerlerine aldıkları bakım yükünün farkındayız. Aile Destekleri Sigortası ile evinde engellisine, yaşlısına bakan tüm kadınların emeklilik hakkı devlet güvencesi altında olacak. Sadece evde değil, bu topraklarda tarım yapan, sigortasız tüm kadınların emekliliği de devlet tarafından garanti altına alınacak.

Evde, işte, tarlada, okulda, sokakta; tüm kadınlar sosyal devleti yanında hissedecek. Kadınların güvenliği, bu anlattığım sistem için her şeyden önemli; Yeni Başlangıçlar Fonu ile risk altındaki kadınların sosyal ve ekonomik güvenliği teminat altına alınacak. Zorluklar altında ezilmesine hiçbir kadın için asla ve asla izin verilmeyecek.

CHP'li belediyeler bu seferberliği başlattı, ancak yeni dönemde bunun teminatı devletin kendisi olacak. En çok ihtiyaç olan bölgelerde hızla yurtlar inşa edilecek, tek bir genç arkadaşımız barınma sorunu yaşamayacak. Çünkü gençler, geleceğin teminatı diyoruz. Hayır, gençler geleceğin değil, bugünümüzün teminatı. CHP iktidarında kurulacak bu sistem, tüm gençlerin eğitim hayatını teminat altına alacak. Aile Destekleri Sigortasından faydalanan tüm ailelerin gençlerine burs sağlamak birincil öncelik olacak. Üniversiteye giden gençlerin karşı karşıya kaldığı barınma sorunu, CHP iktidarında ortadan kalkacak. Daha da önemlisi, Aile Destekleri Sigortasından faydalanan ailedeki gençlere istihdamda da öncelik sağlanacak. Bu yolla yoksulluğu hem önleyeceğimiz hem de ilelebet bitireceğimiz bir sistem kurulacak.

Çocuklarımız... Bu ülkede yaşayan tüm çocukların eşit muamele göreceği bir Türkiye'yi inşa edeceğiz. Mevsimlik tarım işçilerinin çocuklarından kimsesiz çocuklara; ailesi varlıklı ya da yoksul fark etmeksizin her çocuğun iyi yaşama hakkı, eğitim hakkı devlet güvencesi altında olacak.

Bakın; bugün burada Endüstri 4.0 yeni teknolojiler, yeşil enerjinin esas alındığı büyük bir vizyonu dinliyoruz. Dünya bambaşka bir yere gidiyor. Çocuklarımızın eğitim hakkını garantiye almakla kalmayacak; zamanın ruhuna uygun gelişmiş bir eğitim sistemiyle çocukların yoksulluğun değil, yeni teknolojinin öncüsü olmasını sağlayacağız. Her alanda eşit, bizi geleceğe taşıyacak bir nesil inşa edeceğiz.

Eşitlik kreşlerde başlayacak. Aile Destekleri Sigortası kapsamına alınan ailelerin çocuklarına ücretsiz kreş sağlayacağız. Eşit ve nitelikli eğitime ulaşmak kreşlerden başlayarak her çocuğun hakkı olacak.

Bugün hala çocuklarının yanına, beslenme çantasına konacak; bir dilim ekmeği konuşuyoruz. Ve maalesef, her geçen gün büyük bir salgın gibi yayılıyor bu durum. Hiç kimsenin ve hiçbir kurumun tek bir çocuğa bile bunu yaşatmaya hakkı yoktur. Genel Başkanımız Kemal Kılıçdaroğlu'nun sıklıkla belirttiği gibi, 'Aile Destekleri Sigortası, önce çocukların mutluluğunun teminatı olacak.' CHP'nin şu an burada olmayan ama gönlü eşitlik ve adaletten yana olan milyonların bunu yapacak iradesi var.

Sosyal yardımların karşılığında hep bir şey istendi. Sosyal yardım almak için parti üyeliği şart koşuldu. 'Oy yoksa, ekme de yok! denildi. Ama artık bu düzen değişiyor, değişecek. Biz, eşit

onurlu ve adil bir düzen kurmak için; biz, kadınların ve çocukların teminatı olmak için; biz, yoksulluğu biriktirmek için buradayız. Ve hep birlikte geliyoruz.

Bu devletin tüm kaynakları bu ülkede yoksulluğu önlemek ve bitirmek üzere seferber olacak. Türkiye’de sosyal yardıma harcanan bütçe 3 katına çıkartılacak. Kimin ihtiyacı varsa bu devlet ona koşacak. Çünkü biliyoruz ki; devletin gelirleri tabana yayılmazsa ve sosyal adalet sağlanmazsa, ülkemizin gelişmesi, zenginleşmesi de mümkün değil.

Çocukların ellerinin nasır tutmadığı, annelerin babaların yoksulluğa boyun eğmediği bir memleketi hep birlikte inşa edeceğiz.

Ve bunu güçlü sosyal devlet ile yapacağız. Güçlü sosyal devlet, yoksulluğu bitirip varlıkta buluşmanın; güçlü sosyal devlet, toplumsal adaletin; güçlü sosyal devlet, gelir ve fırsat eşitliğinin, güçlü sosyal devlet, kimsenin geride kalmadığı bir toplumu inşa etmenin; güçlü sosyal devlet, kadınların, çocukların, gençlerin; güçlü sosyal devlet, Türkiye’nin teminatı olacak.

Son olarak, yoklukta ve yoksullukta değil varlıkta ve hep birlikte zenginleşmede buluşacağız. Buna inanın, bize katılın. Hep birlikte başaracağız.

PROF. DR. HAKAN KARA’NIN “İKİNCİ YÜZYILA ÇAĞRI BULUŞMASI”NDA YAPTIĞI KONUŞMA

Herkese merhaba. Öncelikle bu değerli konferansı düzenleyenlere teşekkür ediyorum. Davet için de ayrıca teşekkürler.

Hacer Hanım’ın sunumundan sonra bir anda finansal konulara geçmek kolay değil. Derin bir yoksullukla ilgili bir sunum dinledik. Fakat şöyle düşünmek lazım, yani yoksullukla mücadele için kaynak gerekiyor. Yoksullukla mücadele için de sürdürülebilir bir büyüme lazım, gelir artışı lazım. Bunun için de işte uygun, ayağı yere basan bir makro çerçeve ortaya koymak gerekiyor.

Ben de bugün sunumumda eski bir bürokrat olarak ve yeni bir akademisyen olarak, bu iki şapkayı harmanlayarak önümüzdeki dönemde bir makro istikrar programının ana bileşenleri; özellikle makro finansal taraftan bakılınca nasıl olmalı, buna dair naçizane teknik görüşlerimi dile getirmeye çalışacağım.

Sunumda vurgulamak istediğim şey: Geçmişten ders alıp geleceğe yönelik politikalar tasarlamak gerekiyor. Türkiye’nin önemli bir deneyimi var. 2001 krizi sonrası uygulanan politikalar... Ben bu politikardan alınabilecek dersleri biraz anlatıp, ardından da Türkiye’ye özgü bir makro finansal tasarım nasıl oluşturulabilir bunu ilişkin görüşlerimi paylaşmak istiyorum.

Tabii, 21. yüzyılda ekonomi politika deneyimi deyince arka planda Merkez Bankası’nın da başrolde olduğu bir kronoloji benim aklıma geliyor. 2001 sonrası önce bir enflasyon hedeflemesi uygulandı. O dönemde bağımsız para politikası ve Merkez Bankası’nın kısa vadeli faizleri temel araç olarak kullandığı ve buna da sıkı bütçe politikasının faiz için fazla ile eşlik ettiği bir program vardı. Ardından küresel kriz sonrasında biraz yaklaşım değişmeye başladı. Finansal istikrar vurgusu ön plana çıktı. Ama arka planda da Merkez Bankası’nın faiz politikası üzerindeki kısıtlar o dönemde başlamıştı.

Daha sonra para politikasının önemsizleştirilmesi diye tanımladığım dönem var. Özellikle 2017 yılından itibaren kamu bankaları üzerinden para politikası, KGF üzerinden para politikasının baypas edilmesi ve sonra 2018 yılında kanunen, 2019 yılında da fiilen Merkez Bankası bağımsızlığının bitmesine tanık olduk.

Ardından da bugün içinde bulunduğumuz süreç başladı. 2021 yılından itibaren KKM, kur rejiminde değişim, kredi politikasındaki değişik ile beraber bir finansal baskılama içerisinde belki de tarihin en enflasyonunu yaşadık.

Görelî enflasyon performansı 2001'den itibaren iyileşip 2008'den sonra bozuluyor.

Şimdi bu dönemin performansına baktığımız zaman, ben biraz Türkiye'nin dünyada enflasyon sıralamasını koymak istedim. Çünkü aslında enflasyonun seviyesi değil, diğer ülkelere göre nerede olduğunuz da çok önemli. Bu grafiğe baktığınız zaman, 1980'lerde, 90'larda Türkiye genelde dünyanın en yüksek beşinci, onuncu, yirminci enflasyonu arasında yer alıyor. Yani performansımız çok iyi değil.

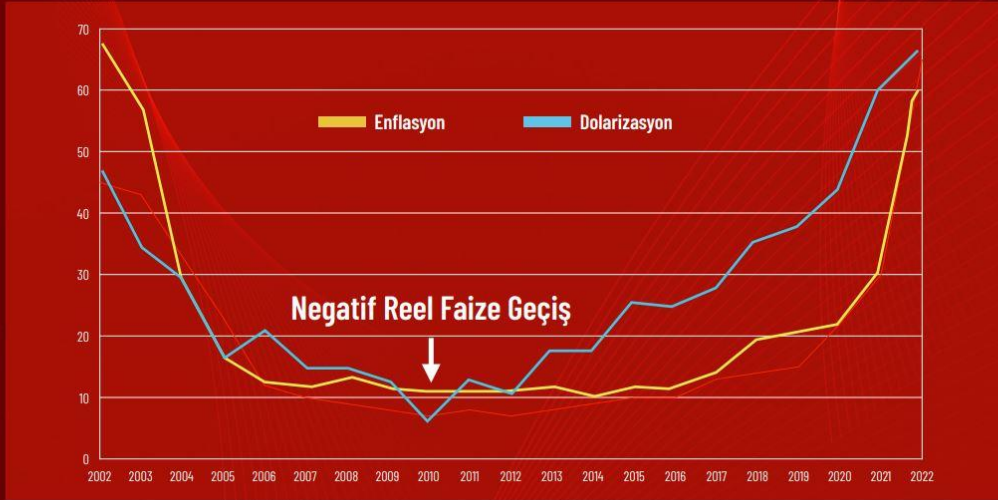
Fakat dibe 2001 yılında vuruyoruz. 2001 krizi ile beraber bu veri tabanında yer alan ülkeler arasında en kötü üçüncü enflasyona sahip ülkeyiz.

Ardından da sarı ile işaretlediğim bölüm geliyor, burası enflasyon hedeflemesi, yani saf enflasyon hedeflemesi; enflasyon ile mücadelede bir miktar başarı elde ediliyor ve Türkiye, enflasyon sıralamasında dünyada ortalara doğru çıkıyor.

Ardından dikkat ederseniz 2011 yılından itibaren para politikası üzerindeki kısıtların başlamasıyla ve aynı zamanda da bir önceki dönemde oluşan birtakım makro finansal dengesizliklerin de artık ekonomi politikalarını zorlamaya başlamasıyla enflasyonda elde edilen kazanımlar kademeli olarak veriliyor.

Ve 2017 yılından sonraki süreçte de zaten para politikasının giderek daha etkisiz hale getirilmesi ile beraber bugüne geldiğimizde 2001 yılına geri dönmüş bulunuyoruz. Yani 2001 yılındaki sıralamamız ne ise şu anda da benzer bir yerdeyiz.

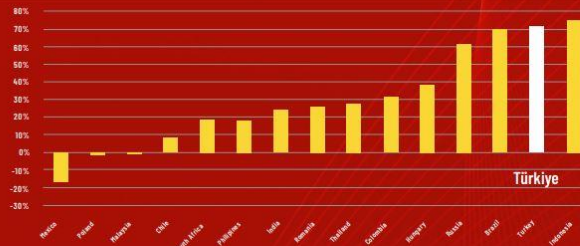
Dolarizasyonu azaltmak için öncelikle enflasyonu düşürmek gerekiyor.

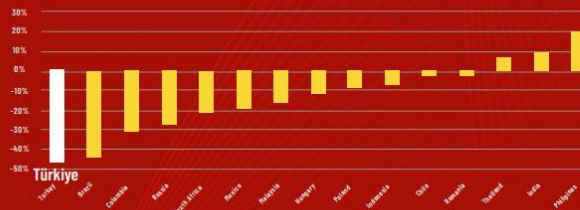
Bu süreçte arka planda faize, enflasyona ve dolarizasyona baktığımız zaman; enflasyonla dolarizasyon el ele gidiyor. Önce 2002'den itibaren aşağı yönlü bir eğilim var, daha sonra, 2011 yılından sonra da beraber enflasyon ve dolarizasyon yukarı doğru gidiyorlar. Bu grafiğe bakınca sanki ilk 10 senede her şey çok iyiymiş, ikinci 10 senede de her şey çok kötüymüş gibi görünüyor. Ama aslında arka planda başka şeyler oluyor. Yani bu enflasyonla mücadele sırasında belki makro finansal riskler birikiyor. İşte benim sunumumun ana vurgusu da orada. Yani 2001 yılından sonra uygulanan politikalar sadece enflasyona odaklandığı için ve faiz dışı fazla üzerinden bir kurgu yapmaya çalıştığı için aslında arka planda biriken makro finansal dengesizlikler de çok fazla dikkate alınmıyor olabilir.

Reel Kur: Akran ülkelerle kıyaslama

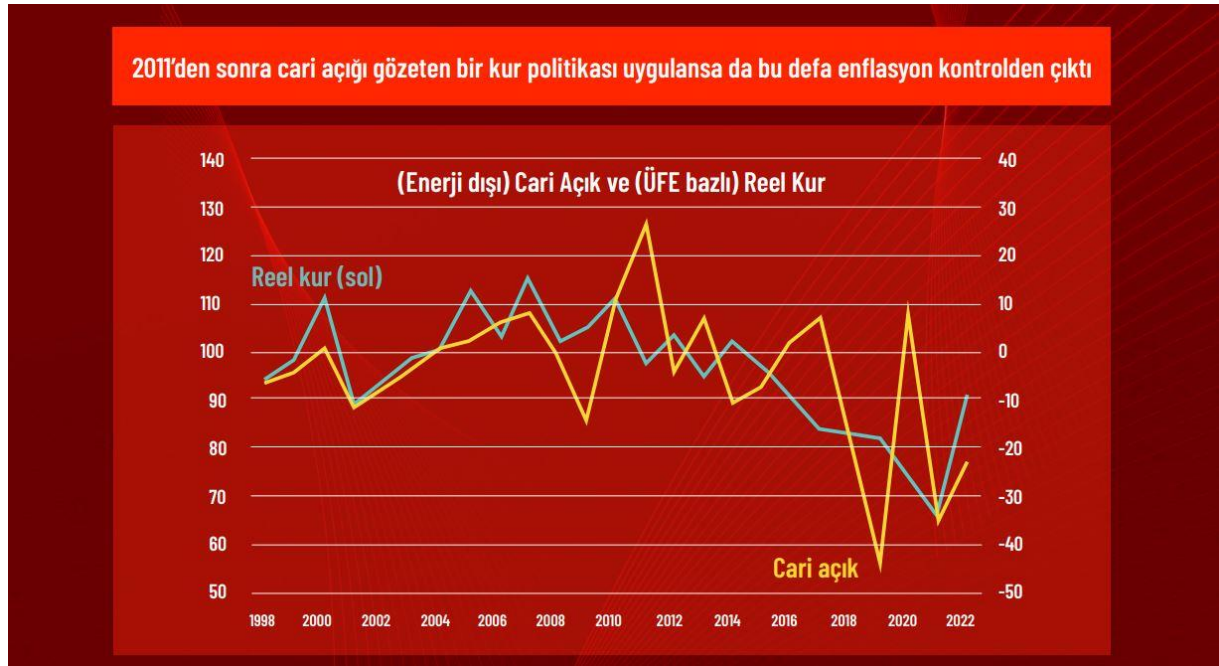
2001-2010 Reel Kur Değişimi

2011-2021 Reel Kur Değişimi

Oysa geriye dönüp baktığımızda, mesela reel kura dikkat edin, Türkiye, 2001 – 2010 arasında kendine benzer ülkeler arasında neredeyse en fazla reel olarak değer kazanan para birimine sahip. 2011 sonrasına baktığımız zaman tam tersi söz konusu. Türkiye reel olarak en fazla değer kaybeden para birimine sahip. Şimdi, ya bir uçtayız ya diğer uçtayız. Burada vurgulamak istediğim şu: Yani ilk döneme baktığınızda, ilk 10 senede enflasyonla mücadelede belli bir başarı elde edilmiş, ama dikkat ederseniz arka planda bazı makro finansal risklerin de birikmiş olması da söz konusu olabilir; kredilere baktığınızda da aynı durum söz konusu, borçlanmaya baktığınızda da aynı durum söz konusu.

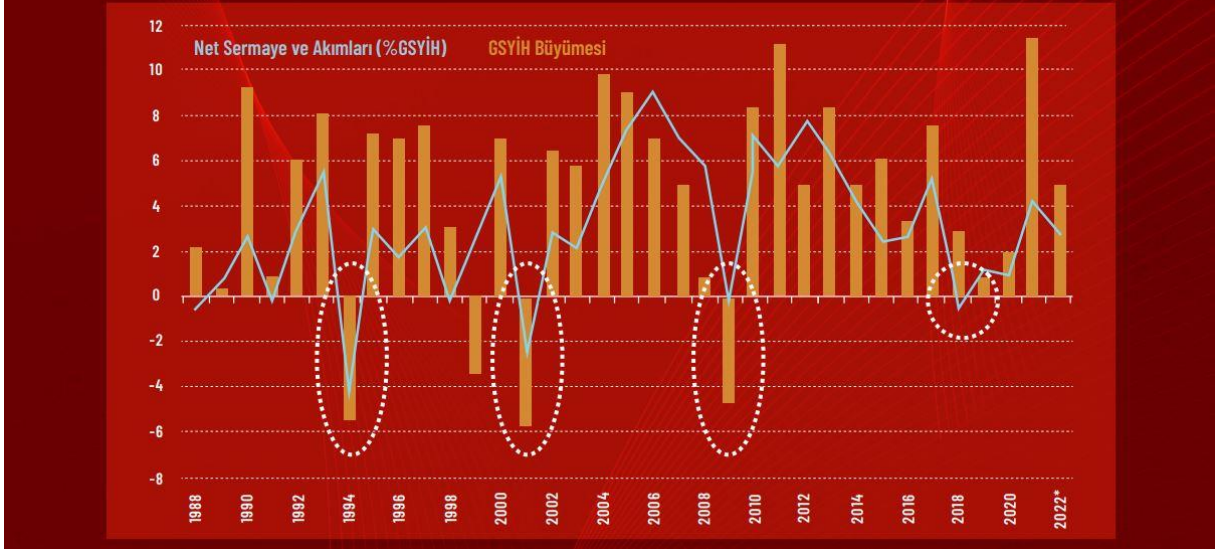

Ve bunun yansıması da aslında cari açıda kendini gösteriyor. Burada reel kurla cari açığı birlikte resmediyorum; ilk senede baktığınız zaman enerji dışı cari açıda önemli bir bozulma var. İkinci senede cari açık bir miktar düzeliyor ama bu defa cari açığı döviz kuru üzerinden çözmeye çalıştığımız için; yani bütüncül bir politikayla değil sadece kur üzerinden cari açığı çözmeye çalışınca bu defa da ciddi bir enflasyon problemiyle karşı karşıya kalıyoruz.

Bu süreç bize şunu söylüyor; aslında ya iç dengeyi sağlayabiliyoruz ya da dış dengeyi sağlayabilmişiz. İlk 10 sene enflasyonla mücadelede belli bir başarı elde edilebilmiş, ama o sırada cari açık hızlı bir şekilde yukarı gelmiş, ikinci 10 seneye baktığınızda da tam tersi bir durum. Cari dengede bir miktar iyileşme var ama enflasyon sorunu ile karşı karşıya gelmişiz.

Dolayısıyla o döneme bakıldığında aslında bütüncül bir politika uygulanması gerektiği açık. Yani bu dengesizlikleri, bir politika uygularken, enflasyon ile mücadele ederken arka planda oluşan dengesizlikleri azaltacak bir makro finansal çerçeveye ihtiyaç var.

Sermaye akımları ve büyüme

Ve şu tabloyu da değiştirmemiz gerekiyor. En baştaki konuşmada da belirtildi, Türkiye’de bir gel, git döngüleri yaşıyoruz. 1980’lerin sonlarından itibaren, dışa açılma sürecinden itibaren, büyümeye ve finansal akımlara baktığımız zaman el ele gidiyorlar. Birkaç senelik yüksek büyüme döneminden sonra bir çöküş dönemi yaşıyoruz ve bu döngü kendi kendini sürekli tekrar ediyor. Şimdi bu resme baktığınız zaman; bununla sürdürülebilir kalkınma olmaz, bununla sürdürülebilir gelir artışı olmaz ve yapısal reformlar için de gerekli kaynak sağlamak zor olur. Dolayısıyla bu tablonun değiştirilmesi lazım. Bu tablonun değiştirilmesi için de işte makro finansal politikaların yerli yerine oturması ve Türkiye ekonomisinin dış şoklara karşı dayanıklılığını artıracak mekanizmaların tasarlanmasına ihtiyaç var.

Şimdi 2000’li yıllardan alınan dersleri şöyle bir özetlersek; burada gördüğümüz şey şu: Yani o yıllarda belli alanlarda başarı elde edildi fakat makro dengesizlikleri bir bütün olarak gözetmediğimiz için o dönem kalıcı olmadı. Bunun artık ötesine geçmek gerekiyor. Ve kalıcı fiyat istikrarı ve sürdürülebilir büyüme için daha bütüncül bir çerçeveye ihtiyaç var.

Peki, somut olarak nasıl bir makro finansal tasarımı uygun olabilir?

Ben dört ayaklı bir politika setinin uygun olabileceğini düşünüyorum. Para politikası kısmından çok bahsetmeyeceğim, çünkü Refet Hoca ona ayrıntılı olarak değinecek, para politikasını yerli yerine oturtuktan sonra yani o 2001 döneminde yapılanları yaptıktan sonra onun üzerine eklenmesi gereken politika bileşiminden bahsediyorum ben. Bunun bir bacağı makroihtiyati politikalar oluşturuyor, bir ayağını reel kur ve rezerv politikası, maliye politikası ve yapısal politikalar, bütün bunların birbirlerini destekleyecek şekilde devreye sokulması gerekiyor.

Biraz daha detaylı açmak istiyorum; makroihtiyati politikadan buradaki kastım, risk birimini sınırlayıcı yaklaşım yani risklerin birikimini sınırlayan ve sürdürülebilirliği temin eden yaklaşım. Bu çerçevede işte kredi büyümesi, borçluluk artışı, konut fiyatlarındaki artışlar;

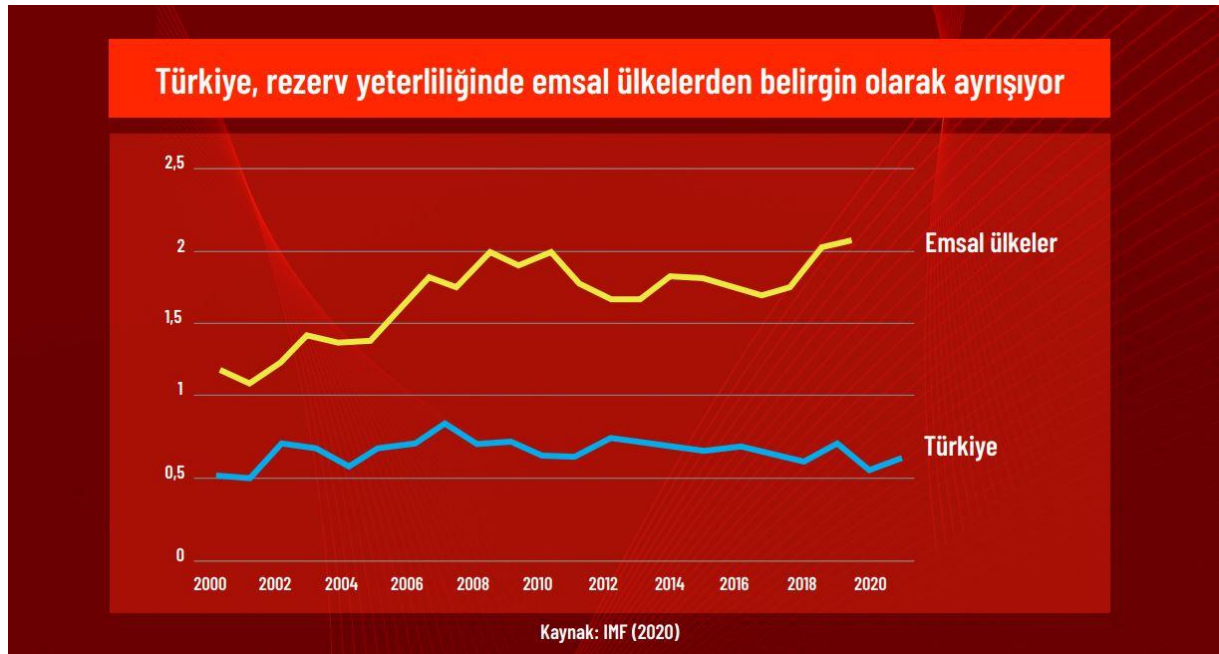
bunları yakından takip edip bu risklerin birikmesini sınırlayıcı araçların tasarlanması. Belki 2000'li yıllardan alabileceğimiz en temel ders, özellikle 2010 yılından sonra yani son 10 seneyi dikkate aldığımız zaman bence alınması gereken en temel ders, makroihtiyati politikaların faize ikame olarak kullanılmaması gerektiği. Makroihtiyati politika dediğimiz çerçeve, risk birikimini önleyici olarak kullanılmalı; önce faizi doğru yere oturtacaksınız, Merkez Bankası'nın işini yapmasını sağlayacaksınız, bunun için kurumsal çerçeveyi oturtmak lazım ve faiz politikasının yetişemediği yerlerde ya da iktisadi olarak kısıtlandığı yerlerde de makroihtiyati politikaların devreye girmesi gerekiyor. Böyle yapmayınca ne olduğunu, son yıllarda yaşayarak gördük; makroihtiyati politikalar bir işe yaramadığı gibi Merkez Bankası'nın itibarını da zedeleyerek yüksek enflasyonla baş başa kalıyoruz.

Tabii bütün bunlar yapılırken; sahiplik ve amaç-araç netliği çok önemli. Gerekirse BDDK'nın ve Merkez Bankası'nın hem teşkilat yapısında hem de kanununda gerekli değişiklikler yapılarak orada amaç-araç netliğinin sağlanması, gri alanların giderilmesi çok önemli. Ve bu süreçte de tabii karar alma süreci ve iletişim... Finansal İstikrar Komitesi bunu kısmen yapmaya çalışıyor ama maalesef Finansal İstikrar Komitesi tam olarak işlevini yerine getiremedi.

Bütün dünyaya baktığımız zaman zaten makroihtiyati araç kullanımı giderek artıyor, bu yeni bir şey değil, çok uzun süredir devam eden bir süreç. Türkiye de 2011 yılında aslında Finansal İstikrar Komitesi'ni kurarak iyi bir başlangıç yapmıştı ama maalesef devamını getiremedik. Çünkü faiz politikalarının giderek daha kısıtlanmasıyla birlikte makroihtiyati politikalar da bambaşka yere doğru savruldu. Oysa bütün bunları toparlan bir makro finansal çerçeveyi ben çok önemsiyorum.

İkincisi döviz kuru politikası. 2001 sonrası uygulanan politika bileşenine baktığımız zaman dalgalı döviz kuru rejimi ve Merkez Bankası'nın da aşırı oynaklıkları yani piyasadaki volatiliteye müdahale ettiği bir çerçeve söz konusuydu. Burada ne eksik kaldı diye sorarsanız, bana göre iki başlıkta eksiklikler vardı. Bir tanesi Merkez Bankası güçlü rezerv birikimi yapmadı, hatta son yıllarda hepimizin takip ettiği gibi rezerv kalitesi giderek daha fazla bozuldu. Oysa Merkez Bankası'nın dış şoklara karşı dayanıklılığı artırmak için güçlü rezervlere ihtiyacı var. İkincisi de döviz kurunun iktisadi temellerle uyumu. Bu daha zor bir kavram ama döviz kuru sonuçta bir ekonomideki en önemli görelî fiyattır. Dolayısıyla hiçbir ekonomi politikası bunu göz ardı edemez. Bu nedenle de kurun, döviz kurunun gerçekten de finansal istikrarı tehdit edecek şekilde iktisadi temellerden saptığı dönemlerde bunu giderecek bir takım likidite araçları ve Merkez Bankası'nın da rezerv politikasını devreye sokarak bunu önleyecek ve sürdürülebilirliğini temin edecek bir çerçeveye ihtiyaç var.

Türkiye zaten rezerv yeterliliği anlamında diğer ülkelerden çok geride, dolayısıyla önümüzdeki dönemde faizlerde bir normalleşme olursa, burada rezerv birikimi için önemli bir alan bulunuyor.

Üçüncüsü maliye politikası. 2001 yılından sonra uygulanan politikaya baktığımız zaman orada düzgün işler yapıldı evet, en azından bütçenin iki yakası bir araya getirildi ve enflasyonla mücadeleye önemli katkı sağlandı. Fakat bir sonraki aşamada bu bir kalkınma politikasına dönüştürülemedi. Belki önümüzdeki dönemde, maliye politikalarının tasarımında, o yıllardaki dersleri de göz önüne alarak daha detaylı, biraz daha kapsamlı, kalkınmayı destekleyecek bir politika anlayışına ihtiyaç var. Ben burada vergi kompozisyonunda adaleti özellikle ön plana çıkarıyorum çünkü dolaylı vergilerin payını bir türlü düşüremedik, o yıllardaki haliyle kaldı. Teşvik ve desteklerin verimliliğini çok önemsiyorum çünkü şu anda devasa teşvikler var, muazzam teşvikler var, yani vergi teşvikleri var, prim teşvikleri var, kredi teşvikleri var. Bütün

bunların aslında etki analizlerinin yapıpı gerçekten buradan alınan geri bildirimlerle birlikte yeniden tasarlanmasında fayda var. Ben burada çok önemli bir kazanım için bir alan olduğunu düşünüyorum ve kaynak yaratımı için de buradan önemli bir alan gelecek ve bunun sanayi politikasıyla desteklenmesi ve birleştirilmesi çok önemli.

Ve son olarak, sosyal transferler ve bölüşüm tabii ki bu konuda zaten benden önceki sunumlarda gerek Faik Bey, gerek Hacer Hanım ayrıntılı açıklamalar yaptılar.

Bütün bu politikaların yapısal alanda desteklenmesi gerekiyor. Tabii yapısal reform deyince çok kliőe bir terim, bunu biraz açmak lazım. Spesifik olarak enflasyonla mücadeleyi merkezine alan bir politika tasarımı oluşturulacaksa, birkaç tane yapısal düzenleme önceliği benim aklıma geliyor. Bunlardan bir tanesi tarımsal arz yönetimi, tarımda verimliliğin artırılması. Bu gıda fiyatlarındaki oynaklığın dşürölmesi açısından çok önemli. İthal girdi bağımlılığı dışarıdaki hammadde fiyatları veya döviz kurundaki değişmelerin Türkiye ekonomisi üzerindeki etkilerinin sınırlanması, enflasyon oynaklığının azaltılması açısından çok kritik. Ve finansal derinleşme de yine dış finansal koşullardaki veya likiditedeki küresel risk iştahındaki değişimler karşısında Türkiye ekonomisinin dayanıklılığının artırılması gerekiyor.

Bu başlıklar daha da uzatılabilir ama ben çok fazla vaktim olmadığı için yavaş yavaş tamamlamak istiyorum

Bütün bunlar bir arada yapılırsa, yani 2001 yılından alınan dersler, daha önceki dönemden alınan derslerle birlikte bütün bunlar bir arada devreye konulursa o zaman işte gerçekten sağlıklı bir kalkınma ve refah artışı için elverişli bir zemin oluşturulur diye düşünüyorum. Tabii ki kolay değil, birikmiş sorunlar var. Fakat sorunları öteleyerek, görmezden gelerek veya ie kapanarak halledemeyiz. Türkiye'nin 40 yılı aşkın bir dışa açılma deneyimi var. Buradan artık sert bir Şekilde geriye dönüş çok zor. Dolayısıyla bununla yaşamasını ve buradan gelebilecek olumlu faktörleri ön plana çıkaran, olumsuzları dengeleyen araç tasarımına ve kurumsal tasarıma ihtiyaç var. Bunları yaparken de ülkeyi özgü ihtiyaçları gözetmek gerekiyor ve geçmişten alınan dersleri de içselleştirmek lazım. Bu çok önemli nk dışarıdan Őablon Őeklinde gelen politikaların sürdürülebilir olmadığını geçmişte yaşayarak gördük. Bütün bunlar yapılabilir mi? Türkiye, sahip olduğu birikim ve beřerī sermaye ile bence bunları yapabilecek kapasiteye sahip. Yeter ki daha bilimsel normlara doğru dönüşü destekleyen bir iklim oluşsun.

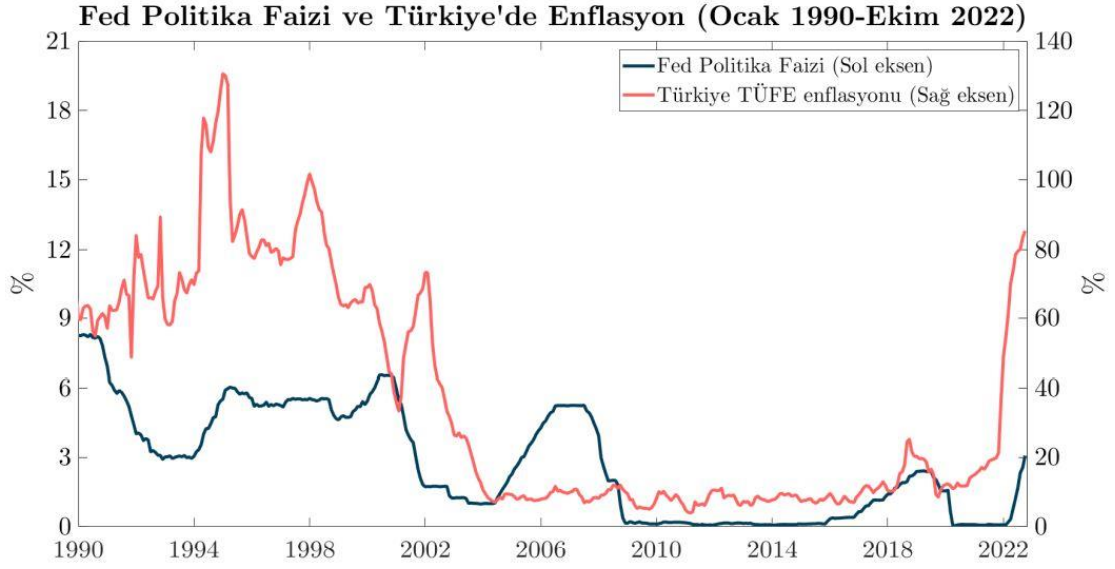
Ben burada sunumu tamamlıyorum, herkese iyi bir hafta sonu diliyorum. Teşekkür ederim, hoşça kalın.

PROF. DR. REFET GÜRNAYNAK'IN "İKİNCİ YÜZYILA ÇAĞRI BULUŞMASI" NDA YAPTIĞI KONUŞMA

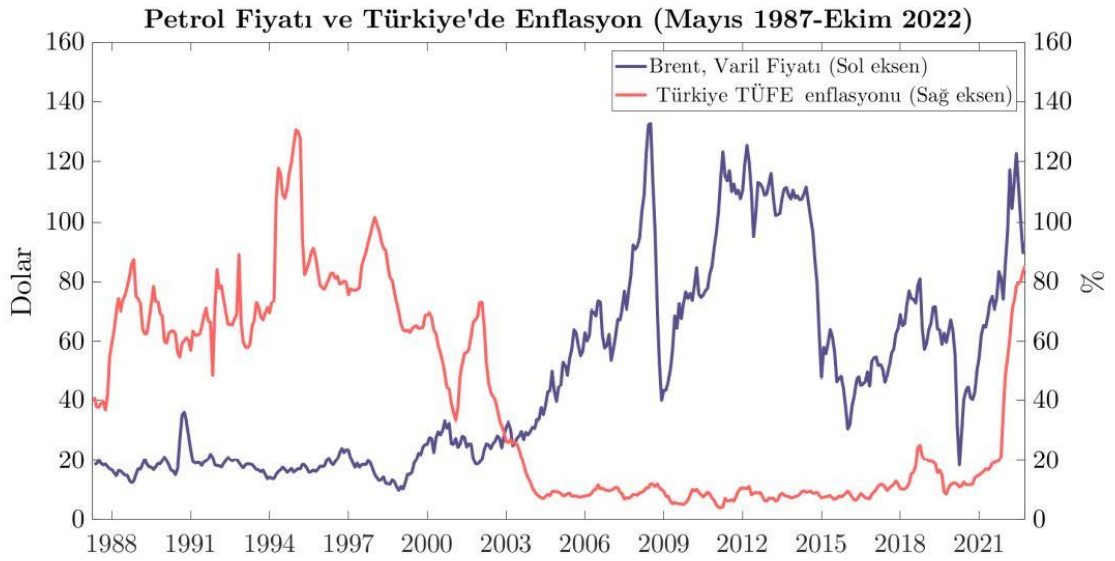
Teşekkür ederim efendim. Davetiniz için de çok teşekkür ederim.

Hakan Hoca'nın bıraktığı yerden sizlere kısaca; şu anda neredeyiz, neden buradayız, olduğumuz yerde neden burada olduğumuz da gittiğimiz yönde söz sahibi miyiz gerçekten, bunu nasıl değiştirebiliriz, neden bütünsel bir değişikliğe ihtiyacımız var, neden Türkiye'nin sorunlarının sadece bazılarını çözemeyiz ve bu bütünsel değişikliği nasıl yapabiliriz, nasıl bir çerçeve içinde bu mümkün, neden bunu yapmak zorundayız ve neden bunu yapmaya kadırız, bundan bahsetmek istiyorum.

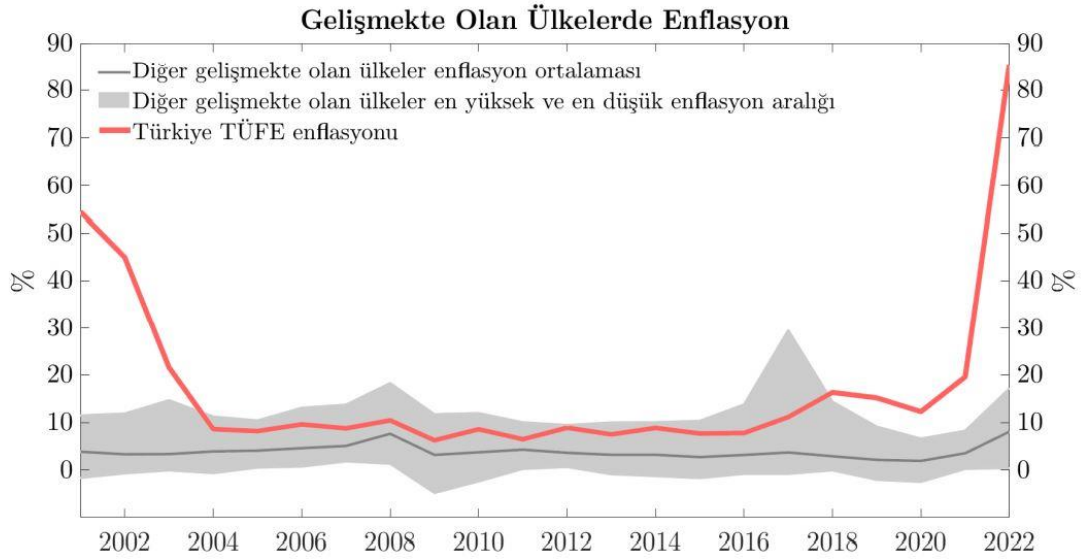
Türkiye'nin durumundan bahsederken maalesef şu anda iktisat olsun, başka bir konu olsun içimizi karartmadan konuşmak kolay değil. Gerçekten de iktisadi durumumuz kötü. Bunu bilmek için benden duymaya ihtiyacınız yoktu. Öte yandan sadece iyi niyetle, ümitperverlikle, optimizimle değil uzmanlıkla bundan daha iyisinin mümkün olduğunu söylemek isterim. Daha iyisi elbette mümkün. Çok daha iyisi elbette mümkün ve bizim için mümkün olan iyi şeyler, Türkiye'nin refahında mümkün olan iyilikler bizim yakın geçmişimizde ya da uzak geçmişimizde görmüş olduğumuz şeylerle sınırlı değil. Bizim görmediğimiz kadar iyisi olmamız da gayet mümkün. Bunu düşünürken şunu görmek gerçekten elzem. Bazen Türkiye'de olup biten şeyleri dünyanın bize bir tezahürü olarak anlatmaya çalışıyoruz ya da çalışıyorlar. Yani Türkiye'de enflasyon niye bu kadar yüksek? Bütün dünyada enflasyon yüksek olduğu için, petrol fiyatları yüksek olduğu için, Amerikan Merkez Bankası şöyle yaptığı için, buğday fiyatı yüzünden vs. Bunlar bize 'Enflasyon veyahut fakirlik Türkiye'ye olan şeyler' deme yolları. Bizim yaptığımız şeyler değil. Bu sorumluluğu bizden atıyor, belki biraz içimizi rahatlatıyor. Ama bir yandan da bunu değiştirme yetkisini de elimizden alıyor. Eğer bunlar bize olan şeylerse 'bunu değiştiremiyoruz zaten'e geliyor. Hâlbuki böyle değil. Bir takım başka şeylerde burası niye böyle? Türkiye olduğu için, ülkemiz böyle olduğu için. Bu da doğru değil. Türkiye, her ülke gibi bir ülke. Enflasyonun bu kadar yüksek olmasının nedeni adının Türkiye olması, şu enlem bu boylamda olmasından kaynaklanmıyor. Şu tabii ki aşikâr. Biz de bu gezegende bir ülkeyiz ve etrafımızda olup biten, dünyada olup biten bizi de etkiliyor. Küresel ısınmadan da etkileniyoruz, dünyanın güvenlik sorunlarından da etkileniyoruz. Bunlar tabii doğru. Ama en nihayetinde rüzgârda savrulan bir yaprak değiliz. Bu ülkede ne olup bittiğine dair bu ülkenin insanları olarak söz sahibiyiz ve bunun sorumluluğunu almak zorundayız. Bu enflasyon bizim yaptığımız bir şey. Dünyanın her yerinde olduğu gibi, kötü politikalar kötü sonuçlar doğuruyor, iyi politikalar iyi sonuçlar doğuruyor. Ülkelerin birbirlerinden farklılıkları var. Birtakım ülkelerin birtakım özellikleri var. Türkiye için de bu doğru. Dolayısıyla bazı şeyleri düşünmek gerekiyor. Ama dünyanın hiçbir yerinde işe yaramayacak politikalar Türkiye'de de yaramıyorlar. Buna da şaşmamak lazım. Dünyanın her yerinde enflasyonu kontrol etmiş olan politikalar Türkiye'de de edebiliyorlar. Buna da şaşmamak lazım.

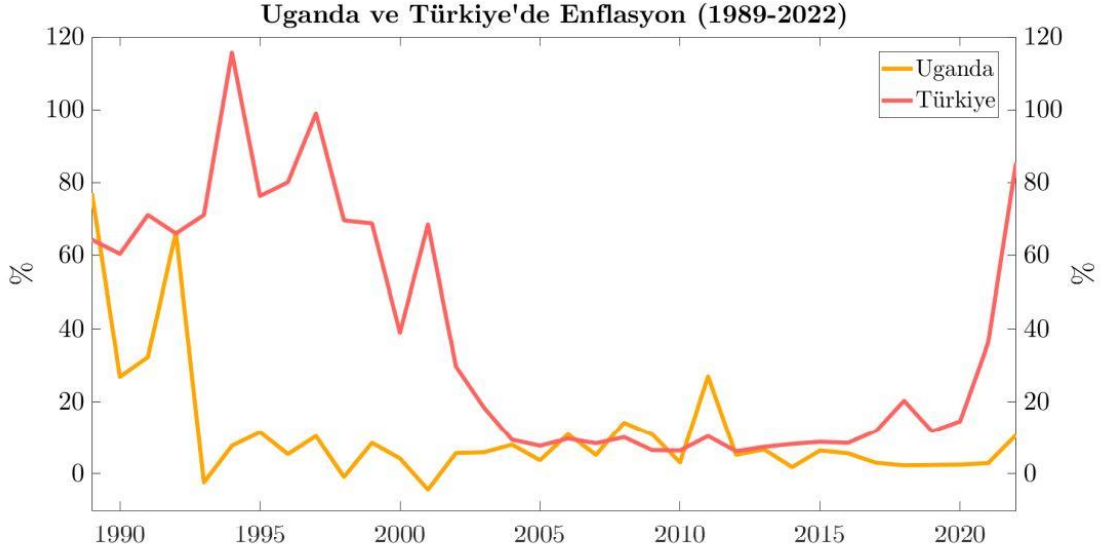
Hızla size şunları göstereyim istiyorum. Burada iki tane grafik, iki tane çizgi var. Hangisinin hangisi olduğunu dahi söylememe gerek yok. Bir tanesi Amerikan Merkez Bankasının faizi, bir tanesi Türkiye'de enflasyon. Bunların arasında bir bağ yok. O faiz dünyanın her yerinde aynı, dünyanın neresinden baksanız Amerikan Merkez Bankası faizi diye görüyorsunuz ve bizdeki kadar yüksek enflasyonun ortalıkta olmadığını biraz sonra size göstereceğim.

Bu petrol fiyatları, bir bağ yok. Şuna da dikkatinizi çekerim. 2000'lerin başında enflasyon Türkiye'de kuvvetle düşerken, petrol fiyatları görülmedik hızla artıyordu. Bunu yapmayı başardık, yapabiliyoruz. Bugün Türkiye'de enflasyonun artmasının nedeni petrol fiyatları değil.

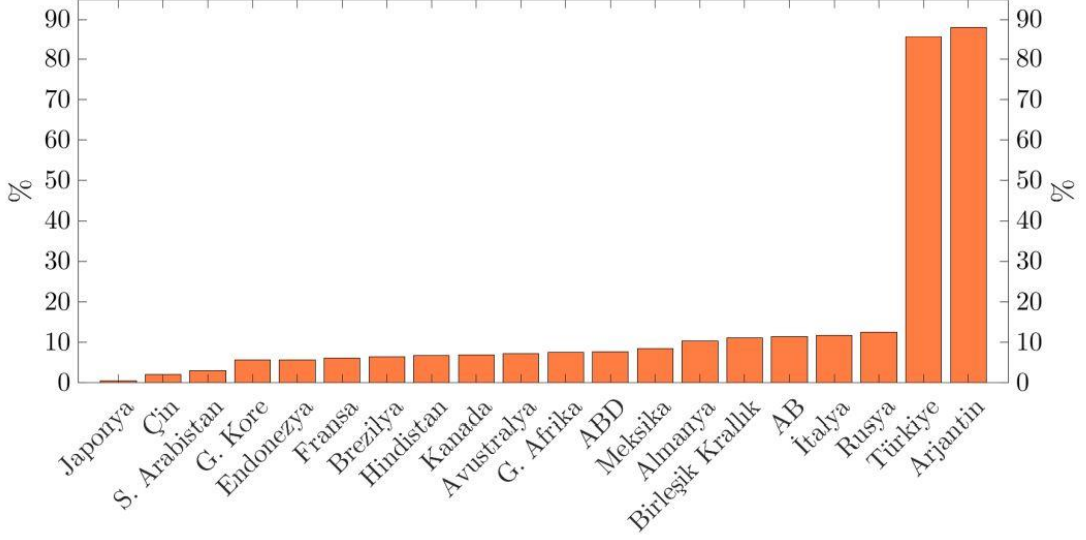

Enflasyon dünyanın her yerinde olsaydı eğer, her yerde birden görmeyi beklerdik tanımı gereği. Buradaki gri bant, birçok gelişmekte olan ülkenin enflasyon oranlarını içine alan bir bant. En sonda zincirlerini kırıp uzaya gitmeye çalışan çizgi de Türkiye'nin enflasyon oranı. Buna baktığınız zaman, 'her yerde enflasyon' diye başlayan bütün cümlelerin bizim aklımızla alay etmek olduğunu görüyorsunuz.

Şu belli bir gelişmekte olan ülke; Türkiye’de açık bir ırkçılıkla ‘burası Uganda mı’ cümlesinde geçen Uganda’nın enflasyonu ile Türkiye’nin enflasyonu. Görüyorsunuz ki, 90’larda Uganda da yüksek enflasyondan mustaripken enflasyonunu düşürmüştü ve tekrar yükseltmemişti. Bu grafiğin 2020 sonrasına baktığımız zaman, bizim Uganda’yla alay edecek bir şeyimiz olmadığını açık açık görebiliyoruz. Ve umarız ki Ugandalı dostlarımız da ‘burası Türkiye mi?’ diye bizimle alay etmiyorlardır.

OECD Ülkelerinde Enflasyon

Üyesi olduğumuz OECD'nin bütün ülkelerin enflasyonlarına baktığımız zaman burada bizden biraz daha yüksek enflasyonu olan sadece Arjantin olduğunu görebiliyoruz. Bu grafiği eğer bundan birkaç ay önce çizmiş olsaydım o zaman Türkiye'nin enflasyonu Arjantin'den de yüksek olacaktı. Aradaki değişim enflasyonumuz düştüğü için değil, bizim enflasyonumuz yükseldi geçtiğimiz aylarda, Arjantin'inki bizden yükseldi yeniden. Ama burada şunu düşünelim, biz eğer neyse bizden yüksek enflasyonu olan Arjantin var, bu bize yeter diyorsak bu şekilde yaşıyoruz. Bu bize gurur veren bir şey değilse, şu grafiğe bakıp, ya biz neden Arjantin'le beraberiz diye bunu dert ediyorsak bunu değiştirmek bizim elimizde. Çünkü buradan şunu açık açık görüyoruz. Bütün dünyada olmuyor, petrol fiyatlarından olmuyor, Amerikan Merkez Bankası faizinden olmuyor Türkiye'de oluyor, Türkiye'nin yaptığı şeylerin sonucu olarak oluyor. Enflasyon, çeşitli bakımlardan kötü, yıkıcı bir şey. Bunun bir tanesi doğrudan enflasyon nedeniyle değil. Enflasyona yol açan kötü politikalar, birçok kötü sonuca yol açtığı için, bunların en görünürü enflasyon olduğu için enflasyonla bağdaştırıyoruz.

Enflasyon genel bir kötü yönetim göstergesi. Ama bir taraftan da enflasyon bir vergi, birilerinden alıp birilerine veriyor. Bu bakımdan en adi, en aşağılık ve en korkunç vergilerden bir tanesi. Fakirden alıp zengine verir ve çaktırmadan yapar. Bir zamanlar konuşulan, Türkiye'de de hâlâ bazen bahsedilen 'enflasyonu göze aldık, çünkü biz büyümek istiyoruz'. 1970'lerde bütün dünya bunu denedi ve bütün dünya bu işte çuvalladı. Biz de deneyip daha önce başarısız olduk zaten. Bunun neden olmadığını da biliyoruz. 'Enflasyonu yükseltiyim ama büyüyeyim' böyle bir şey yok, hiç olmadı. Türkiye'de de olmadığını görüyoruz. Ve bir kere daha görmemize gerek yoktu. 90'larda da gördük bunu. Anlamak için de herhangi bir işi bir defa yapmış olmayı denemek yeterli aslında. Enflasyonunuz ortalamada yüzde 2 ise, 1-3 arasında, 0-5 arasında gidiyor geliyor, enflasyonu eğer ıskalıyorsanız, doğru tahmin

etmediyseniz, beklemediğiniz gibi olduysa hatanız yüzde 2. Yaşarsınız onunla. Ortalama enflasyonunuz yüzde 30 ise eğer, o enflasyon yüzde 15-60 arasında gidip geliyor. Orada yaptığınız tahmin hatası artık çıkarılamaz gol. Şirketleri batırıyor. Böyle olacağını insanlar önden görüyorlar zaten. 2 ay sonrasına vadeli çek yazılamayan, vadeli işlem yapılamayan ülkede, 2 sene sürecek olan yatırım işini hiç kimse yapmıyor. O yatırımı yapmıyorsunuz, büyümüyorsunuz da. Enflasyon, büyümenin önünde büyük bir engel. Bu nedenlerle enflasyonu düşürmek zorundayız.

Bunun şöyle bir iyi tarafı var. Enflasyonu düşürmek, üzerinde gerçekten toplumsal mutabakat olan, gerçekten kimsenin itiraz etmediği bir şey. Bu Türkiye’de bulunması kolay bir şey değil. Ve enflasyon üzerinde hem fikir olmak bizi bir araya getiriyor. Enflasyonu düşürmek için yapılması gereken şeyler de bu nedenle yapılabilir hale geliyorlar. Çünkü bunların bir kısmı kolay olmayan, maliyetli olan şeyler. İyi yapıldığı zaman bir enflasyonu düşürme programı, dezenflasyon programı ucuza olimpiyat düzenlemek gibi. Bunun kötü bir örnek olmadığını umuyorum. Şunu söylemeye çalışıyorum. Bir şehirde olimpiyat düzenleneceği zaman bazı şehirler çeşitli nedenlerle bunu iyi beceremeyip iflas ediyorlar.

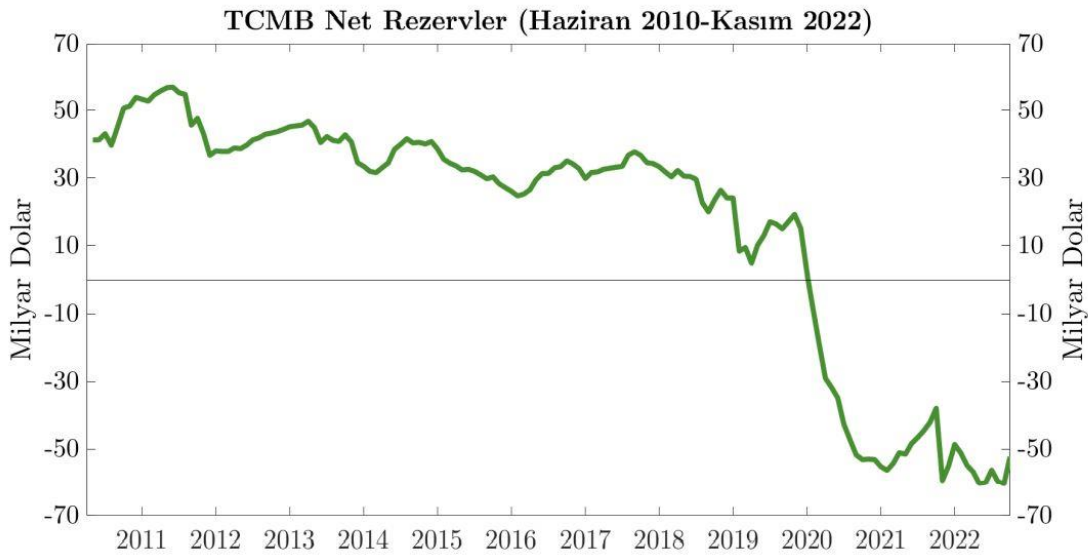
Fakat şehirlerde şu olabiliyor. Biz maliyetini kontrol edeceğiz bunun ve olimpiyatı düzenlemek hepimizin üzerinde anlaştığı, bundan işte anlımızın akıyla çıkmak hepimizin hemfikir olduğu bir iş. Bunu yapmak için de bu şehrin ulaşım altyapısını yenilemeniz lazım, işte yeşil alanlarını yenilememiz lazım. Çeşitli sosyal faaliyet alanlarını artırmamız lazım. Normalde bunları yapmak 10 yıllarca sürecek olan işler olurdu, normalde işte o metro hattı oradan mı geçsin, buradan mı geçsin diye konuşa konuşa ömrümüz biterdi. Fakat şimdi olimpiyat yapacağız diye bunları tıkr tıkr yapar hale geldik. Olimpiyatları yaptık iyi oldu, arkasından da bize hediyesi olarak çok daha yaşanılabilir, çok daha iyi bir şehir kaldı. Bu koordinasyon çok kıymetli bir koordinasyon.

Bunun denenmiş kötü bir örneği İstanbul Finans Merkezi. İstanbul Finans Merkezi fikri de tam böyle bir şeydi. Hiç kimse çıkıp İstanbul Finans Merkezi olmasın demeyecek, demiyor. İstanbul Finans Merkezi de Türkiye’de birçok mali sektör reformunun, yeniliğinin, düzenleme değişmesinin, uygulama değişmesinin etrafında organize edileceği bir fikirdi. Kötü yapıldı nihayetinde bir inşaat projesine döndü. Bunun da birçok korkunç sonucu var. Bir kısmı Ankara’dan İstanbul’a yollanan kamu kurumlarının personelinin boşalması, artık bu kurumların iş yapamaz hale gelmesi, bir kısmı oradaki inşaatın kendisi vs.

Ama enflasyonu düşüreceğiz diye yola çıkmak Türkiye’yi birleştiren bir şey. Zor olan birçok şeyi yapabilir hale getiriyor bizi. Bunu yapmak için neye ihtiyacımız var? Artık hepimizin ezberinde olan bağımsız, güvenilir Merkez Bankası. Bu ezber yanlış değil, gerçekten bu şart. O şartı yerine getirmek de zor değil. ‘Türkiye’de sadece şu ankinden daha iyi Merkez Bankacılar var’ demek zorunda değiliz. Dünyanın en iyi Merkez Bankacılarından bazıları Türkiye’de. Bunlardan birinin konuşmasını az önce dinledik. Bu insanları Merkez Bankasına getirmek, bağımsız bir Merkez Bankası ve bunun güvenilirliğinden faydalanmak şart. Kendisine ‘para politikasında şöyle yap, faizi böyle yap’ diyen siyasetçiye ‘ya kardeşim yok mu senin için, sen kendi işini yap benim de burada Merkez Bankası kanunum var, ben de bunun gereğini yapacağım’ demeyen Merkez Bankacı zaten Merkez Bankacı değil.

Burada önemli olan husus şu; sadece bu değişikliği yapmakla enflasyonu düşüremeyiz. Ali gitsin, Ayşe gelsin tamam; Ayşe'nin kim olduğu gerçekten de önemli, o insanın güven vermesi lazım. O Merkez Bankası idaresinin güven vermesi lazım. Merkez Bankacılığı bir güven işi. Ama o güveninin siyasetten bağımsızlıkla, kendi başına enflasyonu düşüreceğine dair kendimizi aldatmamamız da lazım. Çünkü akli başında bir Merkez Bankacı yaptığı işlerin sonuçlarının ne olduğunu düşünecek. O sonuçlar eğer 'benim enflasyonu düşürmek için yapacağım şey hazineyi batırır, benim enflasyonu düşürmek için yapacağım şey mali sektörde kriz yaratır' ise gene iş yapamaz hâle geliyorsunuz. Onun için de bütünsel bir değişiklik ve burada bir koordinasyon elzem.

Bu bakımdan Türkiye'de sadece Merkez Bankacıları değiştirerek bedavaya enflasyonu düşürebileceğimize dair kendimizi aldatmamamız gerekiyor. Buna ilişkin şeyleri burada yapılması gereken diğer şeylerden Hakan Hoca da bahsetti, Faik Bey de bahsetti. Bunlar gerçekten önemli.

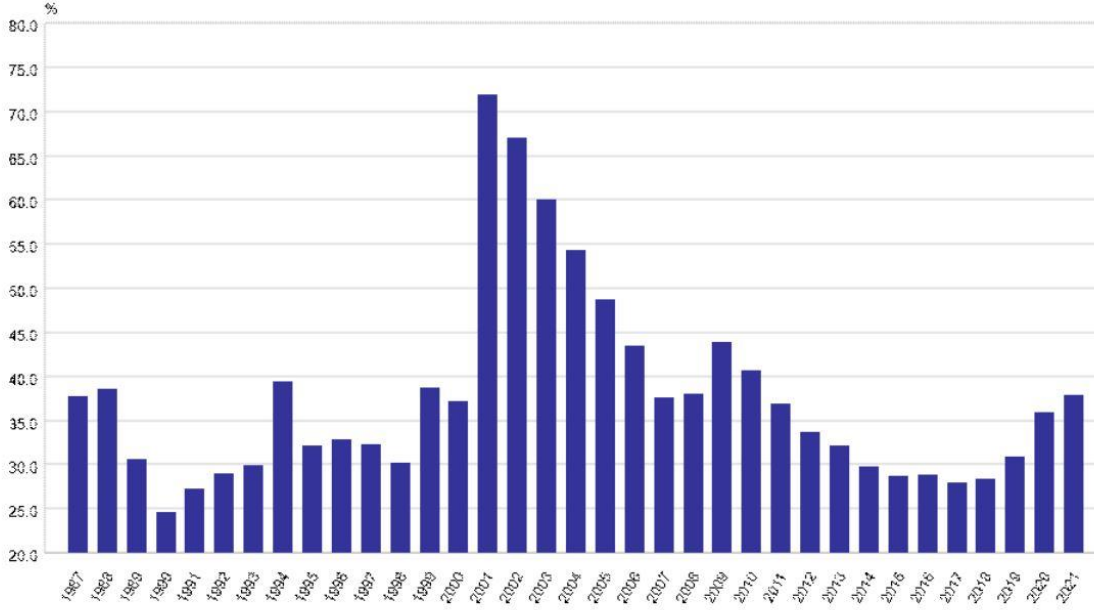
Gayet iyi bildiğiniz şeylerden bir tanesi Merkez Bankası'nın SWAP hariç net rezervleri. Bu nereden baktığınıza, ne zaman baktığınıza bağlı olarak, eksi 50 milyar dolarla eksi 60 milyar dolar arasında gidip geliyor. Uluslararası konferanslarda filan hani bu konuları iyi bilen iktisatçılarla bunun nasıl negatif olabildiğini konuşmak iktisatçı olarak eğlenceli, vatandaş olarak hicap verici bir şey. Neden böyle? Neden bu rezervler buraya geliyorlar? Yaptığımız kötü para politikasının sonuçları, yaptığımız birçok kötü politikanın sonuçları kendilerini piyasalarda belli fiyatlar ve belli şeylerin miktarları olarak gösteriyorlar. Piyasa böyle bir şey. O sonuçları beğenmiyoruz, beğenmediğimiz sonuçları politikaları düzelterek düzeltmek yerine, o sonuçları doğrudan baskılayarak düzeltmeye çalışıyoruz. Kuru yükselten politikaları değiştireceğimize; bu politikaları koruyup, kuru tutmak için rezervlerini satarsanız ortaya bu

sonuç çıkıyor. Bunu beğenmeyip, bu sefer 'bu insanlar bu rezervleri niye alıyorlar, lira ellerine nereden geçiyor, krediden geçiyor, o zaman kredileri köstekleyelim' dersiniz, doğrudan bankalara müdahale etmeye başlıyorsunuz. Türkiye'de hemen her alanda bu şekildeki müdahaleleri görüyoruz. Bu bir komuta ekonomisi işi ve bu işler iyi yürümüyorlar.

Türkiye'nin şu anda gittiği komuta ekonomisi yolundan düzenlenmiş bir piyasa ekonomisine tekrar dönmesi gerekiyor. Buradaki alternatifler Sovyetik bir komuta ekonomisiyle vahşi kapitalizm değil. Vahşi kapitalizm de hem etkinlik bakımından, hem de adalet bakımından kötü çalışan bir sistem. Fakat doğru düzgün bir düzenlemeyle yön verilmiş bir piyasa sistemi yürüeyebilen bir şey. Zorluklar neler burada? Farz edin ki Merkez Bankası dedi ki tamam biz artık bu şekilde piyasalara müdahale etmeyeceğiz, rezervlerimizi satmayacağız. Satmadın, ne olacak o zaman? Kur yükselecek. Ne bunun sonucu? Kur Korunmalı Mevduatla şu anda kur düzeyiyle kamu sektörünün borcunu sürdürebilmesi, kamu maliyesinin durumu birbirine bağlanmış durumda.

Bu yakın geçmişte yapılan şeylerle sadece bir takım şeyleri bozmakla kalmadık, bozduğumuz şeyleri düzeltmeyi de zorlaştırdık ve maliyetli bir hale getirdik. Şimdi Merkez Bankacı artık bu kur yükselirse o zaman bunun hazineye getireceği yüke ne olacak diye düşünmek zorunda. Bu bir kısıt. Böyle yapmasa, sadece rezervler üzerinden değil, peki o zaman faizi arttırayım, enflasyonu yüzde 80 olan ülkede yüzde 9 faizle iş yapmaya çalışmayayım ben dese, bu sefer şunu düşünmek zorunda: Faizi arttırdım, benim maliyem de bu faizle borç alıyor, o neye benzeyecek?

Bankalara yüzde 12 faizle 10 yıllık devlet tahvili satılıyor. Regülasyon bankaları bunları almaya zorluyor. Dün yüzde 12 faizle bu tahvilleri almış olan bankalara bugün o portföyü yüzde 30 faizle fonlayacaksınız dersek ve bankalara ne olacak? Hakan Hoca'nın da bahsettiği makroihtiyati endişe. Bu endişeler Merkez Bankasının bağımsızlığına, Merkez Bankacılığının güvenilirliğine dokunmayan, bunlar olduğu zaman dahi enflasyonu düşürmeyi zorlaştıran şeyler. Bunlardan kurtulmak zorundayız.

Dolayısıyla bu grafikte şunun üstünde çok durmayacağım ama kamu maliyemizin de çok iyi bir durumda olmadığını görüyoruz. O kamu maliyesi endişesi buradan geliyor. İhtiyacımız olan şey şu, makroihtiyati politikaların bir sahibi olması lazım. Şu anda yok. O Merkez Bankası da olabilir. Ama öyle olacaksa para politikasıyla bunu da yap dersiniz eğer Merkez Bankaları ne onu, ne onu yapabilir hale geliyorlar. Makroihtiyati politikalar sende, finans sektörünün iyi işlemesini de sen sağla. Bunları yapabileceğin şu araçları da sana verdim dediğin Merkez Bankası, bir yandan onu yapıyor, bundan bağımsız olarak para politikasıyla enflasyonu kontrol ediyor. Bu yapılabilir.

Başka? Kamu maliyesinin ıslah olması lazım. Gene Faik Bey de bahsetti, Türkiye’de de bahsediliyor. Vergi reformu yapılmak zorunda. Gelir vergisi toplamak zorundayız. Fakat bunu söyleyen insanların çok büyük bir kısmı o gelir vergisini kendisinden başka insanlar ödeyecekler zannediyor. Böyle değil. Gelir vergisi reformu yapıldığı zaman, gelir vergisi toplanır hale geldiği zaman, 85 milyon kişiye; 18 yaş üstündeyse beyanname dolduracaksın, o beyannamenin doğruluğunu ben takip edeceğim, bu ülkede gelir nerede yaratılıyor, kim alıyor, nasıl paylaşılıyor, kim ne vergi veriyor ben takip edeceğim demek zorundayız. Bu bir toplumsal mutabakat gerektiriyor. Bunu enflasyonu düşüreceğiz diye yapmak, o mutabakatı kolaylaştırıyor.

Bir büyük hediyesi, bu işi yapabilmek için ortaya çıkartmanız gereken sistem doğru düzgün bir devlet. Devlet dediğiniz şey, devlet kapasitesi biber gazı sıkılmak değil. Hakikaten geliri takip edebilmek mesela kendisi aldığı kararı uygulayabilmek. Bunu yaptığımız zaman, Hacer Hanım’ın bahsettiği gelir aktarımlarını doğru yapabilir hâle geleceğiz. Çünkü kim gerçekten ihtiyaç sahibi, kim havadan ‘bana da’ diyor, anlar hâle geleceğiz. Bunlar bizim için elzem şeyler. Bunları yaptığımız zaman, o zaman dönüp Merkez Bankası’na ‘şimdi sen de işini doğru

düzgün yap, enflasyon düşsün' diyebiliyoruz. O zaman Merkez Bankası bunu yapmaya kadir hale geliyor. Bunların olduğu yerde, enflasyonun kontrol edildiği yerde doğru düzgün büyümeyi düşünebilir hale geliyoruz. Maliye politikasının sürdürülebilirliği artık sorun değil; bunun üzerine biz nasıl bir maliye politikası istiyoruz, kimden vergi almak, ne teşvik vermek istiyoruz, bu ülke için büyüme tahayyülümüz nedir, daha iyi eğitim istiyorsak bunu aynı okulları yıkıp yeniden inşaat yaparak mı yapacağız, öğretmen maaşlarını artırmak mı yapacağız... Bunları konuşabilir, düşünebilir hale geliyoruz. Bunların içeriğinden Ufuk Hoca, Daron Hoca, Selin Hoca bahsedecekler.

Şunu özellikle söylemek istiyorum. Türkiye gerçekten iktisat politikası uzmanlığı çok olan, bu uzmanı çok olan, beşeri sermayesi yüksek olan bir ülke. Para politikasında özellikle böyle. Tam da bu bakımdan, varlık içinde yoklukla yaşıyoruz. Bu kadar uzmanlığın, bu kadar bilginin, bu kadar uygulama kültürünün olduğu bir ülkede, bir kere daha bunları yapmıyor olmalıydık. Ama bu insanlar Allaha şükür hayattalar, hala bu ülkedeler ve iyi iktisat politikası Türkiye'de yapmak mümkün. Bunu yaptıktan sonra çok daha hızlı, sadece çocuklarımıza yarar diye sevineceğimiz değil, bizim de faydasını göreceğimiz daha müreffeh bir ülkede yaşamak da mümkün.

Konuşmamdan umuyorum ki, hazırlayacağınız şeyler olacaklar. Türkiye'de enflasyonu düşüren politika, sadece enflasyonu düşürmeyecek. Birçok şeyi birden ıslah edecek. Bu bedava değil. Bunun bir maliyetini ödeyeceğiz. O maliyet bir defa ödenecek. Ondan sonra faydası, nesiller boyu... O nesiller boyu faydayı da biz içselleştirmek zorundayız. Çünkü şu anda çaktığımız eziyeti biliyoruz. Bunu yapmadığımız zaman başımıza ne geldiğini biliyoruz.

İyi niyet elbette var. Ülkemiz için, Türkiye'miz için iyi şeyler istemek elbette var. Fakat size bunlarla değil uzmanlıkla, Türkiye'de enflasyon düşer ve bu ülkede enflasyon düşecek diyebiliyorum. Bunun nasıl yapılacağını biliyoruz. Zor değil. Tek uzmanı, hatta evin uzmanı dahi ben değilim. Türkiye'de bunu çok iyi bilen insanlar mevcut. İhtiyacımız olan şey bunu yapacak niyet ve irade. Bunun etrafında baştaki maliyetini kaldıracak olan toplumsal mutabakat. Bunu yapacak bir ülke olduğumuzu düşünüyorum. Ve en nihayetinde, dönüp bakıp; Türkiye'de enflasyon düştü, Türkiye'de gelir dağılımı düzeldi, Türkiye'de büyüme arttı, Türkiye'den gitmiş olan insanlar bu ülkeye tekrar mutlulukla geri geldiler dediğimiz zaman; bu dünya değiştiği için olmayacak, biz böyle yaptığımız için olacak.

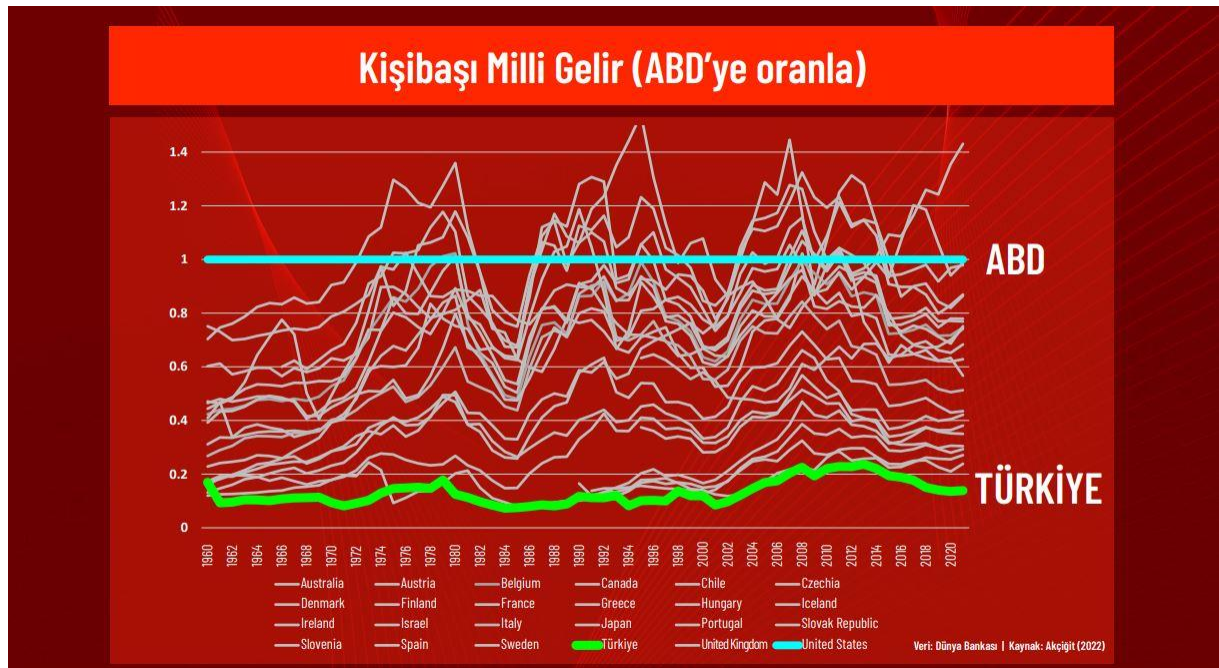
Çok teşekkür ederim.

PROF. DR. UFUK AKÇİĞİT'İN "İKİNCİ YÜZYILA ÇAĞRI BULUŞMASI" NDA YAPTIĞI KONUŞMA

Değerli katılımcılara ve meslektaşlarıma selam ve saygılarımı iletiyorum. Cumhuriyet Halk Partisinin bu önemli etkinliğine davetiniz için teşekkür ederim. Partinizin bir süredir ekonomi vizyon belgesi üzerinde çalıştığını, nazik sunum davetiniz vesilesiyle öğrendim. Bu çalışmanın Türkiye'nin mevcut iktisadi zorluklarını aşmasında tüm kesimlere faydalı olmasını diliyorum.

Değerli katılımcılar, bizler burada siyaset üstü kimliğimizle Türkiye'nin tartışmalarına katkı sunabilmek gayesiyle bulunuyoruz. Türkiye hem bölgesinde, hem de dünyada cereyan eden büyük değişimler ve devrimler sebebiyle hayati bir dönemden geçiyor. Tam da böylesi zamanlarda Türkiye'nin bütün evlatları olarak el ele verebilmeyi ülkemizin menfaati için en iyi fikirleri üretebilmeyi ben de çok değerli buluyorum. Bu bağlamda birçok kez Türkiye'de de farklı platformlarda görüşlerimi aktardım. Bugün de bu çerçevede alanım olan sanayi politikaları ve istihdam hakkındaki görüşlerimi sizlerle paylaşacağım.

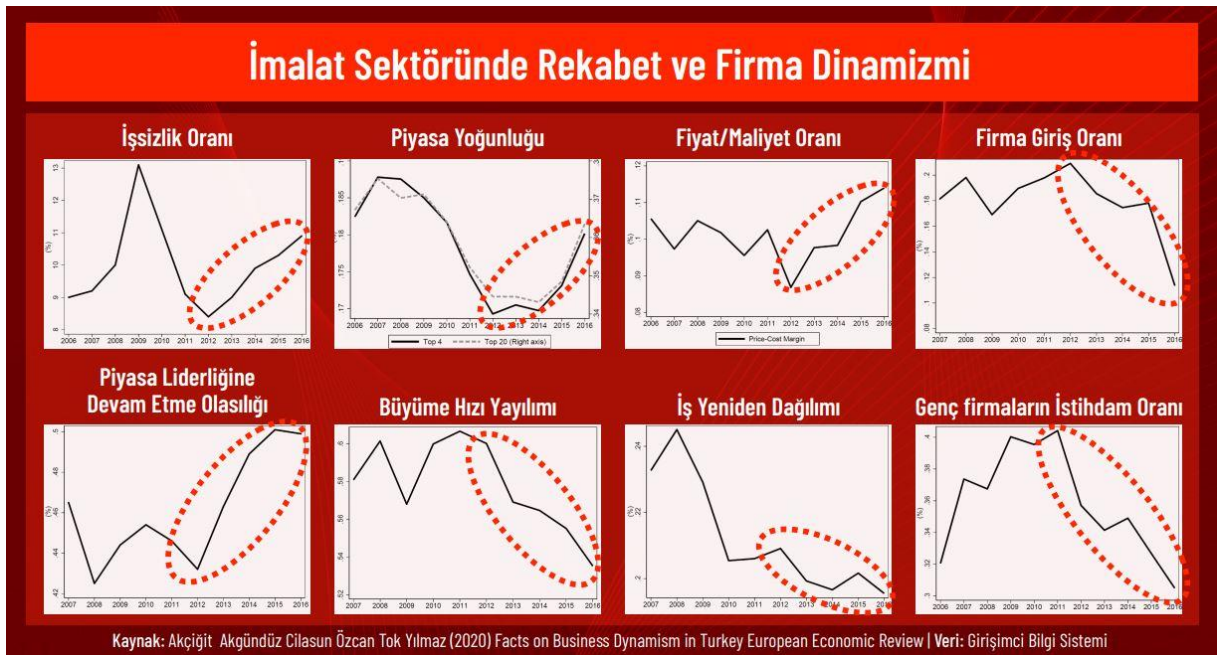
Başlamadan önce belirtmem gerekiyor ki, burada göstereceğim her grafik kendi araştırma ekibimle oluşturduğum grafiklerdir. O sebeple bütün çalışma arkadaşlarıma şimdiden teşekkür ediyorum.

Şimdi ilk grafikte başlayalım isterseniz. Bu, Türkiye'deki milli geliri zaman içerisinde gösteriyor. 1960 yılından itibaren tüm OECD ülkeleri, Türkiye de dahil olmak üzere, kişi başı milli geliri çiziyoruz. Yalnız çizmeyi kolaylaştırmak için de 1960 senesindeki en zengin ülke olan ABD'ye oranla çizdim bu grafiği. Bu ne demek? 1960 senesinde Türkiye'nin milli geliri ABD'nin yaklaşık yüzde 20'si civarındaymış. Peki zaman içerisinde ne olmuş? Bu, bütün OECD ülkelerine bakarsanız buradaki gri çizgelere OECD ülkelerinin çoğu ABD'ye doğru yakınsamış, hatta bazıları ABD'yi geçmiş bile 60 yıl boyunca. Türkiye'nin durumu nedir? Ne yazık ki Türkiye olarak çok bir aşama kaydedememiştir. Ancak 2008 yılları civarında 1960'lar seviyesine gelmişiz. Ancak o kazanımlarımızı da, ne yazık ki 2013 senesinden itibaren kaybetmişiz. Bu yeşil grafikte Türkiye'yi gözlemlediğiniz gibi. Yani bugün Türkiye'nin kişi başı milli geliri ABD'nin yüzde 15'i seviyesinde. Bu grafik şu demek; evet Türkiye'de daha fazla cep

telefonları kullanabiliyoruz, internet kullanabiliyoruz, yollar kullanabiliyoruz vs. Ama bu dünyanın her yerinde olan bir gerçeklik. Bu grafik bize sadece Türkiye’de değil dünyanın her yerine bu cep telefonlarının geldiği, her yere internetin geldiğini gösteriyor. Hatta biz diğer ülkelere göre daha da düşük bir performans göstermişiz. Dolayısıyla bizim oturup gerçekten ekonomimizi, firmalarımız üzerinden ve girişimcilerimiz ve işgücümüz açısından incelememiz gerekiyor.

İsterseniz yavaş yavaş Türkiye’nin ekonomisinin detaylarına inelim. İlk bakmak istediğim şey firma rekabeti. Neden? Çünkü biz Türkiye’nin uluslararası alanda rekabetçi olmasını istiyorsak en önce Türkiye içerisinde rekabeti sağlamamız gerekiyor.

Peki rekabet göstergelerine baktığımız zaman ne gözlemliyoruz? Bu konuda çok detaylı çalışmalar yaptık ve çeşitli rekabet seviyesini gösterecek göstergeler ortaya çıkardık.

Örneğin istihdam yaratımı, yeni firma oluşumu ya da pazar liderlerinin pazar payları, işsizlik oranları vs. Bütün bu grafiklerden çıkan tek bir sonuç var. Türkiye’deki rekabet ortamı 2013 senesinden sonra bozulmaya başlıyor.

Dolayısıyla bu bizim Türkiye ekonomisi için ilk odaklanmamız gereken şeylerden bir tanesi, bu rekabeti tekrar yerine oturtabilmek. Bu tabii ki çok kapsamlı bir durum. Vereceğimiz teşvik politikalarına dikkat etmemiz gerekiyor, antitrust policy (antitröst politikalarına) dikkat etmemiz gerekiyor. Yani çok kapsamlı bir yaklaşımda bulunmamız gerekiyor.

Şu anda ben imalat sektörünü gösteriyorum.

E-Ticaret Sektörü

İlk Dört Firmanın Pazarlama Harcamalarının Sektör İçindeki Payı ve Ortalama Kâr Oranları

İlk Dört Firma Pazarlama Harcama Payı

İlk Dört Firma Ortalama Kâr Oranı

Kaynak: Akçığıt, Ateş, Cilasun (2022) | Veri: Girişimci Bilgi Sistemi

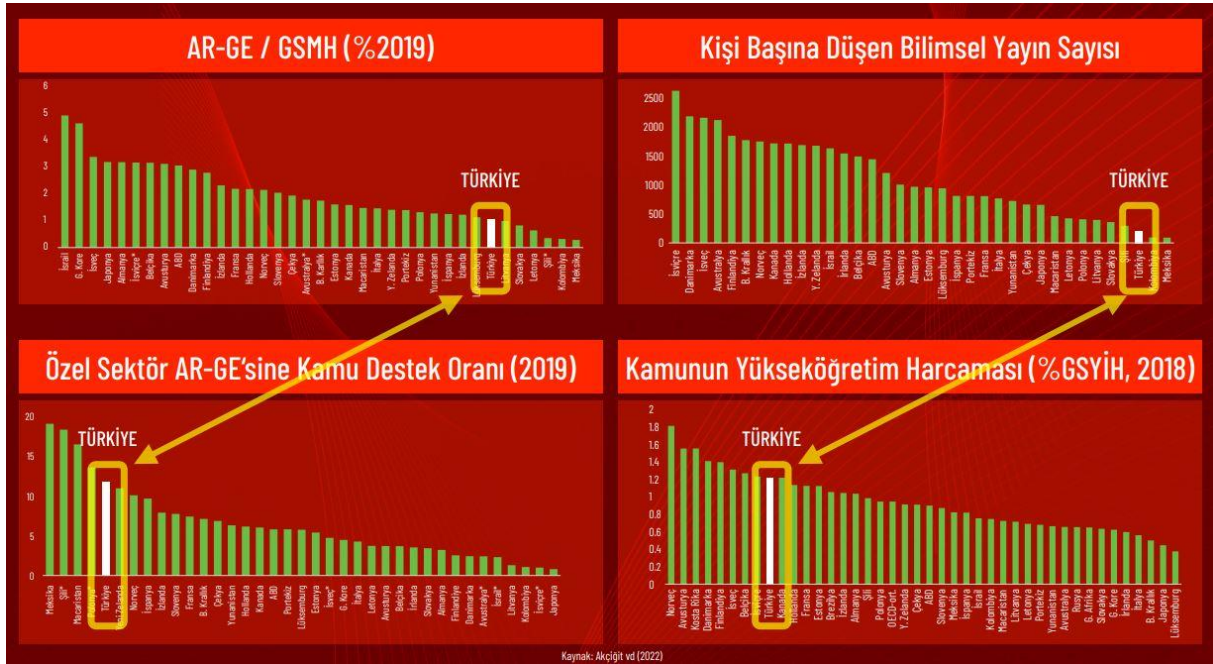
Peki elektronik ticaret sektöründe durum nasıl? Elektronik ticaret sektöründe durum hayatımıza gitgide daha fazla giriyor biliyorsunuz ve bu çok daha hızlı gelişen bir şey. Burada durum biraz daha vahim. Biliyorsunuz pazar payını artırmanın en önemli etkenlerinden bir tanesi pazarlama harcaması. Soldaki grafikte burada Türkiye'deki elektronik ticaret piyasasındaki en büyük 4 firmanın total pazarlama harcamalarının içerisindeki payını gösteriyorum. Yani bu grafik; en büyük 4 firmanın pazarlama payının, total pazarlama payı içerisinde 2016'daki oranı yüzde 40'mış. 2020'de bu pazarlama oranı yüzde 75'e çıkmış. Yani 4 sene içerisinde en büyük 4 firmanın pazarlama payı elektronik ticaret sektöründe iki katına çıkmış. Şimdi burada nasıl rekabeti sağlayabilirsiniz? Yeni girecek bir firma nasıl kendisini ispatlayacak, nasıl kendisini müşterilere tanıyacak? Dolayısıyla özellikle elektronik ticaret sektörü çok hızlı değişen, bir oku yayla gerdiğiniz gibi düşünün, elinizden kaçırdığınız anda çok hızlı değişen bir sektör. Bizim acilen bu verilere dikkatli odaklanarak bu verilerin ne ifade ettiğini anlamamız gerekiyor. Çünkü sağ grafiğe bakarsanız bu firmalar bu kadar harcama yaparlarken açıklanan kar oranları çoğunlukla sıfır ya da negatif... Yani en büyük 4 firma elektronik ticaret sektöründeki en büyük 4 firmanın kar oranı ortalama olarak negatif olmuş. Çok enteresan bir durum çıkıyor ortaya. Bunun sebebi, pazarlama harcamaları sadece bugünü değil yarını da etkiliyor. Çünkü bugün kimlerin piyasaya girebileceğini etkilemeniz, yarın piyasada yalnız kalıp kalmamanızı etkileyecektir. Dolayısıyla bizim sadece firmaların dinamik olmasını beklemememiz gerekiyor, aynı zamanda kurumlarımız da, rekabet kurumunda örneğin dinamik olması, sadece geriye dönük bakmaması gerekiyor ileriye dönük bakması gerekiyor. Yani bu veriler bize yarın için ne ifade ediyor onları düşünerek ona göre regülasyonlar geliştirmemiz gerekiyor acilen.

Regülasyonlar demişken, regülasyonlar aslında oldukça hassas bir konu. Çünkü regülasyonlar tahmin edeceğimiz üzere zaman içerisinde biriken bir şey. Nasıl ilk cep telefonu aldığınızda okunmamış mesaj sayısı sıfırken, zaman içerisinde temizlemeye temizlemeye okunmamış mesaj sayınız on binleri, bazen yüz binleri bulabiliyor, burada da aynı şekilde. Regülasyonların hangileri işe yarıyor, hangileri işe yaramıyor sürekli geriye dönük bakmamız ve işe

yaramayanları kapatmamız gerekiyor. Yoksa ekonomiyi sadece hantallaştırmaktan başka bir işe yaramaz.

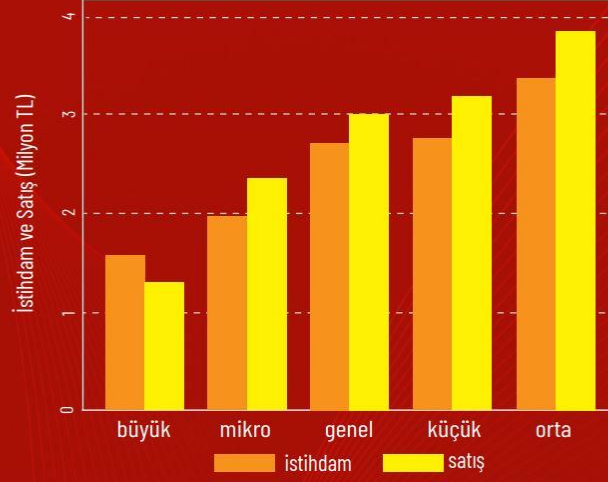

Size bir örnek vermek istiyorum. Bu Türkiye'deki imalat sektöründeki firmaların büyüklük dağılımı. Yani yatay eksen bakarsanız bu 25 işçi çalıştıran firmaların sayısı, 26 işçi çalıştıran firmaların sayısı, 30 işçi çalıştıranların firmaların sayısı, 75 işçi çalıştıran firmaların sayısı. Yani firma büyüklüğü arttıkça firma sayımız azalıyor. Yani firmalarımız genellikle daha küçük firmalar. Daha büyük firma sayısı az. Bu grafikte enteresane bir şey var. Dikkat ederseniz şu 50 bariyerine yaklaştıkça firmalarda bir yığılma var. 50 bariyerini geçince firmalarda bir eksilme var. Yani firmalar 50'nin üzerine çıkmamak için kendilerini 49 işçiye, 48 işçiye, 47 işçiye park etmiş durumdadır neden? Çünkü 50 işçi çalıştıran firmanın 50 ve üstü işçi çalıştıran firmanın daha kapsamlı regülasyonlara tabi. Örneğin sağlık personeli bulundurması gerekiyor, ekstra denetimlere tabi oluyor ve bunlardan kaçabilmek için firmalar ne yapıyorlar? Büyümek yerine kendilerini 49 ya da 48'e park ediyorlar. Ya da daha vahimi kendilerini büyütebilmek için kayıt dışı ekonomiye kaçıyorlar. İşte bu aslında ekonomi için çok tehlikeli bir şey. Dolayısıyla biz bunun detaylı çalışmasını yaptığımızda gördük ki, aslında bu tarz politikalar hem kayıt dışını tetikliyor, hem de refaha ciddi şekilde zarar veriyor. Şimdi bu durumda dikkat etmemiz gereken şey işte regülasyonları kaldıralım demek değil, bu regülasyonların nasıl çalıştığını anlayıp onu daha düzenli, daha efektif hale getirmemiz gerekiyor. Bu da ancak işin analizini anlayabilen, bu analizleri yapabilen insanların verilere bakarak bunları tek tek inceleyip yukarıya raporlaması ve destek vermesiyle olabilecek şey. Dolayısıyla etki analizi dediğimiz şeyin çok detaylı bir şekilde çalışılması gerekiyor tabii ki.

Şimdi etki analizinden bahsetmişken isterseniz biraz devlet desteklerinden de bahsedelim Türkiye’de. Biliyorsunuz ki hep inovasyon bazlı büyümek istiyoruz ama göstergelere baktığımız zaman ne yazık ki, inovasyon açısından çok iyi durumda değiliz. Örneğin sol üst grafiğe baktığımızda Türkiye’deki Ar-Ge harcamaları ki inovasyon için en önemli girdidir. Türkiye’deki Ar-Ge harcamalarının Gayri Safi Milli Hasıla’ya oranı OECD ülkelerinin çok çok arkasında. Biz OECD ülkelerine yakınsamayı beklerken bu harcamalarla, bu kadar yetersiz harcamayla tabi ki onları yakınsamamız mümkün değil. O yüzden size ilk gösterdiğim grafik aslında çok da şaşırtıcı bir grafik değil. Peki Türkiye’de Ar-Ge harcamalarının düşük olmasının sebebi kamunun destek vermemesinden mi kaynaklanıyor? Onun cevabını işte bu alttaki grafikte görüyorsunuz. Sol alttaki grafik bize özel sektör Ar-Ge’sine kamu destek oranını gösteriyor ve OECD ülkeleri arasında çok yukarıdayız. Demek ki bu ne demek oluyor? Aslında olay kamunun verdiği destek miktarı değil başka bir yerde yatıyor. İsterseniz birde sağdaki göstergeye bakalım. Sağ üstteki göstergede başka bir inovasyon göstergesi. O da aslında üniversitelerimizden çıkan bilimsel yayın sayısını gösteriyor kişi başına. Kişi başına düşen bilimsel yayın sayısı açısından çok çok arkalardayız. Peki bu yine kamunun destek vermediği için mi? Aşağı bakarsanız kamunun yüksek öğretim harcaması açısından da OECD’nin çok üzerindeyiz. Yani biz aslında inovasyon için kamunun Gayri Safi Millî Hasılaya oranla destek açısından, miktar açısından problem görülüyor. Hatta OECD’nin üzerinde görünüyoruz. Problem miktarda değil, problem o paraların nasıl kullanıldığıyla alakalı. Gördüğümüz gibi efektif bir şekilde kullanamadığımız için, etkin bir şekilde kullanamadığımız için bu kadar kaynak ne yazık ki işe yaramıyor. Dolayısıyla etki analizi dediğimiz şey, çok çok önemli oluyor. Yani destekleri verirken biz nereden daha fazla katma değer yaratabiliriz oralara odaklanıp katma değer yaratamadığımız yerlerden de kendimizi geri çekmemiz gerekiyor.

Kredi Garanti Fonu Etki Analizi

Kaynak: Akçığıt Seven Yarba Yılmaz, Firm Level Impact of Credit Guarantees: Evidence from Turkish Credit Guarantee Fund 2021 | Veri: KGF veri tabanı ve firma mali tablolarından yazar

Peki bu konuda çalışmamız var, onu da sizlerle paylaşmak istiyorum. Örneğin kamu garanti fonu çok fazla tartışılan bir konu, Türkiye’de çok fazla dile getiriliyor. 2017’deki kamu garanti fonunun etki analizini yaptık çok kıymetli çalışma arkadaşlarımla birlikte. Aslında çok mantığa sığan bir analiz burada. Yaptığımız Türkiye’deki firmaları büyüklüklerine göre gruplara böldük 4 gruba. Mikro, küçük, orta, büyük. Ve şunu sorduk. Her bir aldıkları destek için, her bir aldıkları 1 liralık destek için ne kadar istihdam yaratmışlar. İşte etki analizinin sonuçlarını bu grafikte görüyorsunuz. En az etkiyi büyük firmalar yaratmış, en büyük etkiyi de küçük ve mikro firmalar değil, orta ölçekli firmalar yaratmış. İşte bu Türkiye’nin bir gerçeğidir. Bunu çok iyi anlamak gerekiyor. Türkiye’deki firmaların en büyük problemlerinden bir tanesi orta ölçekli firmaların patinaj yapması. Yani başaltı firmaların Türkiye’de patinaj yapması. Sanayi politikalarını geliştirirken, biz; Batı’nın sanayi politikalarını alamayız. Çünkü bizim Türkiye’ye has problemlerimiz var. Firmalarımız Türkiye’de genel olarak küçük. Dolayısıyla biz uluslararası ulusal şampiyonlar yaratmamız gerekiyor. Ama ulusal şampiyonlar yaratabilmemiz için orta ölçekli firmaların büyümesi ve daha da büyümesi gerekiyor. Bunun için de eldeki kaynaklar limitli olduğu için her yere destek verirse olmaz. Eldeki limitli kaynakları daha odaklı bir şekilde orta ölçekli firmalara aktarsak gördüğümüz gibi bu etki analizinden ortaya çok daha fazla istihdam çıkacak.

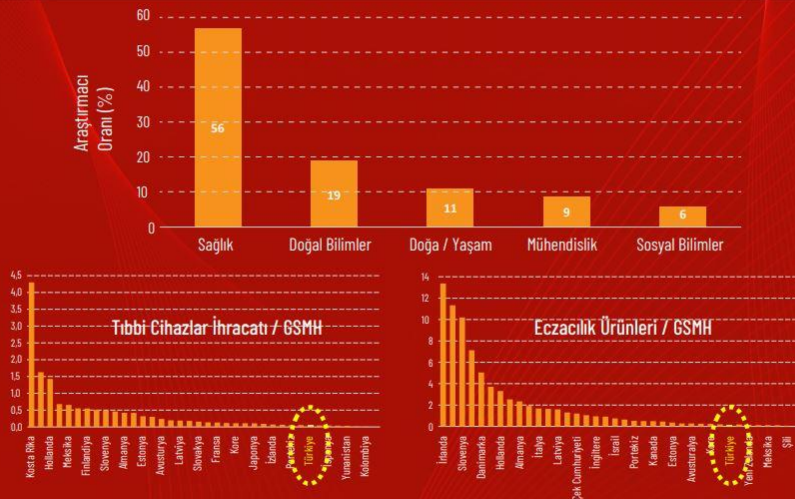
KGF Karşılıksız (Counterfactual) Politika Analizi: Firma Büyüklüğüne Göre

Kaynak: Akçığıt Seven Yarba Yılmaz, Firm Level Impact of Credit Guarantees: Evidence from Turkish Credit Guarantee Fund 2021 | Veri : KGF Firma Mali Tablolari ve Risk Merkezi veri tabanlarindan yazar analiz

Örneğin yaptığımız bu analizde büyük firmalara verilen 2017 KGV'sinden büyük firmalara verilen payın yüzde 1'ini alıp orta ölçekli firmalara vermiş olsaydık sonuç olarak hesaplamalarımıza göre büyük firmalar 4 bin 600 istihdam kaybedecekti ama orta ölçekli firmalar 9 bin 900 istihdam yaratacaktı. Bu 5 bin net istihdam artışı demek aslında politikanın bu şekilde değiştirilmesi. İşte bu gibi basit örneklerle de gösterdiğim gibi etki analizlerinin bu şekilde faydası var. Bu sadece kulağa hoş gelen bir şey olduğu için değil. Bu istihdamı artıracığı için, bu insanların ceplerine girecek gelirleri artıracığı için önemli bir nokta. O yüzden bu etki analizinin gerçekten çok üzerine düşmemiz gerekiyor.

Üniversite Araştırma Alanları

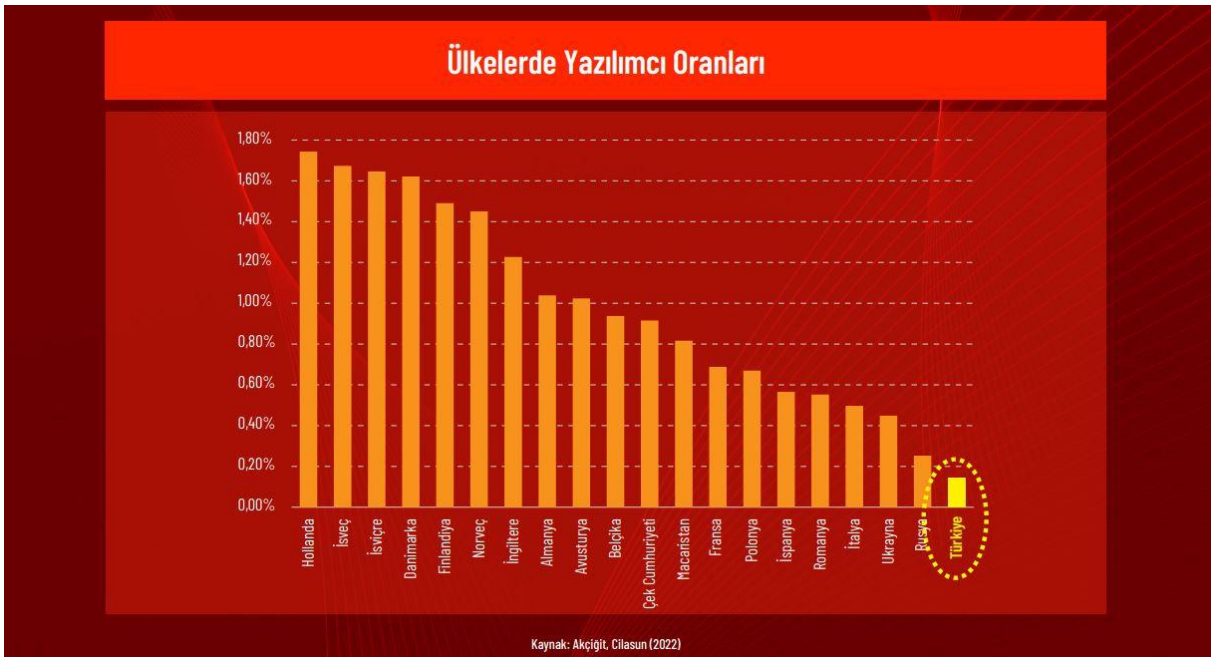

KAYNAK: Akçığıt, Cilasun Erikiçi (2022)

Peki biz hangi sektörleri desteklememiz gerekiyor sorusu da çok önemli bir soru. İsterseniz bu soruyu cevaplamak için size çok çarpıcı bir grafik göstermek istiyorum. Ben bu grafiği ilk gördüğümde gerçekten çok üzülmişim. Şimdi ilk sorum şu, üstteki grafikte şunu sormak

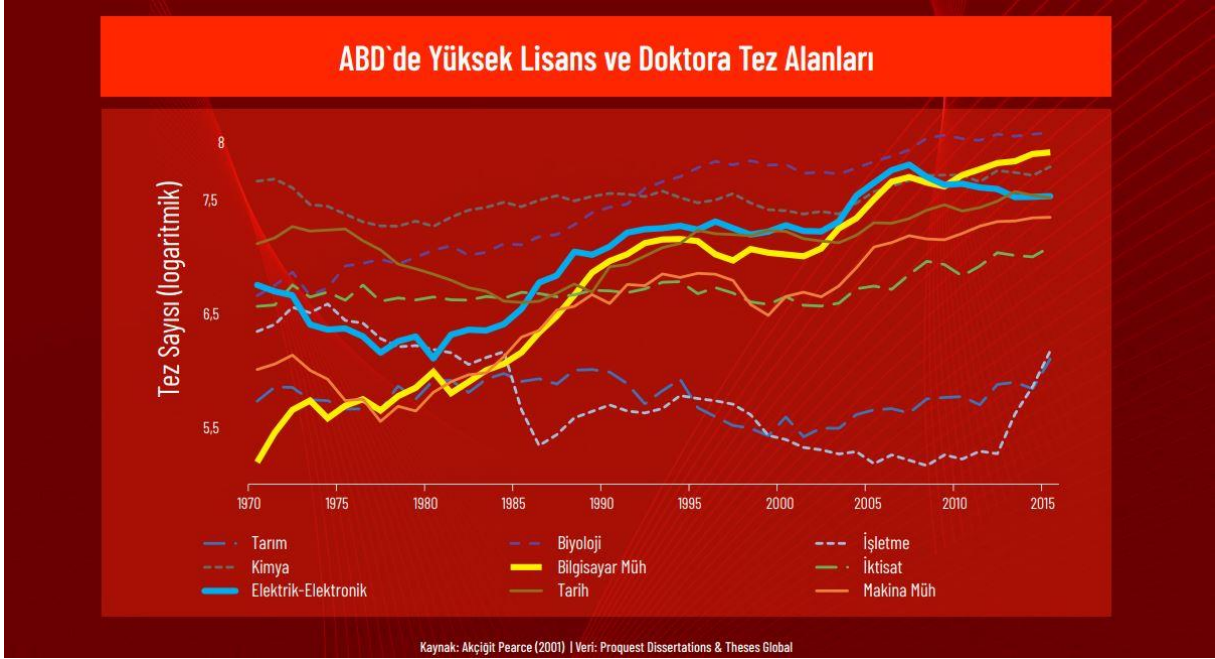
istiyorum. Türkiye'deki araştırmacılar hangi alanlarda araştırma yapıyorlar. Yani üniversitelerimizde makaleler yazan insanlar hangi alanlarda çalışıyorlar? Yüzde 50'nin üzerindeki oran sağlık alanında çalışıyor. Yani bizim sağlık alanındaki araştırmalarımız en güçlü kaslarımızdan çünkü bizim tarihsel olarak da biliyorsunuz ki zaten o meşhur hikayeleri. İkinci Dünya Savaşı civarında Türkiye'ye gelen göçler sayesinde ve bir dolu başka sebeplerden ötürü Türkiye'de çok iyi gelişmiş bir sağlık araştırma kültürü var. Dolayısıyla yüzde 50'den fazla araştırmacımız sağlıkta çalışırken peki onun etrafında biz bir sanayi geliştirebilmiş miyiz sorusunu sordum. Aşağıda sol grafikte tıbbi cihazlar ihracatı yani sağlığa en yakın sanayi sektörlerine bakmaya çalışıyorum. Tıbbi cihazlar ihracatı, GSMH'ya oranla sol altta. Eczacılık ürünleri, yine dışarıya sattığımız eczacılık ürünleri GSMH'ya oranla ne durumdayız? Gördüğünüz gibi Türkiye'nin değerini göremiyorsunuz bile çünkü sıfıra yakınız. Yani biz bu kadar emek harcayarak bu kadar ciddi bir bilim ortamı yaratmışız sağlık açısından ama onu paraya çevirememişiz, onu milli gelire çevirememişiz. Kimler çevirmiş? Kosta Rika çevirmiş, Hollanda çevirmiş, Finlandiya çevirmiş. Şimdi doğru politikalarla en önce hangi kaslarımızın daha sağlam olduğunu anlamamız bu sadece bir örnek. Bunun gibi hangi kaslarımızın güçlü olduğunu anlayıp, kaynaklarımızı da oraya aktaralım ki daha güçlü bir etki yaratalım dünyada. Dolayısıyla bunun gerçekten kapsamlı bir şekilde çalışılması gereken konular bunlar.

Tabi ki dünya çok hızlı bir dönüşümden geçiyor. Özellikle dijital şey artık tabi ki hayatımızda. Hepimiz cep telefonlarımızda, alışverişlerimizi dijital şekilde yapıyoruz. Peki aslında bu dijital dönüşüm gelişmekte olan ülkeler için çok iyi bir fırsat oldu. Neden? Çünkü artık üretim yapma şekli değişti. Eğer siz o masaya doğru oturabilirseniz, doğru yatırımları yaparsanız o yarışmada öncü olabilirsiniz. Peki Türkiye'deki firmaların dijital dönüşümü yapabilmesi için en önce neye ihtiyacı var? Tabi ki de yazılımcıya ihtiyacı var.

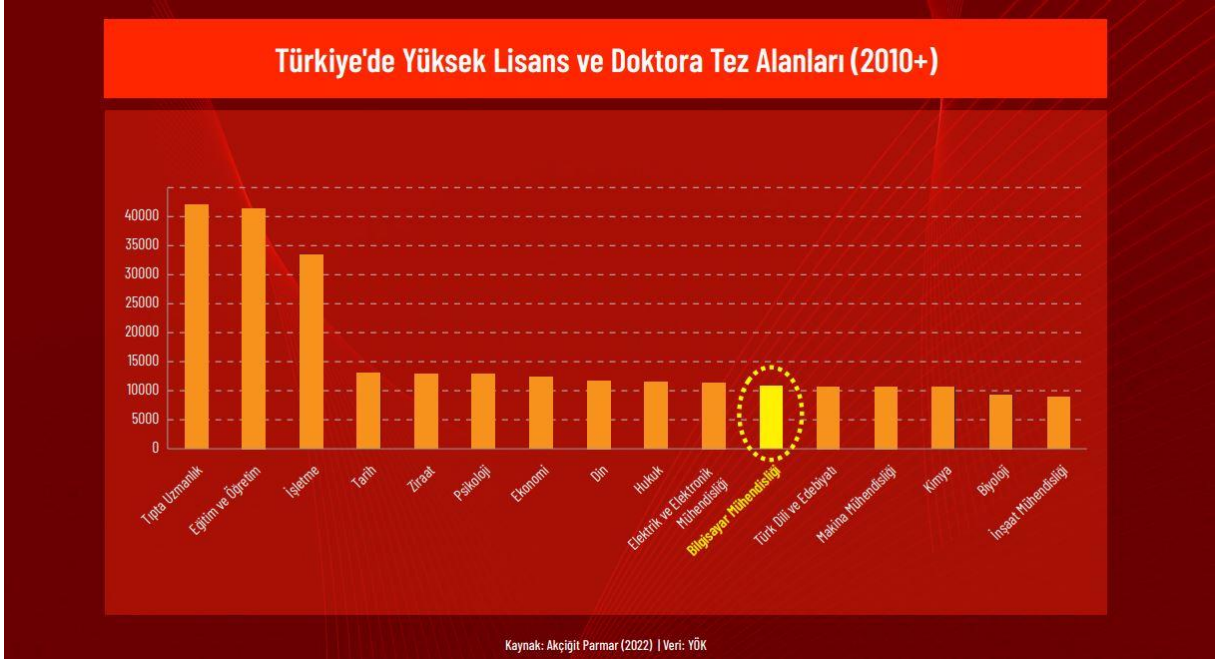

Peki Avrupa ülkeleri arasında yazılımcılar miktarından ne durumdayız? Cevabı bu grafikte. Bu grafikte gördüğünüz Türkiye'nin nüfusa yazılımcı oranı, Avrupa ülkelerinin arasında en sondadır. Dolayısıyla sizin zaten aslında bu grafiği görmenize gerek yoktu. Bazılarınız zaten işverensiniz, bazılarınız işverenlerle konuşuyorsunuz. Kimle konuşursanız konuşun herkes

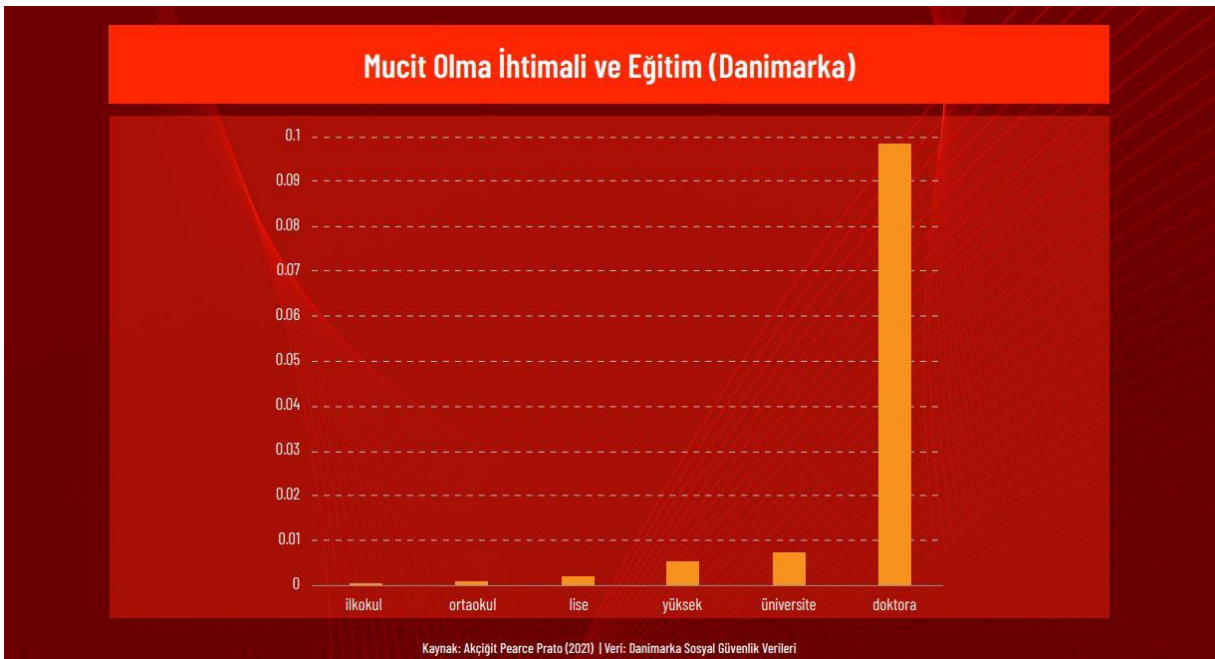
aynı şeyden şikâyetçi, yazılımcı bulamıyoruz diyorlar. Ve bu zaten az miktarda yazılımcıyı da dışarıdaki firmalara kaptırıyoruz diyorlar korkunç maaşlarla. Dolayısıyla bizim nerede eksikliğimiz varsa ona yatırım yapmamız gerekiyor. Size bu grafik şunu söylüyor, biliyorsunuz dünya kupası şu anda oynanıyor isterseniz oradan bir örnek vereyim. Sizin futbolcularınız iyi değilse şampiyon olamazsınız. En önce iyi futbolcularla takım kurmanız gerekiyor. Yazılımcı yetiştirmeniz gerekiyor ki, firmalarınız da rekabetçi bir hale gelebilsin. Ama durum bu şekilde. Dolayısıyla burada aslında eğitime de dokunan bir hali var.

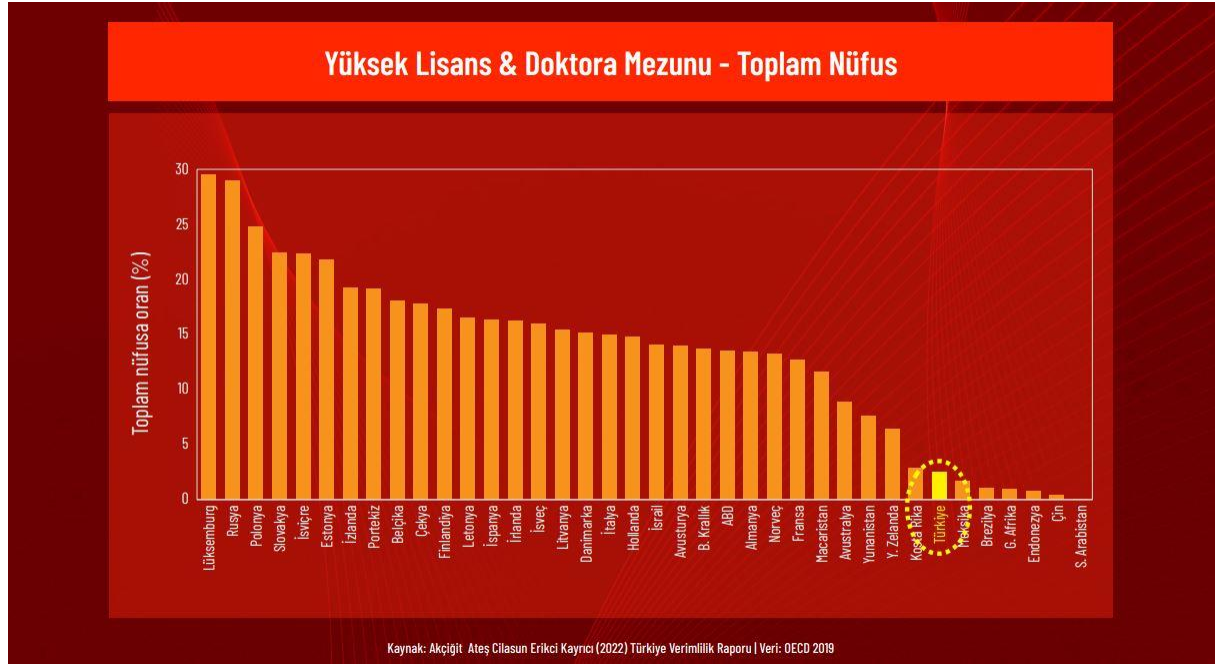
Şimdi eğitimden bahsetmişken, mezun edilen öğrenciler nerelerde çalışıyor biraz onlara bakalım isterseniz. İlk örneği sırf bize bir örnek olsun diye ABD'den vermek istiyorum. Bu konuda yaptığımız bir çalışma vardı, öğrencim Jeremy Pyers'le birlikte. Bu grafikte ABD'de master ve doktoradan mezun olan öğrencilerin hangi alanlarda tez yazdıklarını gösteriyorum. 1970 senesinde özellikle şu sarı çizgiye dikkatinizi çekmek istiyorum. Sarı çizgi bilgisayar mühendisliği alanında mezun olan öğrencileri gösteriyor tez yazmış öğrencileri gösteriyor. 1970 yıllarında ABD'de neredeyse pek tez yazılmazken bugün en çok tez yazılan ikinci alan haline gelmiş. Yani inanılmaz bir devrim yaşamış ABD eğitim konusunda. Bilgisayar mühendisi yetiştirme konusunda.

Peki Türkiye son 10 yıldaki mezunlarını hangi alanda vermiş diye soralım, YÖK verilerini kullanarak cevaplayacağım bunu. Tıp, eğitim, işletme, tarih, ziraat, psikoloji, ekonomi, din, hukuk, elektrik, elektronik ve ondan sonra bilgisayar mühendisliği. Bence bu grafik zaten her şeyi anlatıyor. Eğitimin şu problemi var ya da dikkat etmemiz gereken şu mesele var. Az önce gösterdiğim firma verileri dünü anlatıyor ve bugünü anlatıyor. Ama eğitimimiz yarınlarımızı anlatıyor. Çünkü bu insanlar mezun olduklarında 5 sene sonra, 10 sene sonra Türkiye ekonomisinde iş yapacak bu insanlar. Biz yeterince beşeri sermaye yatırımını yapmadığımız için çok şaşırمامamız gerekiyor 5 sene sonra yine hala problemlerimizin devam edeceğini görmeye. Dolayısıyla bunları, geniş kapsamlı sanayi politikalarıyla eğitim politikalarını birbirinden ayrı düşünemeyiz. Aynı şekilde geniş kapsamlı tartışılması gereken konular bunlar.

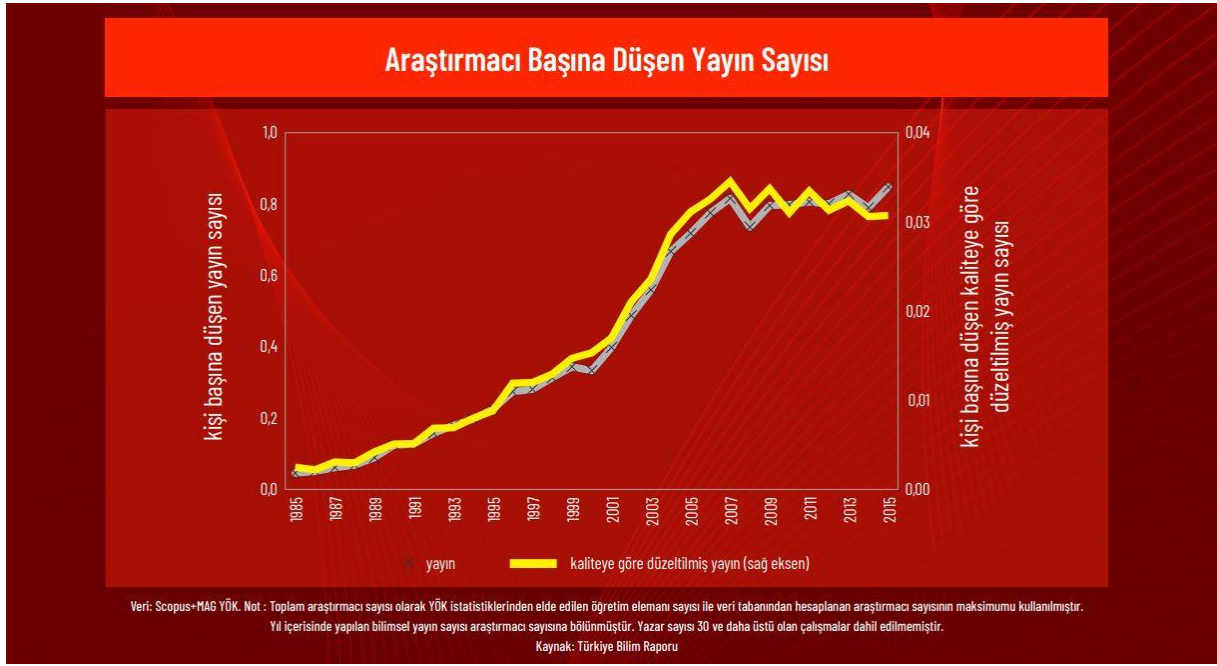

Peki hazır beşeri sermayeden konuşuyoruz, isterseniz biraz daha detaya girelim. Başarılı bir ülkeye bakalım. Danimarka Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına danışmanlık yaptığım esnada onlarla birlikte çok detaylı enteresan bir çalışma yaptık ve çok basit bir soru sorduk aslında. Danimarka’da kim mucit oluyor yani kim inovasyon üretiyor ve buna eğitim gruplarına göre baktık. İlkokul değil, ortaokul değil, lise değil, yüksekokul değil, üniversite değil doktora mezunları. Üniversite tartışıyoruz Türkiye’de tabii ki ama aslında burada mesele doktora o kadar teknik detaylı bir eğitimden bahsediyoruz. Yani ne kadar doktoralın varsa o kadar inovasyona etki edebiliyorsun.

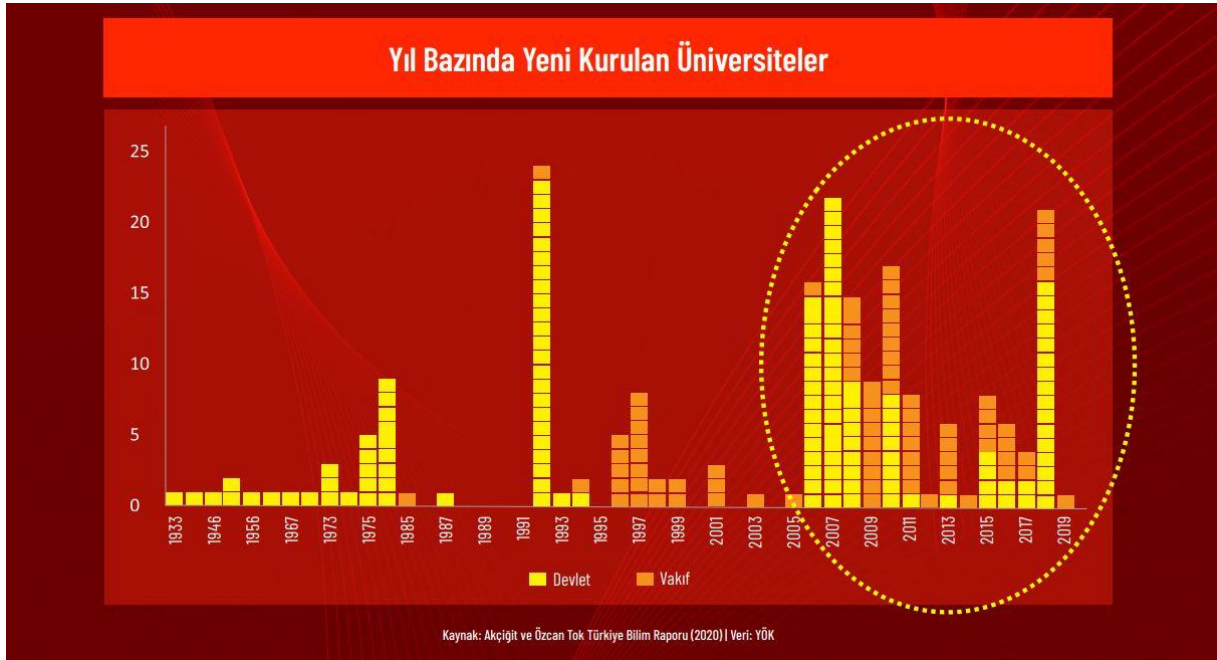

Türkiye’de doktoralı ve masterlı sayısı nasıl diye sorarsak grafik ortada. Türkiye’deki yüksek lisans ve doktora mezunlarının toplam nüfusa oranı diğer ülkelerin sadece arkasında kalmıyor koparak arkasında kalıyor. Yani azalarak arkaya doğru giderken bizim olduğumuz grup artık kopmuş durumda. Tekrar ediyorum, biz bu beşeri sermayeye yatırımlarımızı yapmak zorundayız. Ama bu yapılan yatırımlar bugünden yarına etkilemeyecek, 5 yıl sonrasını, 8 yıl sonrasını etkileyecek ve bizim bu sabrı göstermemiz gerekiyor. Eğer Türkiye’yi gerçekten o birinci grafikteki gruptan çıkartmak istiyorsak.

Eğitimlerden bahsetmişken isterseniz Türkiye’deki üniversitelerin durumundan da biraz bahsedelim. Bu konuda çok detaylı bir çalışma yapmıştık 2 yıl önce, Türkiye Bilim Raporu adı altında yayınlamıştık. Oradan birkaç çarpıcı grafik sizle paylaşmak istiyorum.

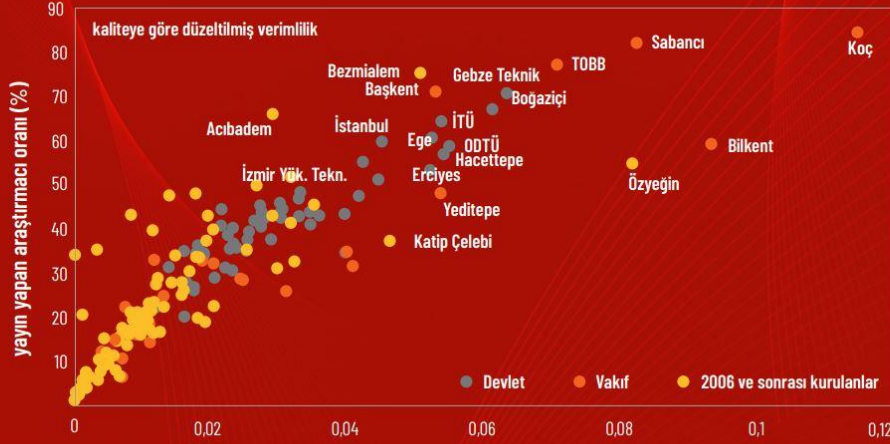

Türkiye'deki üniversitelerdeki araştırmacıların verimliliğini gösteriyorum size burada. Türkiye'deki araştırmacıların verimliliği 2006 senesine kadar artmış ve 2006 senesinden sonra tamamen durağanlığa girmiş.

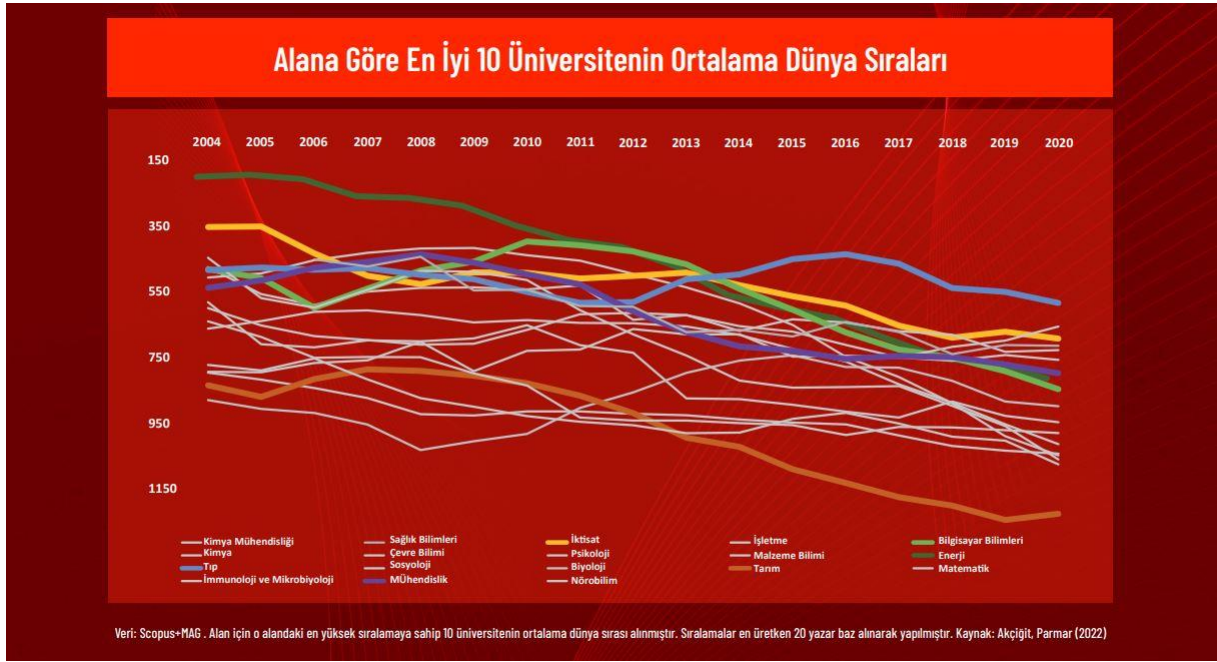

Ne olmuş peki 2006 senesinden sonra? Bu grafik Türkiye'de açılan üniversiteleri gösteriyor. Her bir kutucuk yeni açılan bir üniversite ve burada gözlemediğimiz Türkiye'de bugün açık olan üniversitelerin yüzde 50'den fazlası 2006'dan sonra açılmış üniversiteler.

Yayın Yapma Oranı ve Akademik Verimlilik (Tüm Üniversiteler)

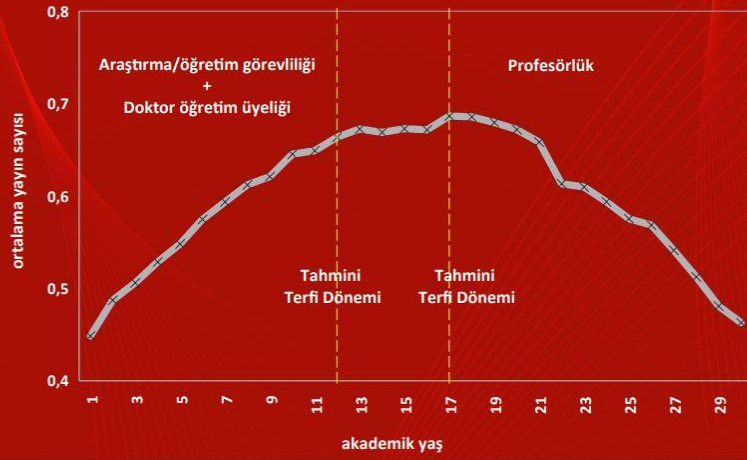
Peki bu üniversiteler yeni açılan üniversitelerin verimliliği nasılmış isterseniz onu sorgulayalım. Bu grafik onu cevaplıyor. Bu grafik hem yatay ekseninde, hem dikey ekseninde üniversiteleri verimliliklerine göre sıralıyor. Ve buraya baktığımızda yeşil noktalar devlet üniversitesi, kırmızı noktalar vakıf üniversitesi, sarı noktalarda 2006'dan sonra kurulmuş üniversiteler. Sıfır verimliliğin en düşük olduğu nokta tahmin edeceğimiz üzere. Gördüğümüz gibi sarı noktaların çoğu sıfır noktasına yakın. Yani 2006'dan sonra açılmış üniversiteler ne yazık ki verimli üniversiteler araştırma üniversiteleri değil. Ve bu üniversiteler bu arada Türkiye'de genel olarak üniversiteye ayrılmış bütçe olarak zaman içerisinde bir düşüş yaşıyor onu bu grafiğe eklemek istemedim. Hem düşüş yaşıyor, hem de hem pasta küçülüyor, hem de pastayı 2006'dan sonra özellikle çok daha fazla parçalara bölmüşüz. Dolayısıyla bizim aslında güçlü üniversitelerimiz olan işte ODTÜ'sü, Boğaziçi'si, İTÜ'sü vs. artık pastadan daha küçük pay almaya başlamış. Bu da tabii ki, onların verimliliğini etkileyecek şeyler. Bunları bizim ortak bir şekilde tartışmamız gerekiyor.

Zaten üniversitelerimiz kan kaybederken sıralamaların da etkilenmemesini bekleyemezsiniz dünyada.

Bu grafikte de yakın zamanda yaptığımız bir çalışmanın sonucudur. Türkiye’deki üniversitelerin alanlarında en iyi 10 üniversitenin ortalama sıralamalarını gösteriyorum size burada. Şimdi şu en tepedeki yeşil grafiğe bakarsanız Türkiye’deki üniversitelerin enerji bölümleri en iyi 10 enerji bölümünün ortalama sıralaması dünyada buradaymış. Zaman içerisinde sıralamada geriye kaymaya başlamışız gördüğünüz gibi. Enerjide iyi bir durumdayken bayağı durumumuzu kaybetmiş durumdayız. Aslında bütün bölümlerde genel olarak dünyada bir sıralama kaybı var. Ama şuraya bakarsanız bu da aslında beni çok üzen bir grafik. Turuncu grafiğe bakarsanız bu tarım alanındaki sıralamamızı gösteriyor. Türkiye bir tarım ülkesi. Yine üniversitelerle işte özel sektör arasındaki bu dirsek teması kopukluğunun göstergesidir bu aslında. Biz bir tarım ülkesiyiz, GSMH’ımızda çok büyük bir alana sahip ama akademik araştırmalar konusunda da bu durumdayken gitgide patinaj yapmaya başlamışız. Yani bütün alanlarda aslında Türkiye’deki üniversiteler, aşağıya doğru, geriye doğru sıralamada kayıp yaşıyorlar. Tek bir bölüm ayakta kalmış zaman içerisinde, o da şu mavi çizgi gördüğünüz gibi tıp alanında. Ne yazık ki tıpta da 2016 sonrası aşağıya doğru gitmeye başlamışız. Türkiye’nin tabii ki, ne yazık ki acıklı bir durumu bu üniversitelerin durumu.

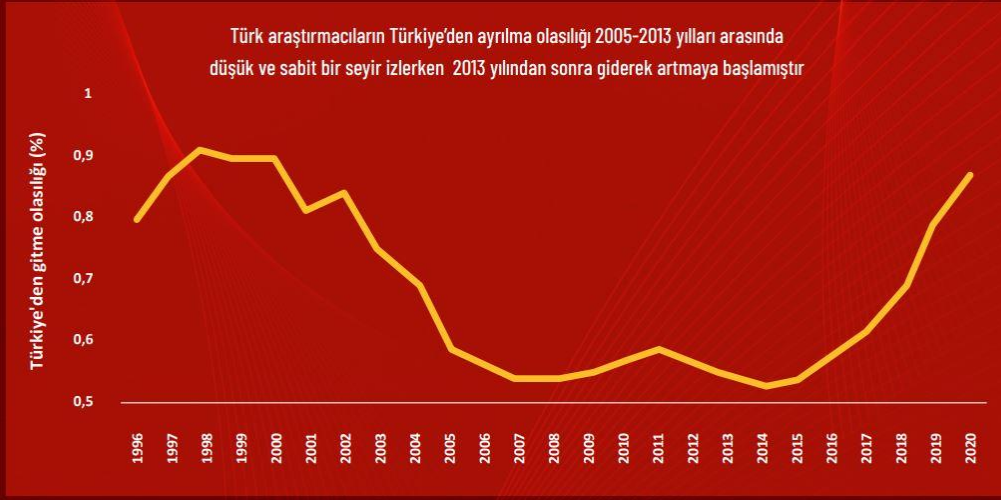
Araştırmacıların Yaşam Döngüsü

Veri: Scopus-MAG 1980-2015. Not : Araştırmacıların ilk yayın tarihi akademik hayatın başlangıcı olarak kabul edilmiştir. Bir araştırmacının 30 yıl boyunca çalışmaya devam ettiği varsayılmıştır. Tahmini terfi dönemleri yükseköğretime ilişkin yükselme ve atanma regülasyonlarına göre belirlenmiştir. | Kaynak: Akçığıt ve Özcan Tok Türkiye Bilim Raporu

Peki üniversitelerdeki akademisyenlerin verimliliği, tabii ki üniversitenin verimliliği, akademisyenlerin verimliliğiyle ilintili. Akademisyenlerin verimliliği nasıl değişiyor? Burada biz, akademisyenlerin yaşam döngüsü üzerinden verimliliklerini inceledik. Yani burada akademik olarak bir yaşında. Yani camiada çalışmaya yeni başlamış genç bir akademisyenden bahsediyoruz, burada verimliliği, bu 2 yıl geçirmiş, 3 yıl, 4 yıl geçirmiş vs. o şekilde ilerliyor. Ve burada gözlemlediğimiz şu dik ilk sarı çizgi insanların doçent oldukları dönem. İkinci sarı çizgiyse profesör oldukları dönem. Yani şu alandayken yardımcı doçentler, ortadayken doçentler ve bu bölgedeyken profesör olmuş bu insanlar. Verimlilikleri nasıl değişiyor peki yaşam döngüleri zamanında? Yardımcı doçentken verimlilikleri artıyor, doçentken verimlilikleri durağanlaşıyor, profesör olduklarında verimlilikleri tamamen aşağı gelmeye başlıyor. Bu kadar emek harcanmışken, bu kadar zaman harcanmışken, bu kadar yetişmiş insanların niye verimlilikleri aşağıya gidiyor, nedir problemleri? Biz bunu sadece böyle bir grafikte bırakamayız. Biz eğer inovasyon açısından, bilim açısından değişim yaratmak istiyorsak bu kadar zor kaynaklarla, zor emeklerle yetiştirdiğimiz bu insanları ne mutsuz ediyor, ne verimsiz ediyor anlamamız gerekiyor. Kaynak mı, sistem mi neyse onları çözmemiz gerekiyor. Bu konuda da dediğim gibi Türkiye Bilim Raporunda çok detaylı araştırmalarımız var, onu inceleyebilirsiniz.

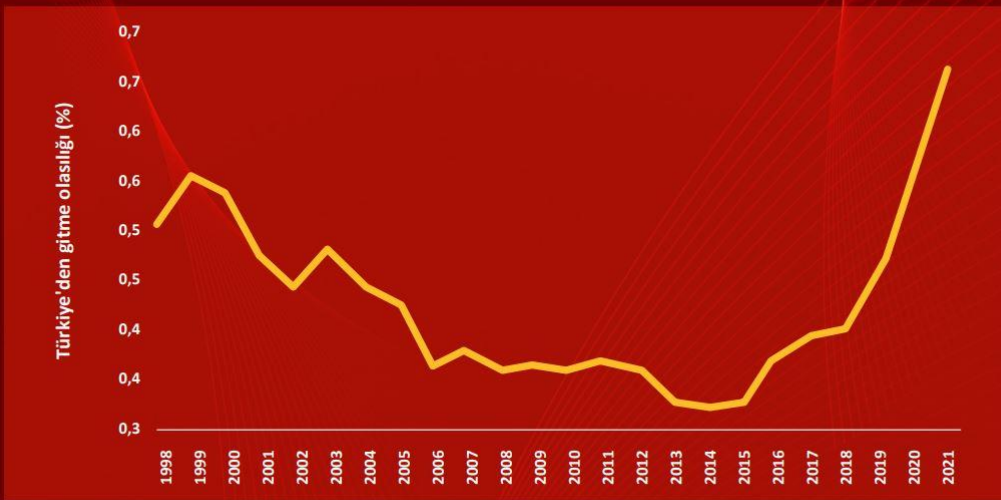
Türk Araştırmacıların Türkiye'den Gitme Olasılığı

Kaynak: Akçığıt Tokmakoglu (2022) | Not: Eksik ülke bilgisi en fazla 2 yıl olacak şekilde doldurulmuştur.

Son olarak da tabi ki yetişmiş insanlardan konuştuk, biraz da beyin göçünden bahsetmek istiyorum. Çünkü beyin göçü de tabi ki çok tartıştığımız bir mesele. Bu konuda da yeni bir araştırma yaptık onu da birkaç hafta içerisinde tüm detaylarıyla kamuoyuyla paylaşacağız. Ancak oradan bazı sonuçlarımı şimdiden sizinle paylaşmak istiyorum. Türk araştırmacıların Türkiye'den gitme olasılığını gösteriyoruz bu grafikte. Ne gözlemliyoruz? Türkiye'deki araştırmacıların Türkiye'den gitme olasılıkları aslında azalma trendiyle başlamış, ta ki 2006'ya kadar. Biliyorsunuz Türkiye ekonomisi için 2013 bir milattır, Türkiye akademisyenleri için 2006 bir milattır. İkisinde de o yıllarda kırılma yaşıyoruz. Gördüğümüz gibi yurt dışına gitmenin azalması 2006'da durağanlaşıyor ve 2015 sonrasında çok ciddi bir şekilde artış göstermeye başlıyor.

Türk Sağlık Araştırmacılarının Türkiye'den Gitme Olasılığı

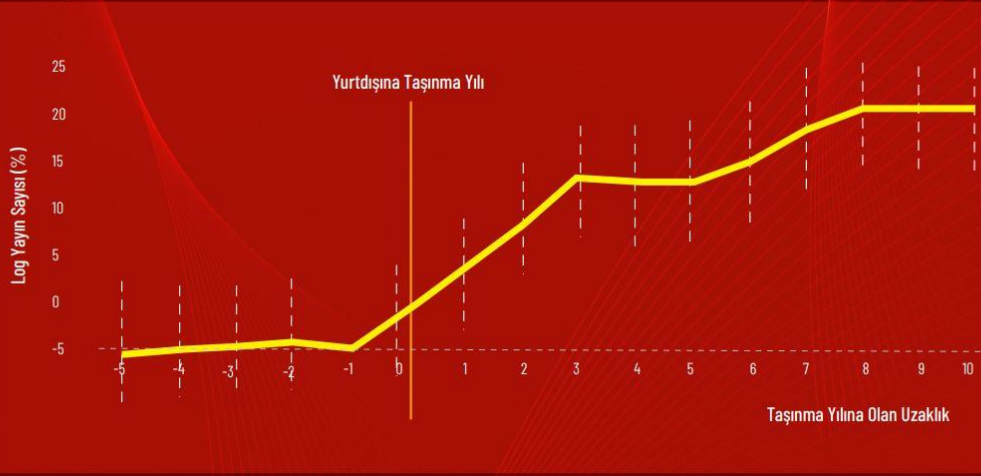
Kaynak: Akçığıt, Saygın (2022)

Peki bu genel grafik, çok tartıştığımız doktorlara bakalım, tıp alanına bakalım. Tıp alanındaki araştırmacılarda durum daha da vahim. Gördüğümüz gibi 2016 sonrasındaki doktorların yurtdışına, ya da sağlık araştırmacılarının yurtdışına gidiş oranı çok çok daha sert bir şekilde artış gösteriyor. Tabi ki, şöyle düşünülebilir. Yani bu insanlar yurtdışına gitsin, giden gitsin onların yerine yeni birilerini getirebiliriz diye bir şey düşünebiliriz.

O zaman şunu soralım, kimler gidiyor? Biz şöyle bir şey yaptık. Bütün bu araştırmacıları verimliliklerine göre 5 kategoriye böldük. En düşük verimliler, düşük verimliler, orta verimliler, yüksek verimliler ve en yüksek verimliler. Ve şunu sorduk; verimliliklerine göre araştırmacıların yurtdışına gitme olasılıkları nedir diye sorduk. Ve burada gözlemlediğimiz çok dramatik bir şey var. Yurt dışına giden sağlık araştırmacılarımız herhangi bir sağlık araştırmacısı değil, en yüksek verimli, en verimli insanlarımız yurt dışına gidiyor. Dolayısıyla onları yeni mezun olmuş, daha kariyerinin başındaki verimsiz insanlarla yer değiştirmek, verimsiz araştırmacılarla yer değiştirmek aynı etkiyi yapmayacaktır bu genç araştırmacılar sadece yolun başında oldukları için, onlar tabi ki zaman içerisinde onlarda verimli hale gelecekler. Ama bu kadar zamanla meşakkatle yetiştirdiğimiz bu insanlara arkamızı dönemeyiz. Bunları masanın üzerine koymamız lazım politika geliştirirken.

Araştırmacıların Yurtdışına Taşınma Anlarında Verimlilikleri

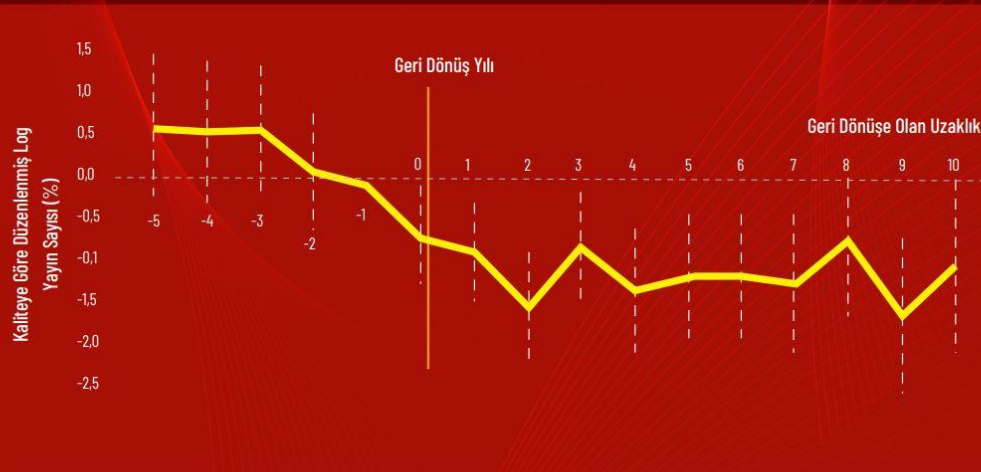

Kaynak: Akçiğit Tokmakoglu (2022)

Not: Araştırmacıların eksik olan konumu en fazla iki yıllık boşluk olacak şekilde doldurulmuştur. Grafikte %95 güven aralığı verilmiştir. Yazar sayısı 30'dan fazla olan makaleler dahil edilmemiştir. Yurtdışına çıkan yazarların en az 1 yıl boyunca yurtdışında kalması şartı konmuştur. Bütün kariyerini yurtdışında olan Türk yazarlar dahil edilmemiştir. Yurtdışına çıkan 1.222 yazar için yurtdışına çıkmayan yazar ikizi saptanmıştır.

Son olarak da yurtdışına gittiklerinde peki verimliliklerine ne oluyor bu insanların onu göstermek istiyorum. Bu vaka analizi, iktisatta buna biz vaka analizi deriz. şu yurtdışına taşınmış bir insanın yurtdışına taşınmadan önce ve taşındıktan sonraki verimliliğini gösteriyor. Dikey turuncu çizgi bir araştırmacının yurtdışına taşınma zamanını gösteriyor. Bu grafikte gördüğümüz çok çarpıcı bir şey. Araştırmacılar yurtdışına gittiklerinde verimlilikleri artmaya başlıyor ve ortalama olarak da yüzde 25 civarında verimliliklerinde artış yaşanıyor. Çok enteresan şöyle bir şey var, bu sunuma koymak istemedim. Sadece birisi yurtdışına giderse o yurtdışına giden insan Türkiye'de bağlantıda kaldığı insanların da verimliliklerini artırıyor. Yani eğer bir insan yurtdışına giderse Türkiye'den geride kalan insan, onunla bağlantıda geride kalan insanın verimliliğini yüzde 15 civarında artırıyor. Bu da işte az önce söylediğim gibi yurtdışına giden insanlara arkayı dönmek değıldir çözüm. Onları bir şekilde kullanıp bağlantıda kalmak.

Türkiye'ye Geri Dönen Araştırmacıların Kaliteye Göre Düzenlenmiş Verimliliğı

Kaynak: Akçiğit Tokmakoglu (2022)

Not: Araştırmacıların eksik olan konumu en fazla iki yıllık boşluk olacak şekilde doldurulmuştur. Grafikte %95 güven aralığı verilmiştir. Yazar sayısı 30'dan fazla olan makaleler dahil edilmemiştir. Yurtdışına çıkan yazarların en az 1 yıl boyunca yurtdışında kalması şartı konmuştur. Bütün kariyerini yurtdışında olan Türk yazarlar dahil edilmemiştir. Yurtdışına çıkan 2.333 yazar için yurtdışına çıkmayan yazar ikizi saptanmıştır.

Peki bir de şunu soralım. Yurtdışına gitmek var, peki Türkiye'ye gelenlerin verimliliği nasıl? Bu da bu grafik ne yazık ki. Şu turuncu dikey çizgi geri dönüş yılını gösteriyor, burası yurtdışındayken bu insanlar, bu da Türkiye'ye geldikten sonra. Ne yazık ki bu insanların verimliliği Türkiye'ye geldikten sonra düşüş gösteriyor.

Dolayısıyla bence bu grafikler çok şey anlatıyor. Zaman çok kısıtlıydı, 20 dakika içerisinde dilim döndüğünce sadece bir şeylerden bahsetmek istedim. Tabi ki, keşke 520 dakika olsa da saatlerce konuşsak bu meseleleri. Çok fazla birikmiş sonuçlarımız var. Buradan gözlemlediğimiz tabi ki meseleler çok çeşitli; çok detaylı, çok kapsamlı yaklaşmak gerekiyor. Peki, biz bu sorunlarla uğraşmazsak ne olur? Cevabını vereyim; hiçbir şey olmaz. Yani ne batarız, ne çıkarız, hiçbir şey olmaz. Tıpkı Türkiye'nin son 60 yılında hiçbir şey olmadığı gibi. Benim annemin çok sevdiğim bir lafı vardı, ben evde ne zaman küçükken eşofman altını kaybetsem, anneme sorduğum zaman eşofman altım nerede diye, 'nerede bıraktıysan oradadır' derdi. Aynı şekilde. Yani Türkiye ekonomisini biz nerede bıraktıysak orada kalmış. Ve biz sadece böyle kısıtlı, kısır tartışmalarla böyle küçük dokunuşlarla değil yapmamız gereken. Zaten zamanımızı onlarla kaybetmiş durumdayız. Burada bir kötü, bir de iyi haber var. Kötü haber, çok fazla alanda sıkıntılarımız var tabi ki. Çok çeşitli sıkıntılarımız var. İyi haberse yapabilecek çok şeyimiz var demek. Yani gerçekten biz bu problemlerimizi için uzmanlarıyla tartışsak, yapılması gerekenler listesini çıkarabilirsek; düzeltebilecek, çok kısa zamanda çok fazla dokunuşla düzeltebileceğimiz çok şey var. Ama önce teşhisi koymak doğru olan. Teşhisi doğru koymazsak, sadece sesi yüksek çıkanın sesini dinlersek bu iş olmaz. Veriler kendileri anlatıyorlar zaten. Siz doktora gittiğiniz zaman, doktor tabi ki de en önce test sonuçlarına bakıyor kendi kafasından bir şey uydurmamak için. Burada da verilere baktığınız zaman da problemlerin nerede yattığını görüyorsunuz. Nasıl bir beyin ameliyatı olacağımız zaman, ya da kalp ameliyatı olacağımız zaman en iyi doktoru arıyoruz o ameliyatı yaptırmak için, bu sorunları çözmek için de en iyi uzmanları bulmamız gerekiyor. İyi haber de aslında tarihi bu kadar iyi olan bir ülkenin tabi ki çok fazla yetişmiş insanı var. Bu işlere destek vermek isteyen, Türkiye'yi daha iyi yerlere getirmek isteyen çok fazla yetişmiş insanımız var, o da iyi haber. Önemli olan partiler üstü çalışabilmek, önemli olan bakanlıklar arası çalışabilmek, herkesin sadece kendi içine kapanıp bir şeyleri çözmesi değil. Sanayi politikasını düzeltmek; eğitim politikasından ya da göç politikasından bağımsız düşünülemeyecek şeyler, kamu politikalarından hariç düşünülemeyecek bir şey. Dolayısıyla bizim gerçekten birbirimize arkamızı dönmektense... Birbirimize arkamızı dönsek ne oluyor ki, hepimiz aynı evde yaşıyoruz sonuçta, aynı ülkede yaşıyoruz. Hepimizin memleketi bir tane. Hepimiz aynı pasaportla çalışıyoruz. Dolayısıyla bu çok önemli bir mesele. Bu sadece kendi hayatımızı düzeltmek için değil. Asıl sorumluluğumuz gençlerimiz için, çocuklarımız için, yarın için. Biz eğer bugün bu adımları atmazsak 10 sene sonra da, 20 sene sonra da, bir 60 sene sonra da torunlarımız da dedelerimizden aldığımız o 60 yıl önceki gelir seviyesinde kalacak.

Beni dinlediğiniz için çok çok teşekkür ederim. Herkese saygılarımı sunuyorum, sağ olun, var olun.

CHP GENEL SEKRETERİ SELİN SAYEK BÖKE’NİN “İKİNCİ YÜZYILA ÇAĞRI BULUŞMASI”NDA YAPTIĞI KONUŞMA

Bilim insanları konuştu, dinledik, öğrendik. İşte biz, bilimle siyasetin köprüsünü kurmaya geliyoruz. Tüm bilim insanlarını, bilimle siyasetin köprüsünü kurma iradesini gösteren tüm siyasi liderleri ve siyasetçileri ve burada coşkuyla bu yemeği var etmek için buluşmuş olan tüm halkımızı ve bizi izleyenleri, aynı coşku ve heyecanla selamlıyorum.

Büyük bir değişimin eşiğindeyiz. 85 milyon, ortak geleceğimizin ne olacağına dair keskin bir yol ayrımındayız. Halkı yoksullaştıran, ülkemizi dünyanın ucuz emek gücü deposuna çeviren; rantçı, bilimden uzak ekonomik anlayışla mı devam edeceğiz; yoksa hak temelli bir kalkınmayla, emeğe ve üretime değer veren yeni bir anlayışla, çağı yakalayan, bugün biz de varız diyen bir yeni kalkınma hikâyesiyle mi?

Bizim tercihimiz belli. Bizim vizyonumuz belli. Türkiye’yi, Cumhuriyetimizin ikinci yüzyılında kalkındıracağız. Ve toplumun tüm kesimleri hep birlikte zenginleşeceğiz. Ve bugün yaşanıyor olan bu ağır yıkımı, kalıcı bir şekilde hep birlikte ortadan kaldıracacağız.

Nasıl dersiniz? Üretimi dönüştüreceğiz. Bugün ekonomi ranta dayanıyor. Dönüştürdüğümüzde, üretken yatırımlara dayanacak. Bugün ekonomi, ağır bir sömürü düzeni içerisinde yürüyor. Yarın, kalkınma olacak. Bugün vergi yükü, halkın omzuna, sırtına bırakılmış vaziyette; yarın, adaletli bir vergi reformu olacak, daha çok kazananın daha çok vergi ödediği, adil bir düzen kurulacak. Ve dönüşen üretimle, istihdam yaratacağız. Dönüşen üretimle, verimlilik yaratacağız. Dönüşen üretimle, gelirleri artıracacağız. Dönüşen üretimle, hayat pahalılığına son vereceğiz. Dönüşen üretimle; sağlıklı, güvende ve kaliteli hayatları hep birlikte yaşayacağız.

Bugün üç buçuk milyon insanımız, işsiz. İş arıyor ve bulamıyor. Yaklaşık üç milyon insanımız, arasa dahi iş bulamayacağını düşündüğü ve umudunu yitirdiği için iş aramayı bile bırakmış. Ama umutsuzluğa yer yok; üretimi dönüştürdüğümüzde, herkesin için iş, herkes için istihdam olacak.

Bugün, çalışanların yüzde 65’i asgari ücret veya ona yakın ücret alıyorlar. Ama umutsuzluğa yer yok; üretimde yapacağımız dönüşümle verimlilik artacak ve ücretler herkes için yükselecek. Bugün, dünyanın çalışanlar için en kötü çalışma koşullarına sahip 10 ülkesinden biri Türkiye. Ama üretimde yapacağımız dönüşümle, güvenceli istihdamla sosyal adaleti mutlaka sağlayacağız.

Bugünün rantçı zihniyeti; doğayı katlederek, iklim krizinin en ağır koşullarıyla halkı baş başa bırakmış vaziyette. Ama üretimde yapacağımız yeşil ve mavi dönüşümle, yani temiz üretimle nefes alacağız. Her anlamda nefes alacağız. Ve bu dönüşüm, yarını beklemeyecek. Bu dönüşüm, iktidar olduğumuz gün başlayacak.

Yaşadığımız ağır yıkıma bugünden çare olacağız. Bugünden nefes aldıracağız. Ama en önemlisi bunu yaparken yarının kalkınmasının da güvencesini, bugünden atacağımız adımlarla sağlayacağız. Ve sadece bugünkü sorunları çözmeyeceğiz biz. Bugün dünyada büyük değişimler oluyor. Dinledik biraz önce. Ve o değişimlerin ortaya çıkardığı riskleri ortadan kaldıracak, fırsatları bir Türkiye gerçeğine dönüştürüyor olacağız.

Dünya yeni bir üretim devriminin eşiğinde. Bu devrim; bilgiye, veriye, bilginin ürettiği yeşil ve yeni teknolojilere dayanıyor. Daha önceki üç büyük sanayi devrimini iskaladık. Bu sefer iskalamayacağız, parçası olacağız, hatta öncüsü olmaya geliyoruz. Dijitalleşme ve yeşil enerji dönüşümüne dayalı bir yeşil sanayi ile ve onun yaratacağı çokça yeşil istihdamla bu fırsatı kaçırmadığımız gibi herkesin hayatının gerçeği haline getireceğiz. Üretimimizin, üretip de ihraç ettiğimiz ürünlerin maalesef bugün niteliği çok düşük. Gelir yaratma ihtimali çok zayıf. Öyle ki, ihracatımızın kilogram başına bize getirisi, 1,2 dolar. Almanya'da bu üç katı, Polonya'da iki katı. İhracatımızın içinde yüksek teknolojili ürünlere baktığınızda sadece yüzde 2,9 oranında. Oysaki Brezilya'da bu oran yüzde 11, Güney Kore'de yüzde 36. Hedefimiz belli. Yeni bir bilim, teknoloji ve yeni politika anlayışıyla üretimimizi dijital çağın gerçekleriyle buluşturacağız ve öncü bir şekilde bu değişimi gerçekleştireceğiz. Bilim insanlarımız bilim üretecek, girişimcilerimiz teknoloji üretecek ve kamu olarak biz, tüm toplum kesimlerinin bu teknolojiyle buluşmasını sağlayacağız. Biz, tüm toplum kesimlerinin teknolojiden kaynaklı yaratılacak yeni gelirde, eşit paydaş ve ortak olmasını sağlayacağız.

Küresel tedarik zincirleri değişiyor. Ticaret dünyamız değişiyor. Artık çevre ve dayanıklılık ticaret için aranan ön koşullar haline gelmiş vaziyette. Ve en büyük ticaret ortağımız, en büyük ihracat pazarımız olan Avrupa Birliği, Yeşil Mutabakat ile işte bu dönüşümün öncülüğünde adım atıyor. Ve Avrupa Birliği, çok yakında sınırından geçen ürünler, eğer yeşil ekonomi ile uyumlu değilse sınırda o üründen vergi almaya başlayacaklar. Ve Türkiye eğer üretimini, yeşil üretimle dönüştürmezse her yıl, yaklaşık o sınırda 3 milyar Euro'yu Avrupalıya ödüyor olacak. Oysaki biz üretimimizi değiştirmeye geliyoruz. Yeşil dönüşümle üretimimizi dönüştürdüğümüz de Avrupa'nın sınırında Avrupalıya vergi ödemeyeceğiz. Her yıl o 3 milyar Euro Türkiye'de kalacak. Türkiye'de üretim, yatırım ve istihdam yaratacak.

Bir yandan da dünyada finans imkânları da değişiyor. Artık finans da sosyal kaygılar, sosyal riskler, sosyal adalet ve aynı zamanda çevre risklerini de gözetiyor. Ve bu riskleri gözetiyor olan ESG fonları, yıldan yıla büyüyorlar. Her yıl neredeyse 10 milyarlarca dolarlık bir büyümeyle karşı karşıyayız. Üretimimizi emek dostu, yeşil ve çağı yakalayan teknolojiyle dönüştürdüğümüzde yani adil bir dönüşümü gerçekleştirdiğimizde işte bu temiz fonlar, ülkemize gelecekler. Biz getireceğiz. Böylece temiz parayla ülkemizde yüksek gelirli, güvenceli ve nitelikli istihdam sağlayacak yeni yatırımların da önünü biz açmış olacağız.

Üretimimizin bu dönüşümü gerçekleştirebilmesi için yeni bir yönetim anlayışına ihtiyacımız var. Biz, yeni bir kamucu anlayışla yönetmeye geliyoruz. Her şeyin önüne kamu yararını koyacağız. Bu esnada piyasa aksaklıkları varsa onları mutlaka gidereceğiz. Verimliliği hedefleyeceğiz. Güvenceli istihdamı hedefleyeceğiz. Yeşil dönüşümü hedefleyeceğiz. Teknolojinin toplumda eşit erişimini ve yaygın kullanımını hedefleyeceğiz. Belli teknolojilerde liderliği, hatta gerekiyorsa kamunun orada üretici rolünü hedefleyeceğiz. Yeteneklere, insanına, üreticisinin kapasitesine yatırım yapan yeni bir kamucu anlayışla geliyoruz. Yani ülkemizi girişimci ve dinamik bir devlet anlayışıyla yönetmeye geliyoruz.

Özeti ne dersiniz: Kamu; üreticinin hem öncüsü, hem destekçisi, hatta kuralları birlikte belirleyeceği demokratik ortağı olacak. Biz üretimi dönüştürürken 3 temel hedefimiz olacak. Güvenceli ve kaliteli işler yaratmak. Teknolojik dönüşümü sağlamak ve üretimi yeşil yapmak. Yani kimseyi geride bırakmayan adil bir dönüşüm için geliyoruz. Kamunun vereceği tüm

destekler ve teşvikler bu 3 önceliği hedefleyecekler. Buna göre değerlendirilecek, etkileri analiz edilecek, teşvikler öyle verilecekler. Aynı Ufuk Hoca'nın bize biraz önce söylediği gibi. Yani biz, bağımsız olarak tüm politikalarımızın öncesinde, uygulanmasında ve sonrasında etki analizi yapacak bir Etki Analiz ve Değerlendirme Kurulu kuracağız. Ve bilim insanları bize o kurullarda kamuda yaratacağımız kapasiteyle birlikte hangi politikaların etkin olduğunu en açık ve sarıh biçimiyle burada anlattıkları gibi anlatacaklar. Kamuda nitelikli istihdamda yaratmış olacağız böylece. İşsizlik nasıl mı bitecek? İşte böyle bitecek. Böyle farklı işler yaptığımızda bitecek. Ve böylece kamuya vereceğimiz, teşvikler, vergi indirimleri, hibeler, krediler, Ar-Ge destekleri, kamu ihaleleri bunlar. Yani kamunun kaynakları, yani halkın, bizim kaynaklarımız güvenceli ve zenginleştirici istihdam yaratmak için, ekonomiyi dijital olarak dönüştürmek, teknolojiyi var etmek için ve ekonomiyi yeşil bir ekonomi yapmak için kullanılacak. Yani kamunun kaynakları yandaşlık üzerinden değil, kamu yararı yaratmak için kullanılıyor olacak.

Bu kapsamda kamu ihale kanununu yeşil ekonomi politikalarıyla uyumlu, teknoloji yoğun üretimi teşvik eden, bölgesel kalkınmayı destekleyen, organize suç, yolsuzluk, kara para aklama suçlarıyla mücadele eden bir yapıda hazırlıyor olacağız. Yani artık biz geldiğimizde, kamuda temiz ihale dönemi başlayacak.

Hani hep diyoruz ya kaynak var endişeniz olmasın. İşte o kaynağımız var dememiz hiç de boşuna değil. Kamunun kaynakları, kamu özel işbirliği projeleri adı altında yandırsa aktarılmayacak. Kamunun kaynakları yolsuzluk içeren ihalelerle dağıtılmayacak. Kamunun parası kamuda halkta kalacak. Ve biz o parayı halk için kullanıyor olacağız.

Yani kaynak nerede dersiniz: Vergide adalet reformuyla, temiz fonların yatırım yapmak isteyeceği bir ülkeyi ortaya çıkartarak, kamunun kaynağını kamuda tutarak yeni yatırımlar için, yeni istihdam alanları için, güvenceli, nitelikli işler için atılması gereken tüm adımları atıyor olacağız.

Yani işsizlik nasıl mı bitecek? İşte böyle bitecek. Reçetesi elimizde var. Hazırız. Dünya değişiyor. Yeni işler, yeni iş yapma biçimleri var. Güvenceli, zenginleştirici ve kaliteli istihdam yaratan üretim politikamızda, geleneksel işlerde çalışanların da bu yeni işlerde çalışanların da sosyal haklarının ve güvencelerinin olmasının sağlanması, bizim en temel görevimiz olacak. Mesela evden çalışma adı altında veya hibrit çalışma adı altında mesaisi bir türlü bitmeyen, üstelik de masrafları kendisi üstlenmek zorunda kalan ve hiçbir sosyal güvencesi olmayan beyaz yakalılar size sesleniyorum: Yeni üretim stratejimizin ayrılmaz bir parçası olarak, sizin de fazla mesai ödemeniz, sizin de ulaşılama hakkınız, sizin de tam sosyal güvenceniz olacak. Kaliteli ve güvenceli, zenginleştirici işler ve istihdam diyoruz ya, işte bu çok somut. Kendi hesabına çalışıyorsun diyerek tüm emek haklarından mahrum bırakılan Gig Ekonomisi çalışanları, moto kuryeler, değerli emekçiler; sizin de hakkınız olan sosyal güvenceniz bizim iktidarımızda olacak. Bu güvencenin güvencesi de biz olacağız.

Ve yetenek inşası. Ufuk Hoca'nın biraz önce anlattıkları büyük bir seferberlik ihtiyacını ortaya koyuyor. Tam da bu nedenle yetenek inşası üretim stratejimizin en temel yapı taşlarından olacak. Gençlerimizin yani fen, teknoloji, mühendislik, matematik, veri bilimleri, kodlama gibi ama bununla sınırlı değil eğitimcilerin de eğitimi konusunda ulusal bir seferberliği iktidara

geldiğimiz gün başlatacağız. Herkesin eşit fırsatlarla nitelikli ve ücretsiz eğitime erişme hakkının güvencesi de bu seferberlik olacak işte. Liyakatli bir düzen diyoruz ya buradan başlayacak ve umutsuzluk işte burada kırılacak.

Genç girişimcilerin yeteneklerini kullanmalarını sağlayacağız. Risk almaktan çekinmeyecekler. Akıllarına gelen işi, deneme cesaretini gösterecekler. Çünkü gençlerin iş fikirlerini hayata geçirebilmek için gereken ilk finansal desteği biz veriyor olacağız. Ve gençler, Hayata Atılma Fonu'yla sadece teknolojiyi kullanan değil, girişimciliği yapan, teknolojiyi üreten dünya öncüsü olacaklar.

Kamu, yok olma tehdidi altındaki işleri belirleyecek. Bir planlama, bir dönüşüm stratejisi ortaya koyacak. Ve biz buna uygun eğitim programları açıyor olacağız. Ve tüm çalışanların kendi şahsına ait olacak Kişisel Eğitim Hesapları olacak. Yani, mesleği yok olma tehdidi altında olanlar veya mesleğini değiştirmek isteyenlerin hayallerinin güvencesi, bu kişisel eğitim hesapları olacak. Herkesin kendi hayali, gerçekleşebilecek bir ileri hedef olmuş olacak.

Peki bu yetenek inşasının sonunda ne olacak? Ne olacak biliyor musunuz? Verimlilik artacak, ücretler artacak, asgari ücret değil, zenginleştirici ücret konuşuyor olacağız, bunları kazanıyor olacağız ve bu yetenekleri istihdam eden KOBİ'miz, esnafımız, sanayicimiz, çiftçimiz dünyayla rekabet edecek ve en az onlar kadar gelir elde ediyor olacak. Yani kalkınacağız, yani hep birlikte zenginleşeceğiz. Torpille değil yeteneklerimizle, kimi tanıdığımızla, hangi adreste doğduğumuzla değil, inşa edebildiğimiz öğrendiklerimizle var olacağız. Yani hiç kimse, hiçbir genç okusam da ne olur demeyecek. İşte bunun için İş-Kur'un Milli Eğitim Bakanlığı'yla koordinasyonla yürüteceği 'danışmanını ara' uygulamasını biz başlatacağız. Böylece her genç, yetenekleri ve hayalleri doğrultusunda bir sosyal hizmet ve rehberlik danışmayla eşleşecek.

Mahallesinde kreş olmadığı için, bakım hizmetleri olmadığı için çalışamayan kadınlar. Bilgiye, teknolojiye, laboratuvarlara erişemediği için bunlarla bir türlü tanışamayan gençler. Hepimizin hayatını dönüştürmeye geliyoruz. Bizim inşa edeceğimiz toplu konutlarda her 20 binadan bir tanesini ortak alan olarak inşa edeceğiz. O ortak alanda kreş olacak, bakım hizmetleri olacak, dijital kütüphane olacak, teknoloji laboratuvarları olacak. Yani burada kadınlar çocuklarını güvende bıraktıktan sonra işe gidecekler. Hani diyoruz ya kadınlar çalışmıyor kreş olmadığı için diye. Var edeceğiz. İşte diyoruz ya gençler teknolojiyle bulaşamıyor diye. Yaşlılarıyla rekabet edemiyor diye. İşte burada kuracağız o sosyal konutların içinde. Ve burada bu umutsuzluğu kıracağız.

Değerli konuklar, üretimimizin sanayi 4.0 devrimini yakalaması için yeni bir bilim, yenilik ve teknoloji politikasına ihtiyacımız var. Ve bu çerçevenin içerisinde bilginin bilime dönüşmesi, bilimin teknoloji ve yeniliğe dönüşmesi ama en önemlisi o teknolojinin herkesin erişebileceği bir hayat gerçeğine dönüşmesini sağlamamız gerekiyor.

Burada olan çok kıymetli ve bizi izliyor olan kıymetli bilim insanı meslektaşlarım, her şeyden önce ürettiğiniz bilimi destekleyecek, güçlü, dinamik ve çeşitlendirilmiş iş birliklerinden oluşan bir araştırma sistemi kuracağız. TÜBİTAK, temel ve uygulamalı araştırma faaliyetlerine odaklanmak üzere yeniden kimlik kazanacak. Çözmek istediğimiz toplumsal sorunlara odaklı kamu Ar-Ge enstitüleri kuracağız. Mesela Emek Dostu Teknolojiler Enstitüsünü. Ve ürettiği bilimle teknolojinin sınırını itiyor olan bilim insanlarının üniversitelerde daha çok bilim

üretebilmesi için, buna vakit ayırabilmeleri için ders yüklerini hafifleteceğiz. Yani onların bilim zamanlarını biz fonluyor olacağız. Ve işte büyük coğrafyamızın yetenek havuzu olmak için bütün adımları atacağız.

Her şeyden önce laboratuvarında araştırma yapmak, sınıfında ders vermek, okulunda bilim yapmak isteyen tüm bilim insanlarımız özgür üniversitelere kavuşacaklar. YÖK'ü kaldıracağız ve Boğaziçi'ni ve tüm üniversiteleri hep birlikte özgürleştireceğiz. Ve barış imzacısı akademisyenleri yeniden öğrencileriyle, yeniden üniversitelerle buluşturacağız. Yurtdışında yaşayan, bugün ekranlardan bulduğumuz bilim insanlarımızı, araştırmacılarımızı; yurtiçindeki değerli meslektaşlarıyla buluşturacak bilim köprüsü Ar-Ge programlarını başlatacağız. Gayrimenkul satın alarak yurttaşlık verilen değil, bilim, teknoloji, yenilik alanında yeteneği, becerisi, eğitimi olduğu için bilim vizesi verilen program başlatacağız. Ve bu bilim üretildikten sonra yeni fikirleri denemek isteyen, girişimci ruhu olan gençlerimizi bu riskleri almaları için Hayata Atılım Fonu ve ötesiyle destekliyor olacağız. Gerekli tüm kurumsal düzenlemeleri de yapacağız. İşte dedik ya gençler girişimci olacak diye. Kendileri istihdam yaratacaklar, hep birlikte büyüyecekler. Ve bu girişimler içerisinde başarılı olan teknolojik gelişmelerden tüm toplumun faydalanması için, teknolojinin yayılması için aktif kamu politikaları uygulayacağız. Teknoloji bir elit gurubun elinde tekelleşmeyecek. Hepimizin, herkesin olacak. Mesela bunun için KOBİ'lerimize Teknoloji Yayılım Hibe Programından yararlanmalarını sağlayacağız. Mesela bilgisi olmadığı için teknolojiyi kullanamıyor olan KOBİ'lerimizi, o teknolojiyle tanıştıracacağız. Nasıl mı? Burada örnek üretim merkezleri kuracağız. Model fabrikaları Türkiye sathında yaygınlaştıracacağız. Ama yetmez, yine biraz önce Ufuk Hoca gösterdi, tarım için model çiftlikler kuracağız. Bu çiftliklerde ziraat mühendisleri çalışacak. Bu çiftliklerde, teknolojik tarım uzmanları çalışacak. Danışmanlık yapacaklar. Çiftçimiz, o çiftliğe gidip yeni teknolojiyi öğrenecek, görecek, hissedecek, onunla üretecek ve öğrendiği teknolojiyi daha sonra kendi topraklarını ekmek için kullanır hale gelecek. İşte dedik ya çiftçi, toprağını terk etmek zorunda kalmayacak. Çiftçi hem ekecek, hem kazanacak. Nasıl olacak? İşte böyle yapacağız.

Ve teknolojinin toplumsallaşması için her okulda, her sınıfta, mahallelerde her evde bir bilgisayar olması için evrensel hizmet fonunu amacına uygun kullanır hale geleceğiz. Ve fırsat eşitliğini sağlama hedefiyle dijital hizmet ve donanım vergilerini öğrenci ve öğretmenler için yeniden düzenleyeceğiz. Ve hiç kimse, hiçbir engelli, hiçbir yaşlı, hiçbir dezavantajlı grup cep telefonu veya bilgisayar kullanmadığı için ihtiyaç duyduğu devlet hizmetlerine erişmekten mahrum kalmayacak. Bugün 3 Aralık, biz herkesin tüm sosyal hizmetlere eşit eriştiği bir geleceği, dijital dönüşümle ve onun sosyal adaleti gözetken anlayışıyla var edeceğiz.

Ve üretimin yeşil dönüşümü. Her şeyden önce enerjimizi arttıracacağız. Altını çizelim, yeşil dönüşüm salt bir dönüşüm programı değil. Esasında yeşil dönüşüm bir yatırım programıdır. Yani yeni yatırımlarla güvenceli, zenginleştirici yeni istihdam alanları yaratmanın programıdır yeşil dönüşüm. İşte bunun için kömürden çıkışı planlayacağız, yenilenebilir enerji projelerimizi hızlandıracacağız. Çünkü araştırmalar bize diyor ki, her 1 liralık yenilenebilir enerji yatırımı aynı 1 liralık yatırım kömüre yapıldığına kıyasla tam 5 kat daha çok istihdam yaratıyor. Hani soruyorlar ya işsizliği nasıl çözeceksiniz diye, işte böyle çözeceğiz, reçetesi hazır.

Türkiye Güneş ve Rüzgâr Enerjisi Teknoloji Ofisini kuracağız. Yenilenebilir enerji için gereken tüm teknoloji ve ekipmanların yurtiçinde üretilmesini sağlayacağız. Ve en önemlisi enerji ihtiyacının karşılanması için bir seferberlik başlatacağız. Başta apartmanlar olmak üzere tüm binaların çatılarına ve yüzeylerine güneş enerjisi panelleri kuracağız ve biz bunun öncüsü olmak için yapacağımız sosyal konutların tümünde ve bu iktidarın vaat ettiği ama tamamlamayacağını bildiğimiz, bizim iktidarımızda tamamlayacağımız TOKİ'lerde bütün binaların çatısına ve yüzeyine güneş enerjisi panellerini biz inşa ediyor olacağız. Ve işte o zaman son 1 yılda 3 katına çıkmış olan elektrik faturanız var ya, gümbür gümbür düşecek, biz düşüreceğiz. Dedik ya enflasyonu düşüreceğiz diye, işte böyle düşüreceğiz.

Tüm OSB'ler ve sanayinin de yenilenebilir enerji üretmesi ve kullanabilmesi için de bir seferberliği aynı zamanda başlatacağız. Teşviklerle, vergi indirimleriyle yani sanayicinin içinde üretim yaptığı binadan, içinde var olduğu OSB'den, kullandığı girdilerden, makinadan, teçhizatın, ürettiği ürünü tüketiciye ulaştırmak için kullandığı taşıma yollarından; hepsinden yeşil ekonomiyle uyumlu bir tercih kullanması için gereken destekleri ve teşvikleri biz veriyor olacağız.

2030 yeşil dönüşüm için bir mihenk taşı. İşte bu 7 yıl içerisinde güneş enerjisi yatırımlarıyla üreteceğimiz enerjinin üçte birini, ücretsiz olarak çiftçimize ulaştıracacağız ve aynı zamanda yenilenebilir enerji kullanan tarım makinaları üretimini de destekleyeceğiz. Böylece ne olacak? Çiftçi için elektrik dert olmaktan çıkacak, maliyetleri düşecek, ürettiğinden daha çok kazanacak, daha ucuza satacak, böylece gıda fiyatları düşecek. Yani emekli manava gittiğinde domates alabilir miyim diye kaygısı olmayacak, domatesin fiyatını sormaya utanmayacak. İşte dedik ya enflasyonu düşüreceğiz diye böyle yapacağız.

Ve bu seferberlik için de Türkiye'deki tüm sanayi bölgelerinde kamuyla özel sektörün işbirliğiyle yönetecekleri üretim dönüşüm merkezleri kuracağız. Bu merkezlerde yeni mezun olmuş olan genç mühendisler çalışacaklar. İhtiyacı olan üretici danışmanlık hizmetini bu genç beyinlerden alıyor olacak. Hani dedik ya KOBİ'lerimiz dünyayla çatır çatır rekabet edecek diye, işte bu seferberlikle olacak, bu dönüşümle olacak. Yani Manisa'daki, Gaziantep'teki, Denizli'deki KOBİ'de, Yozgat'taki, Niğde'deki, Batman'daki KOBİ'de Avrupa Birliğine ihracat eder hale gelecek. Ve üretirken yeni teknolojiler öğrenecek, üretirken büyüyecek, hep birlikte zenginleşip, hep birlikte kalkınacağız.

Finans politikalarımız ve düzenlemelerini de iklim hedefimizle uyumlu hale getireceğiz. Örneğin daha yeni, çok yeni G20'de Endonezya'ya kömürden çıkış stratejisi için 20 milyar dolarlık fon sağlandı. Benzer fonlar ülkemizin de erişimine açık. Bu temiz yatırım hedefleyen fonları biz ülkemize getiriyor olacağız. Ve bankalarımız kredi verirken, finansman sağlarken emek dostu, dijital ve yeşil dönüşüm hedefini gözetken bu yatırımları tercih ediyor olacaklar. Hep birlikte bunu yapacağız.

Ve en önemlisi; 2023'ten başlayarak, güçlü Türkiye Büyük Millet Meclisinde, iktidarımızda, yeşil bütçe reformunu iktidarımızın ilk yılında hep birlikte başlatacağız.

Ama her şeyden önce bugünün buhranında hiç karamsarlığa kapılmayacağız. Çünkü artık rantın, artık sömürünün, artık yolsuzluğun dönemi bitiyor. Artık halkın, artık üretimin, artık kalkınmanın zamanı başlıyor. Ve hepimizin içinde yer aldığı ortak bir geleceği kurmanın

zamanı başlıyor. Ve işte biz bu büyük üretim dönüşümüyle Türkiye'yi ikinci yüzyıla taşıyacağız. Ve bu karanlığı bitirecek güç bizde, halkta, Cumhuriyet Halk Partisindedir.

Biz, buradayız ve biz, hazırız!

**PROF. DR. DARON ACEMOĞLU'NUN "İKİNCİ YÜZYILA ÇAĞRI BULUŞMASI" NDA
YAPTIĞI KONUŞMA**

Çok teşekkürler. Sizlerle beraber bu konferansa katılabildiğim için çok mutluyum. Şu anda slaytları göstereceğim, ondan sonra konuşmaya başlayacağım.

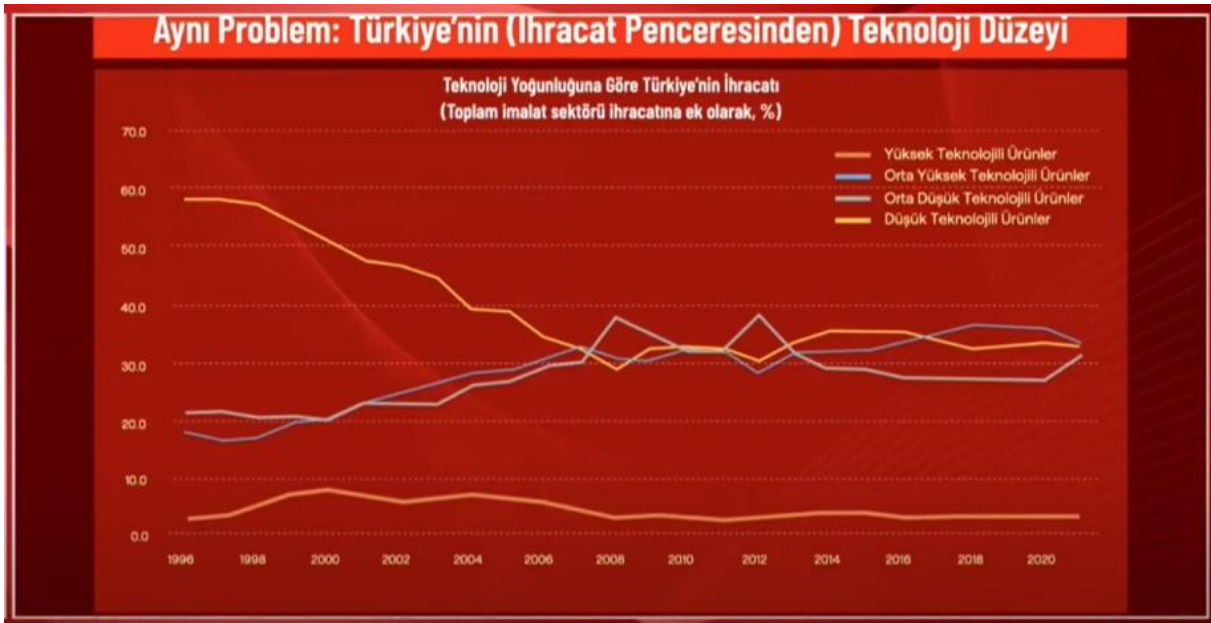

Şu anda sağlıklı bir Türkiye ekonomisi kurmak konusunda konuşmak istiyorum. Türkiye'nin büyüme dinamikleri az çok biliniyor. 1980'lerin sonunda ve 1990'larda potansiyelinin çok altında büyüdükten sonra Türkiye 2001- 2006 yılları arasında Gayrisafi Hasıla (GSMH) büyüme oranını yüzde 6'lara kadar çıkarttı. Ama ondan sonra daha istikrarsız ve orta oranlı bir büyüme görüyoruz.

Potansiyelinin altında ama büyüme oranından daha da önemlisi büyümenin kalitesi. Büyümenin kalitesinin birçok yönü var ama ana problem Türkiye’de verimlilik. Büyümenin verimliliği arttırmaması. Buna birçok değişik açıdan bakmak mümkün ama ekonomistlerin en çok kullandığı kavramlardan bir tanesi ‘toplam faktör verimliliği’ ve ‘toplam faktör verimliliğinin büyümesi.’ Bu büyümenin ne kadarının yeni teknolojilerden, kaynakların doğru dağılmasından, yeteneklerin, üretkenliğin artmasından geldiğini gösteriyor. Toplam faktör verimliliği büyümesini ne kadar artırırırsanız ekonominin potansiyelini de o kadar arttırmış oluyorsunuz.

Bu figür de size Türkiye büyümesinin nereden geldiğini gösteriyor, iş gücünün büyümesinden mi sermayenin yani fiziksel kapitalin büyümesinden mi yoksa toplam faktör verimliliğinden mi? Burada maviyle gördüğümüz şey toplam faktör verimliliğinin büyümesi ama daha da basiti değişik dönemlerde ortalamasını gösteriyor. Sarıyla gördüğümüz çizgi 1990’larda sıfır büyüme olduğunu gösteriyor toplam faktör verimliliğinde. Yani üretkenlikte, verimlilikte hiçbir gelişme yok ve bu zaten problemin büyük bir parçası. 2001-2006 arasında değişik bir tablo çıkıyor karşımıza. Enflasyon kontrol altına alındığı zaman, mali politikalar doğru bir çerçeveye doğru adım attıkları zaman, yolsuzluğa karşı ufak birkaç adım atıldığı zaman ve başka reformlarla beraber Türkiye ekonomisinin potansiyeli artıyor ve büyüme daha kaliteli bir hale geliyor. Yüzde 5 oranında ortalama toplam faktör verimliliği büyümesi var. Bu, Türkiye ekonomisinin aslında ne kadar önü açık bunun bir göstergesi. Ama ne yazık ki 2006’dan sonra yolsuzluk artıyor, reformlar tam tersine gidince yine görüyoruz ki ortalama yüzde sıfır hatta negatif. Yani, Türkiye’de verimlilik artışı yok.

Bu toplam faktör verimliliği biraz soyut bir kavram. Daha somut olarak bakmak mümkün. Örneğin; Türkiye ne ihraç ediyor diye bakabiliriz. Örneğin, 1990’ların ortasında Türkiye ne ihraç ediyor diye baktığımızda bunun çoğu tarımsal ürünler ve düşük kaliteli ürünler. Örneğin, tekstil... Ama burada bir iyileşme görüyoruz 1990’lardan 2006 senesine kadar. Orta kaliteli, orta teknolojisi olan ürünlerin payı gayet hızlı bir şekilde artıyor. Örneğin, beyaz eşyalar. En yüksek teknolojilerde o kadar büyük bir ilerleme yok ama yine de ihracatın

teknoloji katkısı giderek artıyor. Ama ne yazık ki 2006-2007 senesinden sonra burada bir duruluş var. Daha sonra hiçbir ilerleme yok. Yani Türkiye yine düşük kaliteli büyümeye geri dönüyor.

Eğer bunu daha da açık görmek istiyorsanız başka orta gelirli ülkelerle kıyaslayabiliriz. Burada birkaç tane kıyaslama gösteriyorum ama Avrupa ya da Güney Kore'yi koymadım buraya, çünkü onlar Türkiye'den o kadar ileri ki aynı figüre sığmıyorlar. Ama Malezya, Meksika, Çin gibi ülkeler Türkiye'den çok daha ilerdedir. Daha fazla teknoloji içeren ürün ihraç ediyorlar ve giderek artıyor. Türkiye'de bir durgunluk var.

Tabi bu; düşük, kaliteli, verimsiz büyümenin en önemli unsurlarından bir tanesi de Türkiye'nin kaynaklarını doğru kullanmamamız. Bu kaynakların içinde de en önemlilerinden bir tanesi insan kaynakları... Eğitim düzeyi ve eğitim kalitesi çok kötü durumda. Buna da birçok açıdan bakabiliriz. Örneğin, Türkiye'den gelen öğrencilerin uluslararası sınavlardaki

aldığı notlar çok düşük, ya da Türkiye'deki öğrencilerin üniversiteye gitme ya da liseden mezun olma oranları Avrupa'ya hatta Güney Amerika'ya oranla çok düşük. Burada örneğin Türk gençlerinin ne kadarı lise mezunu değil? Avrupa ülkeleri bizden çok daha az lise mezunu olmayan gence sahip. Aynı şey Güney Amerika için de geçerli. Türkiye, en yüksek lise mezunu olmayan oranında şu anda az çok.

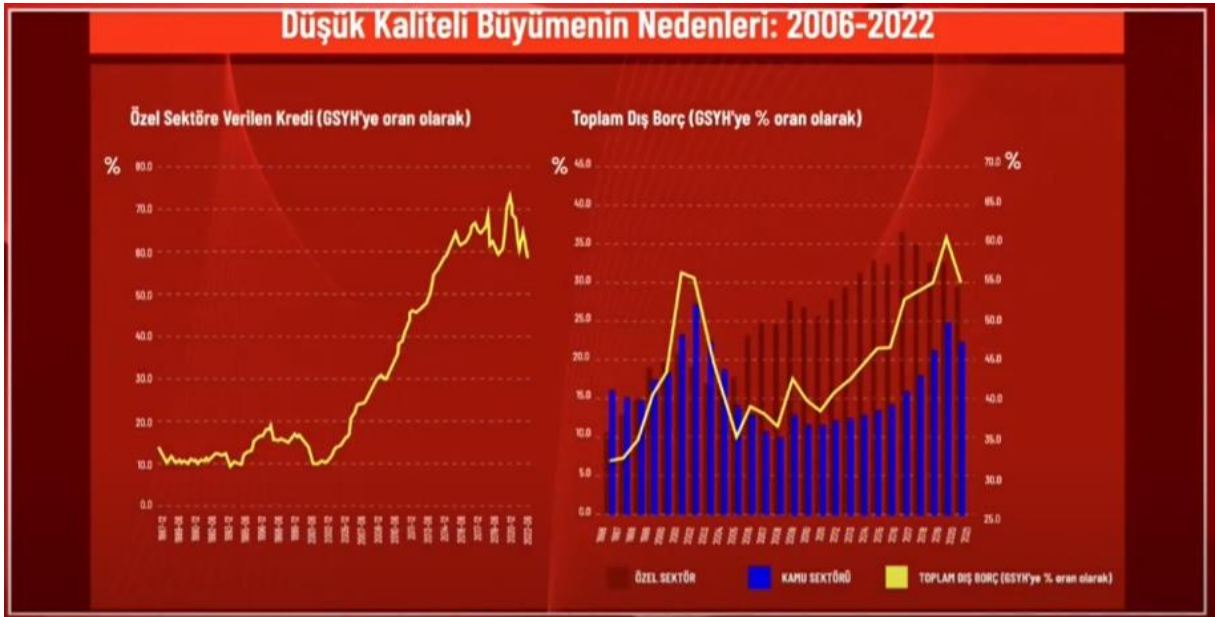
Teknolojiye yatırım yapmamak, verimsiz büyüme, insan kaynaklarını doğru kullanmama... Bunun çok net bir sonucu var. Düşük verimli istihdam, düşük ücret düzeyi, yoksulluk... Ve eğer bu yoksulluk problemini çözmek istiyorsak verimliliği artırmamız lazım ama aslında

Türkiye'deki problem bundan da daha derin. Çünkü olan gelir de çok eşitsiz bir şekilde dağılıyor. Türkiye'deki eşitsizlik problemine de birçok açıdan bakmak mümkün. Burada size ekonomistlerin çok kullandığı 'Gini Katsayısı' verisini gösteriyorum, 2000'lerin başında Türkiye'nin GİNİ katsayısı yüzde 42. Bu da Türkiye'yi Avrupa'dan çok çok daha eşitsiz duruma getiriyor. Güney Amerika'nın da en eşitsiz ülkeleriyle Brezilya'yla aynı düzeye koyuyor. Yüksek kaliteli büyüme, aynı zamanda istihdam ücretlerini artıran bir büyüme. Bu olduğu zaman GİNİ katsayısında bir azalma görüyoruz ama ne yazık ki 2006-2007 senesinden sonra eşitsizlik yine artmaya başlıyor ve eski Güney Amerika düzeylerine geri geliyor.

Ya da örneğin milli gelir kime gidiyor diye bakabilirsiniz. Burada, yeşille gördüğünüz milli gelirin en zengine yüzde 1'e giden payı çok yüksek ve artmaya devam ediyor. Onun yanında en aşağıdaki yüzde 50'ye giden payına da bakarsanız yüzde 15'in altında ve düşmeye başlıyor son 10 sene içinde. Yani gelir dağılımı gerçekten çok hüzün verici Türkiye'de.

Peki, bu kadar problemin içinde Türkiye nasıl büyüdü? Bunun da tabii birçok nedeni var ama bu nedenler içinde en önemli unsurlardan bir tanesi kredi. Türkiye çok büyük bir kredi patlamasından geçti. 2000'lerin başında Türkiye'deki toplam kredi, gayrisafi millî hasılaya oranla yüzde 10 gibiydi. Çok hızlı bir büyümeyle bu yüzde 80'e yaklaşmış durumda. Bu kredi patlaması, büyümenin en büyük motoru oldu Türkiye'de.

Ve bir tek iç borçla borçlanma değil Türkiye aynı zamanda yurtdışından da çok kaynak aldı, dış borçlanma da çok arttı son 20 sene içinde. Dışarıdan kaynak almada bir problem yok. Eğer

bu kaynaklar; yatırıma, Ar-Ge'ye, teknolojiye, insani kaynaklara, eğitime, bilime gidiyorlarsa bu ülkenin gelecek potansiyelini artırır ama ne yazık ki Türkiye'de olan bu değildi.

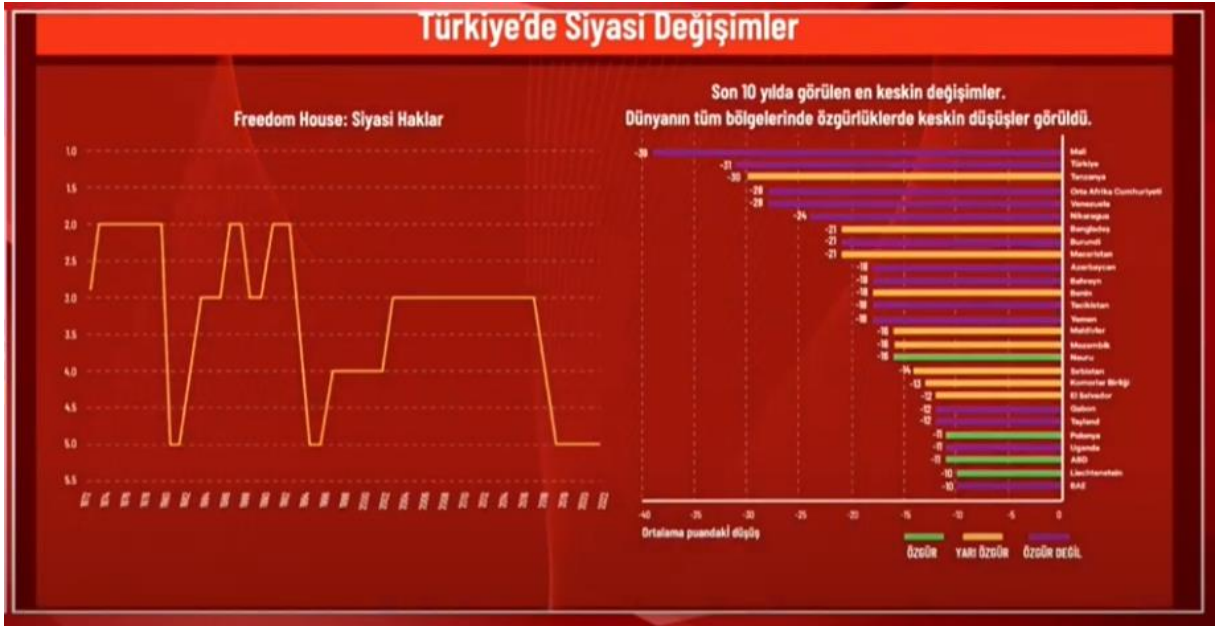

Türkiye'de büyüme nasıl geldi diye bakarsanız, örneğin sermaye nereye gidiyor, nerede kapital var, nerede yatırım var diye bakarsınız. Ve buna baktığınız zaman Türkiye'de dünyanın hiçbir yerinde çok nadir olarak görülebilecek bir tablo ortaya çıkıyor. İnşaat sektörü sermayeye olan yatırımın yarısı. Makineye, teçhizata, teknolojiye olan yatırım bunun altında ama inşaat ne yazık ki teknolojik ilerleme getirmiyor, yolsuzluk getiriyor. Ücretleri artırmıyor.

Tabii bu çarpıtılmış sistemin tabanı, bu tabanı kurumları düşünmeden anlamak mümkün değil. Türkiye'nin tarihindeki problemler kurumsal problemler. Ve Türkiye birçok kurumsal açıdan, örneğin iktisadi kurumlara bakarsanız, yani yatırımcıların baktığı kurumlara bakarsanız her zaman problemi açık olan bir yer. Bunu yolsuzluğu denetleme sistemine bakabilirsiniz, yargı sistemine bakabilirsiniz. Genel denetlemenin kalitesine, hükümetin

kalitesine, hukuk üstünlüğüne bakabilirsiniz. Bunların hepsinde Türkiye'nin durumu uluslararası göreceli olarak iyi değil. 2001'den sonra yüksek kaliteli dediğim büyüme sırasında ufak bir iyileşme oluyor bunlarla. Yolsuzluk biraz daha iyi kontrol altına alınıyor, yargı kurumları biraz daha iyileşiyor, iş piyasasındaki kurumlar biraz daha iyileşiyor. Ve bu ufak iyileşmeyle görüyorsunuz ki verimlilik ne kadar daha çok artıyor, teknoloji ne kadar çok artıyor. Ne yazık ki 2006-2007'den sonra griyle görebildiğiniz üzere kurumlarda bir çökme var. Çok daha geri gidiyorlar, yolsuzluk tamamen kontrol altında, yargı kurumu bağımsızlığını tamamen kaybediyor, denetleme kalmamış durumda.

Ama tabii ekonomik kurumları, siyasi kurumları düşünmeden anlamamız mümkün değil. Ve Türkiye'nin problemi tabii ki herkesin takdir ettiği üzere, siyasetle, siyasi politikalarla, siyasi ekonomiyle iç içe. Ve burada da ne yazık ki ortaya çıkan tablo iç açıcı değil. Türkiye'deki kurumların düzeyi giderek kötüleşiyor ve bunu birçok endeksle ya da veriyle görmemiz mümkün. Burada size Freedom House'un, uluslararası bir örgütün verdiği endeksi gösteriyorum solda. Türkiye'deki siyasi haklar şu anda 1980'in başına gelmiş durumda. Sağda ise hangi ülkelerde demokrasi en geriye gitti sorusuna yanıt veren bir veriler var. Çok büyük bir savaş geçiren Mali en yukarıda, Türkiye ikinci. En büyük demokrasi çöküşü Türkiye'de oluyor bu kurumlar.

İfade özgürlüğüne bakarsanız daha bile kötü... 2006-2007'den sonra korkunç bir çöküş var ifade özgürlüğünde. Özgür medya, özgür sivil toplum artık çok zor. Burada karşımıza çıkan tablo çok negatif.

Ama aslında daha da negatif yönü var, çünkü düşük kaliteli büyüme bir tek eşitsizlik, ücret düşüklüğü, verimsizlik getirmiyor. Aynı zamanda sürdürülebilir bir büyüme değil. Ve sürdürülebilir olmayan büyüme birçok negatif sonuca sebep oluyor. Türkiye'de bunların en açık göstergesi cari açık ve enflasyon. Özellikle enflasyon. Türkiye'nin tabii ki, düşük kaliteli potansiyelinin altındaki büyüme nedenlerinden bir tanesi 1970'le 1990'ların sonu arasındaki çok yüksek enflasyon bu. Ve biraz önce de vurguladığım üzere bu enflasyonun kontrol altına alınması daha yüksek kaliteli büyümeye çok büyük bir katkıda bulundu. Ama şu anda tüketici enflasyonu yüzde 80, gayri resmi ya da üretici enflasyonu neredeyse bunun iki katına gelmiş durumda. Yani enflasyon tamamen kontrol dışında ve bu tabii ki düşük kaliteli yanlış politikalarla büyütülmüş bir ekonominin, çarpıtılmış bir sistemin sonucu.

Enflasyon yüksek olunca bunun başka birçok etkisi de var. Gelir dağılımını çok daha kötüleştiriyor, yoksulluğu daha derinleştiriyor ve aynı zamanda yatırım sistemini daha da çok çarpıtıyor.

Bunu da görmenin bir yolu asıl iş adamlarının yatırım yaparken baktıkları şeyin reel faizlerin nasıl geliştiğine bakmak. Reel faizler, yani beklenen enflasyona göre nominal faizlerin nasıl geliştiğini gösteriyor. Ve Türkiye’de uluslararası göreceli olarak görmediğimiz bir tablo ortaya çıkıyor. Eksi yüzde 40, eksi yüzde 50 düzeyinde beklenen bir reel faiz var. Bu tabi ki şu demek; eğer kaynak alıp da yatırım yapmak yerine eğer direk reel asetlerde tutabilirseniz bunu, çok büyük kar edeceksiniz. Bu durumda bankalar faiz vermek istemez. Tabi ki o kaynaklara ulaşabilen şirketler de çok büyük rant elde edebilirler. Ve şu anda görüyoruz ki, eksi reel faizlerle devlet bankalarının verdiği kredilerle gelir dağılımı daha da çok kötüleşiyor. Çünkü bu kaynaklar yandaş şirketlere, yandaş holdinglere gidiyor. Yeni yatırıma, yeni enerjiye sahip yeni teknoloji getirecek şirketlere gitmiyor.

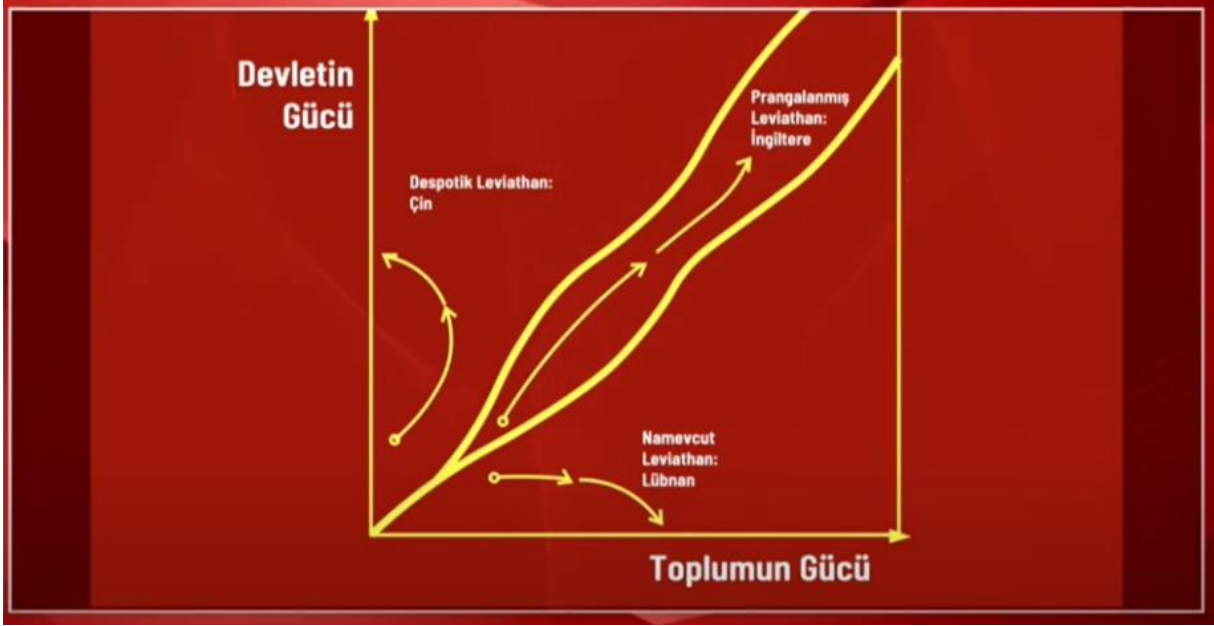

Aynı zamanda meslektaşlarımın da vurguladığı üzere net rezervler korkunç bir negatif hale gelmiş durumda. Önümüzdeki zorluklar geleceği zamanlarda kullanacağımız rezerv kalmadı.

Karşımıza çıkan tablo çok negatif ama ben bir tek karamsar olarak görmüyorum Türkiye'nin geleceğini... Gene de meslektaşlarımın da aynı şekilde vurguladığı üzere burada iyimser olacak şeyler de var. Ve bunların içinde en önemlisi Türkiye'nin potansiyelinin çok yüksek olması. Diğer pozitif şey ise çözümlerin aslında çok açık olması. Ekonomi konusunda bilgisi olan, bilimsel araştırma yapan insanlara sorarsanız hemen hemen herkesin Türkiye'nin ne yapması konusunda genel bir aynı fikirlere sahip olduğunu göreceksiniz. Bunlar, kısa dönemde ekonominin makroekonomik olarak normalleşmesi, orta dönemde teknolojiye, bilime, eğitime, bilime, yatırım yapıp bir teknoloji stratejisiyle üretkenliği, verimliliği artırmak ve bunları doğru bir kurumsal yapıya oturtmak.

Normalleşmeden burada bahsetmek istediğim şey, ilk önemli şey; para politikaları yani faiz politikalarını düzelterek enflasyonu düşürmek. Enflasyonun bu düzeyde olduğu bir ekonomi de başka kaynakların doğru olarak dağılması mümkün değil ama enflasyonu düşürmek kolay değil ve bu süreç içinde mali politikaları doğru kullanıp yoksulluğu, tüketiciye olan baskıları azaltması lazım. Türkiye'de zaten işsizlik çok büyük bir problem. Bunun çok daha büyük bir problem haline gelmesine izin vermemek lazım. Aynı zamanda Türkiye'nin şirket ve banka bilançolarını düzeltmesi lazım. Niye? Çünkü eğer şirketler eksi durumdaysalar bilançolarında, bankalar eksi durumdaysalar bilançolarında yeni yatırım yapamıyorlar. Ve Türkiye'nin çok büyük yeni yatırıma ihtiyacı var. Peki bilançolar nasıl düzelir? Yine doğru para politikaları, doğru mali politikalar ve kaynak. Yurtdışından da gelmesi gerekebilir, yurtiçinden de gelecek kaynaklarla bu geleceğe doğru daha sağlıklı bir banka ve şirket sistemi. Ve bunların hepsi yolsuzluğu ve işsizliği azaltacak bir çerçeveye oturtulmalı.

Orta dönem belki daha da önemli. Çünkü orta dönemde Türkiye'nin bir teknolojik atılım yapması lazım. Bunun için meslektaşlarımın da vurguladığı üzere Ar-Ge'ye daha fazla yatırım gerekiyor, bilime daha fazla yatırım gerekiyor ve bilimin daha iyi kullanılması gerekiyor ve eğitimin çok daha iyileştirilmesi gerekiyor. Ve bu tamamen bir teknoloji stratejisi gerektiriyor. Ve bunların hiçbiri doğru kurumsal yapılar olmadan ve demokrasi olmadan olmaz.

Ve bu konuda ben size son bir grafikte konuşmama son vereceğim. Bu da benim James Robinson'la yazdığım 'Dar Koridor' adlı kitaptaki teorik çerçeve. Dünyanın her yerinde güçlü bir demokrasi kurmak için ve güçlü adil bir ekonomi kurmak için devlet ve toplumun beraber çalışması gerekiyor ve bunun içinde devletin ve toplumun güçlerinin bir denge içinde gerekiyor. Bu denge olmadığı zaman demokrasi, özgürlük ve yüksek kaliteli büyüme mümkün değil. Bu da bizim dar koridorumuz. Devletin ve toplumun gücünün dengeli olduğu ve beraber büyüdüğü bir koridor. Türkiye'nin problemi tarihi boyunca şu ki, devlet güçlü olsa bile toplum güçsüz kalıyor ve toplum güçsüz olduğu için devletin kurumları daha iyileşmiyorlar. Ve bunun için demokrasi Türkiye için çok önemli. Bunun için ifade özgürlüğü, sivil toplum Türkiye için çok önemli. Türkiye'nin demokrasiyi ve sağlıklı bir ekonomiyi aynı anda kurması lazım. Ve buradaki iyi haber şu, bu çok mümkün ve az çok ne yapmamızın çok açık olarak görüldüğü, bilimsel olarak açık olduğu da çok açık. Ve bu yüzden Türkiye'nin geleceği için, potansiyeli için iyimser olmakta çok mümkün.

Çok teşekkürler beni dinlediğiniz için. En iyi dileklerle.

CHP GENEL BAŞKANI KEMAL KILIÇDAROĞLU'NUN "İKİNCİ YÜZYILA ÇAĞRI BULUŞMASI" NIN KAPANIŞINDA YAPTIĞI KONUŞMA

Teşekkür ederim. Olacak iktidar da olacak.

Evet, yapacaklarımızın bir ön izlemesini gördünüz. Ve emin olun siz izlerken ben de izledim ve güzel şeyler öğrendik. Önce umutsuz olmamız gerektiğini bize öğrettiler.

Bu müthiş isimler, bu güzel isimler; ülkesine destek olmak isteyen, bu büyük derlenmeye, toparlanmaya omuz vermek isteyen isimler, inanın çığ gibi büyüyecek.

"Ben sizi bir adaya oy vermeye çağırıyorum" derken, neyi kastettiğimi herhalde anlamış oldunuz. Net anlaşılın istiyorum; Türkiye'yi tek bir kişi değil, liyakate dayalı bir sistem yönetecek.

Açıkça söylüyorum! Türkiye'nin kökten bir değişime ihtiyacı var. Herkes için çalışan bir sisteme ihtiyacı var. Bakın görüyorsunuz, böyle bir Türkiye mümkün ve emin olun iktidara geliyoruz ve bu köklü dönüşümü gerçekleştireceğiz. Bu ülkede hiç kimse korkuyla uyanmayacak. Vatandaş, çalışan bir sistemin yani oluşturacağımız sistemin, ülke ekonomisini, sanayisini, esnafını, emekçisini koruyacak, bunu çok iyi bilecek. Bireyler, yönetenler gelip gidecek, ama ülke bir daha asla savrulmayacak. Bu benim, güzel ülkeme bırakacağım, en büyük ve en güzel mirasım olacak.

Bugün verdiğimiz kavga, Türkiye'nin yarın nasıl bir ülke olacağının kavgası.

Nasıl bir Türkiye hayal ettiğimizin davası. Sanıyorum bu açıklamaların tümü bunları göstermiştir.

Bugün bu sahneden size, ana muhalefet partisinin genel başkanı olarak seslenmiyorum. Kuracağımız sistemin, büyük güç birliğinin bir parçası olarak sesleniyorum. Söylemiştim, bu siyaset üstü güç birliği, sizlerle birlikte çalışınca tamamlanacak.

Bir de siyasal bizim birlikteliğimiz var tabii. Yani 6'lı masa. Türkiye için bir araya gelen, kalbi Türkiye için atan, 6 vatansız liderin masasıdır o. Bu değerli insanların en büyük motivasyonu, aldıkları ya da alacakları oylarda değil! "Ülke söz konusu olunca, ideolojik farklılıklar teferruattır" dememiz, bu masanın en büyük gücüdür. Zorbalığa direnen, her türlü kara propagandaya rağmen kenetlenen 6 lideriz biz. Türkiye için kenetlendik! Halkımızın haysiyetli yaşamı için kenetlendik. Biz 6 lider olarak, birlikte yürümeye devam edeceğiz. Türkiye'de gerçek bir demokrasi inşa edeceğiz. Anayasamız hazır. Ekiplerimiz ve kadrolarımız, gece gündüz ortak bir program için çalışıyorlar. Bizim siyasi, ahlaki ve vicdani birliğimiz; bakın bu birlikteliği bir daha ifade edeyim, ahlaki ve vicdani diyorum... Meral Hanım'ın partisini kurarken nasıl bir mücadele verdiğini, ben çok iyi biliyorum. Meral Hanım merttir. Temel Bey bu 6'lı masaya kurarken, sırtına nasıl bir yük yükleneceğini bilmiyor muydu? Biliyordu. Ama Temel Bey bilgedir ve cesurdur. Ahmet Bey'le vatan söz konusu olduğunda bir araya gelmekten bir an bile tereddüt etmedik. Onun deneyimi ve entelektüel birikimi bize her türlü katkıyı sağlayacak. Ben Gültekin Bey'de Menderes ve Demirel'in gençliğini, onların ruhunu görüyorum. Ali Babacan'ın uygulama tecrübesini ve başarısını biliyorum, altını çiziyorum, bütün dünya da bu gerçeği biliyor.

Yani özetle, bu zaferi iyi, cesur ve yürekli, dürüst insanlar kazanacak. Türkiye dahil dünyanın her yerinden, işinde en iyi uzmanlar ve siyaset üstü vatanseverlerimizle, bunun için buluştum. 6'lı masayı oluşturan partilerimizin de çok iyi kadroları var. Bu değerli insanlarla birlikte çalışıyoruz.

Tabii ki en iyileri bulmak yetmez. Onların elini de güçlendirmek gerekir.

Bu büyük birlikteliğin başarılı olması için kaynağa ihtiyaç var. Açık ve net söylüyorum, Bay Kemal bu sorunu da çözdü.

İktidarımızın ilk 6 ayında, milletimizin ferahlaması için hızlı çözümlerimiz hazır. İlk adım halkımıza nefes aldirmek, sonra kalıcı refahı sağlayacağız.

Gerçekleştirdiğim uluslararası temaslarda, toplamda 5 trilyon 461 milyar dolarlık fon yöneten yatırım bankaları ve girişim sermayesi fonlarıyla verimli toplantılar yaptım. Aralarında tefeci yoktu. Aralarında kara para sahipleri yoktu. Aralarında baronlar yoktu, şaibeli kişiler yoktu.

Peki ne vardı? Dijital teknoloji vardı, yapay zekâ vardı, makine öğrenimi, finansal teknolojiler ve yeşil enerji gibi önemli sektörlerle, büyük yatırımlar yapan kurumlar vardı.

İktidarımızın ilk 3 yılında, en az 100 milyar dolar doğrudan yatırım gelecek. Ben bu parayı getireceğim.

Peki bu yeterli mi? Hayır!

Dünyanın her yerinde bağımsız çok büyük varlık fonları var. İktidarımızın ilk üç yılında, onlardan da en az 75 milyar dolar yatırım alacağız. Ayrıca yeri-yurdu, kaynağı belli, temiz ve sürdürülebilir fonlardan en az 150 milyar dolar yatırım getireceğiz. Özellikle hedefimiz Avrupa'nın ve Uzakdoğu'nun emekli fonları olacak. Norveç ve Singapur gibi...

Peki sadece bu kadar mı? Hayır. Türkiye büyük kaynaklara ve potansiyele sahip bir ülke. Ancak yolsuz yönetim yüzünden halkımız hiçbir şeyden pay alamıyor.

Ama Bay Kemal, çetelerle ve yolsuzluk yapanlarla mücadele etme sözü verdi. Çünkü ben kirli sermayenin adamı olmam! Kirli sermayenin çaldığı 418 milyar doları, borçları olarak deftere yazdım.

Ben biliyorum onların neden sürekli benimle görüşmek istiyorlar... Neden aracılarla haber gönderiyorlar... Neden arkamdan iş çeviriyorlar...

Neden anketçileri, sureti muhalefetten gözüken medya kalemlerini satın alıyorlar... Kuruş kuruş, dünyanın neresinde neyiniz var hepsini biliyorum.

Bu parayı hukuk içerisinde sizden alacağım, kurtulamazsınız...!

Değerli arkadaşlarım, bu ülkede ücretli çalışanlara hiçbir zaman büyümeden pay verilmedi. Yetmezmiş gibi, sahte enflasyon oranıyla çalışanların maaşları gasp ediliyor. Bugün devleti yönetenlerin bu ülkenin onurlu çalışanlarına borcu var. Bizim yaptığımız hesaplara göre, devletin, maaş alanlara yani ücretlilere en az 300 milyar dolar borcu var.

Biz, bu borcu ödemeye geliyoruz. Nasıl ödeyeceğiz? Çalışanlar için gelir vergisi tarifelerini yeniden düzenleyeceğiz. Sırtlarındaki vergi yükünü alacağız. Para onların cebine yansıtacak ve biz borcumuzu ödemiş olacağız. Gerçek zenginleşme de böyle olur sevgili dostlarım. Halkın olanı halka geri vererek... Bunun gereğini yapacağım.

1. Güven ortamı ile yatırımı çekeceğiz,
2. Temiz yönetimle halktan çalınanları halka iade edeceğiz.
3. Akılcı yönetimle Türkiye'yi hızla krizden çıkaracağız.

Bunları yapacağız. Ama yetmez! Halkımızı zenginleştireceğiz. Kalıcı refaha ulaşacağız.

Vizyonumuz, yol haritamız, projelerimiz hazır. Tüm bu projelerimizi, 'Türkiye'nin ikinci yüzyılını inşa etme' başlığı altında birleştirdim. Halkımızı kalıcı zenginliğe ulaştıracak projelerimizi beş kolona ayırdım. Çok sayıda somut proje üzerinde çalıştık. Birkaçını şimdi anlatacağım. Geri kalanını ise, önümüzdeki günlerde teker teker açıklayacağım.

Gelelim başlıca kolonlara;

Birinci kolon bugün detaylarını Sayın Rifkin ve Sayın Böke'den dinlediğiniz,

'ENDÜSTRİYEL DÖNÜŞÜMÜ' gerçekleştirmek. Türkiye'nin uluslararası rekabet gücünü artırarak, topyekûn kalkınmayı böyle sağlayacağız. Tüm Türkiye'yi kapsayacak bir üretim-ticaret-finans ağı kuracağız. 50 ili kapsayan 8 bölgede, özel ekonomi bölgeleri oluşturacağız. Esnek, kendine özel mevzuata tabii, inovasyon odaklı özel ekonomi bölgeleri olacak. Türkiye genelinde bir üretim ve ihracat hareketi başlatacağız. Bahsettiğim modelde limanlar, tersaneler, tarım bölgeleri ve dijital yatırım bölgeleri var. Tüm Türkiye üretecek. Başta İstanbul olmak üzere, metropollere yığılan nüfus, içi boşaltılan Anadolu'da istihdam imkânı bulacak. Böylelikle bu modelde, Marmara ve Ege bölgesinden tersine göç teşvik edilecek.

İkinci kolonumuz 'İŞGÜCÜ DÖNÜŞÜMÜ'. Çünkü bu kalkınmayı gerçekleştirmek için, eğitimde fırsat eşitliğine, üniversitelerimizin bilgi üretmesine, yüksek yetenek inşasına ve bu köklü dönüşümü gerçekleştirecek nitelikli iş gücüne ihtiyacımız var. Bunu hızla hayata geçireceğiz.

Üçüncü kolon 'ENERJİ'. Dünyanın içinde bulunduğu enerji krizi derinleşiyor.

Bu yüzden enerjide bağımsızlığımızı sağlamak, önceliğimiz olacak. Bunun iki yolu var: Birincisi temiz enerjiye yatırım yapmak. İkincisi ise özellikle Akdeniz havzasındaki avantajlı konumumuzu kullanmak. Türkiye'yi enerjide tek kutuplu konumdan çıkarıp, herkesin güvendiği bir iş ortağına dönüştürmek. Türkiye'yi enerji depolama, işletme ve dağıtım merkezi haline getirmek. Unutmayınız... Yer altı kaynaklarına sahip olup olmamak bizim elimizde değil, ama yüksek teknoloji ile iş yapmak ve refaha ulaşmak bizim elimizdedir! Bir başka anlatımla, petrolün nerede olacağını tayin edemeyiz. Ama çipin nerede üretileceğine biz karar verebiliriz. 21. yüzyılın en önemli yarış alanı çip üretimidir.

Tabii enerji krizi, karşı karşıya kaldığımız tek global kriz değil. Önümüzdeki yıllarda daha da artacak olan gıda krizi var. Bu yüzden dördüncü kolonumuz 'GIDA BOLLUĞU VE BERKETİ'. Çünkü aç çocuklarla, endüstriyel devrimi gerçekleştiremeyiz. Milletimizin en büyük zenginliklerinden biri bereketli topraklarımız. Bu beceriksiz yönetim bizi buğdaya da nohuta

da dışa bağımlı hale getirdi. Artık egemenliğimizi kısıtlayan bu düzeni değiştireceğiz. Göreceksiniz, yaşayacaksınız, Türkiye'yi tarım ve hayvancılıkta bölgenin en güçlü ülkesi haline getireceğiz. Çok kısa bir süre içinde de ihracat devi olacağız. Havza bazlı planlama yapacağız, ekilmedik toprak bırakmayacağız. Hiçbir çiftçimiz asla zarar etmeyecek. Süt üreten de kazanacak, et üreten de kazanacak. Hiçbir çocuğumuz bu topraklarda yatağa aç girmeyecek. Nokta!

Beşinci kolonumuz 'HIZLI İSTİHDAM ARTIŞI'. Projelerimiz ile bu bölgelerde, ilk etapta yaklaşık 3.5 milyon kişi istihdam edilecek. Sürdürülebilir iş edinme programları başlatılacak. 5 yıl içinde 13 milyon 500 bin kişi, sürdürülebilir iş edinme programlarına dahil edilecek.

Tüm bunları gerçekleştirdiğimizde halkımız zenginleşecek. Kişi başına düşen milli gelirimizi, 20 bin doların üzerine çıkaracağız. Emeğin değeri artacak. Temiz yönetim ve güçlü sosyal devletle, gelir ve fırsat eşitliği sağlanacak.

Ben şimdi vizyonumuzu, kısaca özetlemek istiyorum sizlere...

Sayın Rifkin'in, Almanya ve Çin'de yaptığı çığır açan endüstriyel dönüşümü Türkiye'de de yapacağız. Selin Hanım, üretimi dönüştürürken 3 temel hedefi gözeteceğimizi söyledi. Güvenceli işler yapmak, teknolojik dönüşümü ve yeşil üretimi sağlamak. Daron Acemoğlu dedi ki: 'Sağlıklı bir Türkiye ekonomisinin olmazsa olmazı demokrasidir', demokrasiyi inşa edeceğiz. Faik Bey dedi ki: 'Türkiye Kral değil, kural istiyor', kurallı ekonomiyi getireceğiz. Hacer Hanım, aileyi nasıl koruyacağımızı ve yoksulluğu nasıl bitireceğimizi anlattı. Ufuk Bey, Türkiye için sanayi ve istihdam alanında yapılması gerekenleri verilerle anlattı. Refet Bey, makroekonominin hangi anlayışla yönetileceğini aktardı. Hakan Bey, para politikalarının Türkiye'yi nasıl hızla zenginleştireceğini konuştu.

Değerli dostlarım, yol arkadaşlarım; özetle siyasetle, siyaset üstü liyakatli kadrolar bir arada çalışacak. Çalışma prensipleri, asla sıcak siyasetin ajandasına kurban edilemeyecek. Gelen iktidarlar ekonomiyi, sanayiye, kendi siyasal ajandalarına göre manipüle edemeyecekler. Bağımsız kalması gereken kurumlar, bağımsız kalacak. Çünkü inşa edeceğimiz büyük güç birliği, kalıcı bir sisteme dönüşecek. Ve kuracağımız sistem, devletin rasyonel yönetilmesi gereken can damarlarını koruyacak. Sistem güçlenince, ülke artık sürekli yapısal krizlerle de asla karşı karşıya kalmayacak.

Şu an iktidarın girdiği enflasyonist ve değersiz TL ekonomisiyle, emeği ucuzlatan politikaları, derhal çöp sepetine atacağız. Bunun yolu, endüstriyel dönüşümü sağlamaktır. Burada da ekiplerimiz hazır. Birinci ve ikinci sanayi devrimlerine geç kaldık. Emin olun ki ortaya koyduğumuz bu vizyonla yeni sanayi devriminin tam merkezinde olacağız.

İşte böyle yapacağız... Merak etmeyin, söylediğim gibi, bu dönüşümü gerçekleştirecek parayı da buldum. Altyapıyı kurguladık; planımız, projelerimiz ve insan kaynağımız hazır. Önce teknolojik yatırımları Türkiye'ye davet edeceğiz, endüstriyel altyapıyı dönüştüreceğiz, vizyonumuzu hayata geçireceğiz. Böylece Türkiye kalkınacak ve zenginleşecek. Daha da önemlisi, bu zenginlik tabana yayılacak. Halk zenginleşecek. Refah adil dağıtılacak. Güçlü bir sosyal devlet ile Cumhuriyetin ikinci yüzyılında, halkımızı hak ettiği refaha ulaştıracağız.

Zengini zenginleştiren, fakiri fakirleştiren bu düzenin sonuna geldik artık. Yanımızda en iyi insanlar var. Elimizde olanaklar var. O zaman yapılacak tek bir şey kaldı: Kazanmak! İnanın başaracağız ve inanın kazanacağız! 6'lı masa hem Cumhurbaşkanlığı'nı; hem de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde çoğunluğu alacak.

İzmir İktisat Kongresi'nin açılış konuşmasında, Gazi Mustafa Kemal Atatürk, bize miras olan şu cümleyi söylüyor: "Halkın sesi, Hakk'ın sesidir." Biz, Cumhuriyet Halk Partisi'yiz, halkın sesiyiz, hakkın mücadelesini veriyoruz. Adalet istiyoruz.

Açık konuşmak zorundayım. Önümüzde, aylar sürecektir uzun mücadeleler ve ıstıraplar var. Korkunç kara propagandalar olacak. Çünkü medya ve kamu kaynakları onların elinde. Ama sonunda hak galip gelecek; halk galip gelecek. Bu her zaman böyle olmuştur. Çünkü halkın sesi, hakkın sesidir. Lamı cimi yok; bu zorba gidecek! Halktan çaldıkları her şey, yine halka dönecek. Zafer bizim olacak!

Bunun için; doğrul milletim diyorum, doğrul milletim!

Asla başını eğme.

Ayağa kalkın gençler!

Ayağa kalkın kadınlar!

Ayağa kalkın çocuklar!

Bundan sonra hiçbir şey eskisi gibi olmayacak!

Söz veriyorum bu ülkeye hak, hukuk, adalet mutlaka gelecek!

Ve söz veriyorum bu ülke yeniden doğacak.

Söz veriyorum Atatürk'ün vizyonunu hayata geçireceğiz.

Ve söz veriyorum yaşama sevincimizi geri alacağız. Çünkü, ancak biz kazanırsak Türkiye kazanır!

Önce kendinizi alkışlayın! İktidara geliyorsunuz... İktidara geliyoruz iktidara!

Haydi alkışlayın!

Dünyanın gözünün içine bakın. Ve haykırın!

Ey dünya!

Türkiye senin ucuz iş gücü alanın olmayacak!

Türkiye senin mülteci kampın olmayacak!

Türkiye senin çöp depolama alanın olmayacak!

Ben sana rakip olacağım!

Sana rakip olmak için geliyoruz ey dünya, sana rakip olmak için !

Türkiye bir yıldız gibi parlayacak!

Yeni Türkiye hayalimiz için yola çıkıyoruz!

Hayırlı, uğurlu olsun...

Haydi arkadaşlar, başlıyoruz!

Başlıyoruz!

Başlıyoruz!